ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

JOSEPHI QUARIN

SACRÆ CÆS. REG. APOST. MAJEST. CONSIL. AULIC.
ET ARCHIAT. IN NOSOCOM. GENERAL.
VINDOBON. DIRECTORIS
SUPREMI.

ANIMADVERSIONES
PRACTICÆ
IN
DIVERSOS MORBOS.

VENETIIS,
SUMPTIBUS JO: ANTONII PEZZANA.

MDCCLXXXIX.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Nec deerat materiæ pompa ; ſi quidquam
aliud intueri liberet , quam fidem operis .
C. PLIN. *Natur. Hiſt. L. XXIX. C. I.*

Todt 652583 z

PRÆFATIO.

EQuidem ante complures annos receperam, editurum me propediem quaſdam in morbos chronicos obſervationes; verum, ne præſtare, quæ promiſeram, illico poſſem, cum alia multa, tum morbi etiam, in quos identidem incideram, in cauſa fuere. Huc accedit, quod adverſaria, in quæ obſervata mea conjeceram, mutando forte domicilio, magnam partem aut diſtracta, aut dilapſa perierint; verebar deinde, ea, quæ hic, illic nova ac pene ſingularia animadverteram, continuo in lucem prodere, cum probe ſcirem, ut aphoriſmum condas, non uno alterove facto, ſed plurium annorum certa ac luculenta experientia opus eſſe; denique propterea quoque diu anceps hærebam, num obſervationes haſce meas publici juris facerem, quod tam multa eorum, quæ olim vidiſſem, notaſſemque, nunc apud alios quoque auctores hinc inde ſparſa reperirentur.

At poſtquam Auguſtus ſupremam generalis Noſodochi Vindobonenſis præfecturam mihi demandaſſet, junioribus, & in arte minus exercita-

citatis prodeſſe me poſſe arbitrabar, ſi quæ apud præſtantiſſimos ſcriptores diſperſa inveniuntur, in unum aliquod opuſculum congererem, eaque novis nonnullis uſus mei monitis vel augerem, vel confirmarem. Id quod mihi jam antea quoque feliciter ſane evenit, cum privatis prælectionibus ac clinicis, quas vocant, demonſtrationibus in Fratrum Miſericordiæ noſocomio habitis, & medicos effinxiſſem, qui per vaſtiſſimas auſtriaci imperii ditiones diſtributi, cum laude ac fructu in ægris curandis verſantur, & ipſe apud exteros complures, artis peritos, qui tum forte Viennæ aderant, meque audiebant, non minimam exiſtimationem mihi comparaſſem.

Ceterum in hoc opere non de chronicis ſolum, ſed de aliis quoque morbis, qui occurrere quam frequentiſſime ſolent, agere conſtitui, multa nihilominus, quæ ad theoriam ſpectant, omnino non attigi, quod ea fuſius pertractata apud Ill. van Svvieten, alioſque inveniuntur. Nonnunquam tamen de morborum cauſis prolixius diſſerui, cum teſte Celſo (*a*) neſcire vulgo credantur, quomodo tractare morbos oporteat, qui unde ii orti ſint, ignorant.

Ad morbos venereos quod attinet, quædam ſolum

(*a*) I. I. p. 2.

ſolum velut fragmenta concinnavi; nonnulla etiam admiſcui, ad alios morbos ſpectantia, quorum ſingula ſua ſibi capita vindicarent; neque enim de illis fuſius, neque de his ſingillatim agere placuit, ne aut libri moles nimium creſceret, aut quam plurima, quæ vulgo apud auctores reperias, denuo pertractanda eſſent.

Nonnulla, quæ olim laudabantur, nunc vero ab aliis improbantur, in medium attuli, quamvis ipſe quoque damnarem, cum fieri poſſit, ut quæ hodie rejicimus, laudentur imposterum, eademque forte medicaminum ſit ratio, quæ vocabulorum, quorum.

Multa renaſcentur, quæ jam cecidere; cadentque
Quæ nunc ſunt in honore.

Non pauca, quæ nuper commendata fuere, medicamenta tentavi, quod, uti Hippocrates ait, inventa abſque ratione calumniari, vel ignominioſe rejicere aut maligni ſit, aut ignorantis; multa tamen in uſum non adhibui, cum, (quæ Mortoni ſententia eſt, de cortice peruviano agentis) minime deceat, experiundi cauſa, probata remedia incertis, minuſque exploratis poſthabere.

Ceterum cum Olao Borrichio (*b*) non refor-

(*b*) In præfat. de med. hermet.

formido judices, quin etiam opto; ſed æquos, ſed omnibus artis præceptis, uſuque diuturno eruditos; ſed ejuſmodi, qui locum in ſubſelliis diu ante occupaverint, quam e tribunali pronuncient. Quod ſi deinceps quædam aliter ſe habere in numeroſiſſima generalis Noſodochii turba ægrorum deprehendero; nova quæpiam, & memoratu digna occurrerint, candide fatebor, candideque impertiar: quippe qui in frequentiſſima hac ampliſſimaque urbe triginta & amplius annos ingenui nomen medici, & ab omni fuco longe remoti obtinuerim.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.	*De Apoplexia* Pag.	1
CAPUT II.	*De Epilepſia*	14
CAPUT III.	*De Tuſſi*	24
CAPUT IV.	*De Hæmoptyſi*	38
CAPUT V.	*De Phtyſi*	51
CAPUT VI.	*De Aſthmate*	80
CAPUT VII.	*De Hydrope Pectoris*	94
CAPUT VIII.	*De Aſcita*	112
CAPUT IX.	*De Vomitu cruento*	152
CAPUT X.	*De Cholera*	161
CAPUT XI.	*De Dyſenteria*	165
CAPUT XII.	*De Ictero*	187
CAPUT XIII.	*De Hæmorrhoidibus*	202
CAPUT XIV.	*De Arthritide*	214
CAPUT XV.	*De Podagra*	227
CAPUT XVI.	*De Morbis Venereis*	236
FORMULÆ		255

NOI

NOI RIFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. F. Gio: Tommaſo Maſcheroni* Inquiſitor General del Santo Offizio di *Venezia*, nel Libro intitolato: *Joſephi Quarin &c. Animadverſiones praticæ in diverſos Morbos &c. Stamp.*, non vi eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo licenza a *Gio: Antonio Pezzana*, che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 19. *Marzo* 1787.

(*Andrea Querini Rif.*
(*Franceſco Moroſini Kav. Proc. Rif.*
(*Zuanne Vallereſſo Rif.*

Regiſtrato in Libro a Car. 218. al N. 2017.

Giuſeppe Gradenigo Segr.

21. *Marzo* 1787.

Regiſtrato a Car. 141. nel Libro del Magiſt. Eccell. contro la Beſtemmia.

Gio: Antonio Maria Coſſali Nod.

CAPUT I.

DE APOPLEXIA.

APoplexiæ rure quam in urbibus rariores, viros crebrius, quam fæminas corripiunt. An ob menſtrua, an ob vitam iſtarum magis ſobriam? Foſſores metallorum non adeo frequenter apoplexiæ obnnxii ſunt, ut Ramazzini notat.

Plures maniacos apoplexia interiiſſe novi.

Hæreditarius hic quibuſdam in familiis eſt morbus: paſſim circa æquinoctia & ſolſtitia crebrior obſervatur. Unde natæ fortaſſis majales curæ, & venæ ſectiones. Immortali vir memoria dignus Morgagnius juvenum apoplexias cito lethales evadere ait, ſenum in diuturnas reſolutiones abire. Quæ nullis antegreſſis ſignis, veluti gravedine capitis, ver-

tigine &c. apoplexia ingruit, ea periculi plurimum habet, cum aut polypum internum, aut vaſa rupta indicet; illa vero lethalis, cum uno corporis latere paralyſi correpto alterum vehementius convellitur.

Neminem unquam vidi, qui, ſi manum eidem capitis parti crebrius admoveret, mortem effugiſſet, etſi cetera ſymptomata non ita gravia viderentur.

Laudant quidam largum urinæ profluvium, ſed e reliquis ſymptomatibus intelligendum, an non ex reſolutione hæc evacuatio orta ſit.

Sudorem copioſum ac validum e toto corpore manantem multi ſalutarem eſſe cenſent: ego eum lethalem reperi, ubi in principio morbi abſque febris imminutione animadvertitur.

Superveniens apolexiæ frigidæ febris eam quandoque ſolvit, ſi reſpiratio levetur; aſt ubi hæc gravior evadit, peſſimum denotat.

Hinc recte Piquerius Regis Hiſpaniarum archiater monet, ſolvi apoplexiam febri, illico ſuperveniente; nequaquam vero, ubi aliquanto poſt, & confirmato jam morbo acceſſerit (*a*).

Quidam nullis functionibus corporis læſis per complures annos pulſum habent perpetuo intermittentem; hi frequenter repente extinguuntur,

(*a*) Prax. med. T. I. p. 46.

untur, uti illi quoque ſecundum Hippocratem qui ſæpe abſque manifeſta cauſa animo linquuntur. Horum cadavera aut polypos aut vas ruptum in præcordiis exhibent.

In apoplecticis poſt annoſas cæphalalgias, & vertigines in capite potiſſimum tumores, aut excreſcentiæ reperiuntur.

Ubi a vi externa apoplexia orta eſt, etiamſi ſymptomata emendentur, ſi rigor accedat, cita mors ſequitur.

Omnia, quæ cerebrum comprimere poſſunt, in cauſis apoplexiæ numeranda eſſe cenſet van Svvieten: ſed & vulnera cerebelli ſanata fuiſſe accepimus, & puerum quemdam, qui ſcirrhum cerebelli diuturnum circumferret, vidit Hallerus (*b*).

Interdum ex ingluvie apoplexia oritur. Sæpe in cadaveribus nihil repertum eſt, quod afferre mortem potuiſſet, uti VVilliſius, Morgagnius, & Ballonius (*c*) obſervarunt, velut ſi cum anima cauſa quoque mortis fugiſſet. Videtur in apoplexia quandoque adeſſe ſpaſmus, qui ad totum ſyſtema nervorum ſe extendit, & congeſtiones in encephalo creat; ut ex apoplexia a terrore nata patet.

Nonnunquam in aere quidquam ineſſe probabile eſt, quo fons & principium vitæ deleri

---

(*b*) Phyſiol. corp. hom. T. I. p. 477.
(*c*) Conſ. med. L. III. Conſ. 71. T. III. p. 339.

ri poſſit. Hinc animadvertente VVeikardo (*d*) certis temporibus apoplexiæ & paralyſes graſſantur, quarum nulla ſatis certa cauſa appareat.

Inter apoplexiæ cauſas referenda quoque eſt ſalivatio mercurialis frigore interrupta. A dormitoriis recenti calce illitis, ac præcipue plus æquo calefactis Lanciſius apoplexias, van Svvieten hemiplegias ortas vidit, prorſus inſanabiles. Refert quoque Plinius lege apud Romanos cautum fuiſſe, ne quis intra triennium in ædificiis recens exſtructis habitaret. Cum ſenes, tum alii quoque ex nimia venere ob virium vitalium defectum apoplexia pereunt.

Diviſio in ſanguineam, & ſeroſam, quæ tamen rariſſime occurrit, ad praxim ſufficit, nam quæ a polypis, aut atra bile mota naſcitur, immedicabilis eſt.

In apoplexia ſanguinea æger erecto trunco, declivibus *cruribus*, nudo capite, tecto parum reliquo corpore collocandus eſt, arcenda turba hominum a conclavi, cavendum item a frictione corporis, ab odoriferis, & ſpirituoſis.

Hic venæ ſectiones inſtitui, & repeti debent, ſed uti Lieutaud præcipit (*e*), ne athleticis qui-

(*d*) Vermiſchte mediz. Schriften.
(*e*) Synopſ. univ. prax. med. p. 133.

quidem tantum ſanguinis detrahendum, ut calor nativus ſolvendo morbo neceſſarius exſtinguatur.

E jugularibus nonniſi poſt prævias phlebotomias ſanguis mittendus, ne collo faſcia conſtricto vaſorum encephali plenitudo augeatur.

Hirudines pone aures, ſi vero hæmorrhoides tumeant, ano applicandæ ſunt. Quæ ſi nil proficiant, Aræteus cucurbitulas occipiti affigi, ſanguinemque largiter educi jubet, unde præſens auxilium natum eſſe vidit Sennertus.

Si inter ſanguinis miſſiones pulſus fortior evadat, & intermittat nonnunquam, quin ſymptomata imminuantur, mors imminet.

Sinapiſmi pedibus applicari poſſunt, veſicantia nocent; niſi ſanguine quantum opus eſt detracto, & humorum orgaſmo minuto.

Clyſmata ſolum antiphlogiſtica injicere convenit.

Tres item quatuorve unciæ aceti aqua diluti ano injici poſſunt. Abſint purgantia draſtica. Sed nimis meticuloſi ſunt, qui leniora timent. Hinc propinare licet mixturam e ſale medio & roob ſambuci (N. 1.) ut corpus ſæpius purgetur, facta purgatione eidem mixturæ extractum arnicæ ad gr. viii—xii. & amplius addendum eſt. Ubi ſanguine miſſo æger levatus eſt, & pulſu in debilem mutato facies pallidior evadit, ſpiritus Mindereri, camphora cum nitro locum habet (N. 2.).

Suadent nonnulli ut frigida capiti fomenta

applicentur, quod ſperant fore, ut lacerum hinc vas contrahatur, effuſuſque ſanguis inſugatur, cum hic aliquando ſponte diſſipari videatur teſte VVepfero, (*f*) ſed ſi conſideremus ex aſperſa improviſo ad nucham & caput frigida cæcitatem & immedicabiles paralyſes exſtitiſſe, facile patet, quam infidum hoc remedium ſit, quamque inimicum famæ medicorum vix alia re: quam Celſi effato excuſabile: melius eſt anceps remedium experiri, quam nullum.

Commendantur emetica, præcipue ſi ventriculi repletio præceſſit. Neque ſucceſſu hæc methodus interdum caruit: veum cum vomentibus fere omnibus facies turgeat, oculi cum tumore rubeant, encephali vaſa inflentur, & nonnunquam in ſanguineis ſumpto emetico apoplexia ſucceſſerit, facile intelligi poteſt, quam periculi plenum hocce remedium ſit.

Peſſime errant, qui ob ſolum materiæ bilioſæ vomitum propinant emeticum, cum e plethora caput obturbante nauſea & vomitus bilioſus oriri poſſit.

Cel. Murray (*g*) minus favet emeticis, dum clyſmata ex decocto foliorum tabaci parata improbat propterea, quod vomitum cient.

Emeticum, uti Nicolai (*h*) monet, incertum

(*f*) Hiſt. apop. obſerv. iiluſtr.
(*g*) Mat. med. T. I. p. 472.
(*h*) Recept. und Kurarten.

tum eſt remedium, nec profuturum, niſi malum in ventriculo hæreat.

Vix cienda emeſis videtur; niſi conſtet, ægrum paullo ante morbum nimis repleviſſe ventriculum. A pluribus vitriolum album a granis XV—XXX & ultra exhibetur ad vomitum cito movendum, ſed nativum præſertim Goslarienſe non omnino tutum remedium eſſe videtur, cum de zinco, ferro, cupro, & plumbo participare ſoleat.

Præſtat penna fauces irritare, quam emetica violenta propinare.

Neque tepido aut mellito potu promovenda vomitio eſt, ne ventriculus magis diſtendatur.

Ne in malum recidat ſanatus æger, juverit interdum ſanguinem mittere, quamquam id ſolum non ſufficiat, cum phlebotomia corpus ad novam generandam plethoram diſponat. Itaque lenia purgantia; ut, aquam angelicæ, ſal mirabile, amarum quandoque exhibere oportet, & diæta tenuior obſervanda eſt, quæ tamen raro obtinetur, cum hi ægri duplum ejus, quod ſani ſolebant, & comedant, & digerant.

Abſtinendum pomeridiano ſomno, qui plethoram auget. Cavendum a nimia collaris adſtrictione, cum ex ea & in recte valentibus hæmorrhagia narium, & pertinax cæphalalgia ſæpius naſcatur.

In apoplexia ſeroſa clyſmata acriora e ſale

amaro (N. 3.) aut tartaro emetico (N. 4.) injicienda ſunt.

A decoctio tabaci in clyſtere exhibito præcordiorum anxietates lipothymias, & frigidum circa frontem ſudorem extitiſſe practici obſervarunt.

Purgantia validiora in apoplexia frigida minori volumine præſcribenda ſunt, ut eo facilius deglutiantur.

℞. Reſin. jalapp. Scrup. j.
tere cum jv. nucleis pini, adde
Syr. roſar. ſolut. dr. vj. Sumat omni quarta horæ parte dr. jß. donec purgetur.

℞. Extract. jalapp. aquos. dr. jß.
Aquæ fœnic. unc. jjß.
Syrup. de duab. unc. ß.
Sumat omni quarta horæ parte unciam dimidiam.

Odorifera e ſpiritu cornu cervi aut ſalis ammoniaci naribus admoventur. Sed vix quidquam proderunt: niſi purgantibus, & clyſmatis acrioribus cauſa comprimens derivata fuerit.

Cucuphæ ex herbis cephalicis; velut: rore marino, lavendula &c. compoſitæ conveniunt.

Veſicantia artubus ipſique capiti apponenda ſunt.

Tentari item ſialagoga poſſunt, quæ humores educunt, & ad externarum carotidum ramos determinant.

Sternutatoria haud omni periculo vacant.

Sæ-

Sæpe, multumque quæſitum eſt, an venæ ſectio in apoplexia ſeroſa locum habeat.

Ill. van Svvieten levem ſanguinis detractionem concedit, ut medici famæ conſulatur, & ſtimulantia tutius adhiberi poſſint. Morgagnius eam neceſſariam eſſe judicat, ubi & in apoplexia ſeroſa ſanguis vaſa diſtendit.

Hac in re pulſus, vires & vitæ ratio ante actæ lucem præbebunt; nam qui male nutriti, aut mœrore diuturno confecti ſunt; aut intentis meditationibus adſueti, damnum inde acciperent.

Depletionibus factis ad ſtimulantia & incidentia fortiora confugere licet; hinc pro diverſitate ſymptomatum & cauſæ camphora, ſpiritus cornu cervi ſuccinatus, ſapo Starkeianus, pilulæ ex extracto enulæ, myrrhæ, galbano & aloe, vel infuſum ex ruta cum helleboro conveniunt, nonnunquam etiam ad ſetacea confugere oportet.

Ubi ulcera diuturniora citius conſolidata fuerunt, ad fonticulos, aut ſetacea recurrendum eſt.

Quandoque apoplexiæ tuſſis accedit cum ſibilo, & difficili materiæ craſſa ac pituitoſæ excretione, ſuffocationem minitante. Tum vero incidentibus, & expectorantibus opus eſt, ut kermes minerali, mixtura ex gummi ammoniaco, extracto enulæ, & oxymelle ſcillitico, (N. 5.) ſed ſæpe malum, quod paralyſi nervorum in pectore ortum debet, non levatur.

Haud

Haud aſſentior Cl. Sauvages aſſerenti, apoplexiam ex arthritide ortam eodem, quo ſanguineam, modo tractandam eſſe.

Si enim inflammatoriæ morbus naturæ eſt, venæ ſectionibus, leniter revellentibus, enematis antiphlogiſticis, ſinapiſmis quidem &c. impugnandus eſt; ſi vero languida humorum circulatio, facies, pulſuſque mollior, tum veſicantia partibus affectis applicita, camphora, moſchus, enula, ſulphur, antimonium locum habent.

Eſt & febris apoplectica. Sic vetuſtiſſimi medici Diocles, & Aſclepiades febrium periodicarum cum acceſſibus lethargicis meminerunt.

De his in tractatu de febribus egi.

Nonnunquam veræ apoplexiæ jungitur febris bilioſa remittens. In ſimilibus utplurimum contra diætæ regulas antea peccatum eſt. Ægri ſub initium paroxyſmi vomunt, certis temporibus levantur, nunquam tamen ad ſe redeunt (unde hæc a febri apoplectica diſtinguitur) urinam, ſiqua colligi poteſt, jumentoſam mittunt, dum exacerbatione redeunte in pejus ruunt; plerumque oſcitant, pulſus eſt celerior, quandoque inæqualis, aut intermittens, qui acceſſu finito magis naturalis evadit. Hic clyſmata antiphlogiſtica injicienda ſunt, & alvus mixtura ſalina (N. 6.) egregie ducenda: tum brevi intervallo ad corticem peruvianum confugiendum, iſque per os & anum. (N. 7.), cum æger remiſſius habet, ingerendus, non

intermiſſis veſicantibus, moſcho aut camphora, (N. 8.) dum pulſus debilis, aut inæqualis tangitur.

Convaleſcentibus ex apoplexia ægris cavenda eſt ani obſtructio; nam multi in ſella pertuſa, dum nimiopere niterentur, apoplexia exſtincti ſunt.

In ſanguineis vitanda quævis major ſeu animi, ſeu corporis commotio, cumprimis ira.

Aquæ minerales iis qui apoplexia levati ſunt, vix concedendæ, etſi antea iis uſi fuerint, cum teſte VVilliſio eæ largius hauſtæ nec per urinas ſatis ejectæ lethargum inducit.

Bergius potum coffeæ apoplecticis & lethargicis noxium eſſe declarat, idem tamen (i) aſſerit, vim quamdam coffeæ ineſſe excitantem, quod apud Arabes quoſdam evidentiſſime compertum fuit, qui, cum opio abuſi ſunt, potu coffeæ iterum eriguntur.

Tabaci uſus apoplecticis minus conducit; ſed ſi poſt longiorem uſum ab eo repente abſtinentes temulenti evadant, redire ad conſuetudinem debent, eoque moderate uti.

Conſtat apoplexiam ſæpe in hemiplegiam aut paralyſim deſinere; remedia cum calida, tum ſtimulantia, quæ nullo diſcrimine a multis propinantur, ſanguineis nocent, rectiſſimeque Trallianus ait; calidioribus, ac ſicciori-bus

(i) p. 113. Mat. med.

bus curandis refrigerantia & humectantia convenire.

Hinc ea in memoriam revocanda ſunt, quæ ſuperius de diverſa calidæ & frigidæ apoplexiæ curatione præcepi.

Nec ſenibus paralyticis purgantia aut clymata acriora, nec ſiccis atque exhauſtis ſudorifera conveniunt.

Qui ex apoplexia ſanguinea hemiplectici evaſere, iis electriſatio pernicioſa eſt, namque & pulſum celeriorem reddit, & hæmorrhagias movet, & humores majore impetu verſus caput agit.

De Haen exemplum adfert paralytici inter electricos ictus apoplexia correpti, & quarta poſt hora exſtincti.

Neque balnea ſulphurea ejuſmodi ægri proſunt, quæ tamen in frigidioribus juvandis magnam vim habent.

Quare Mead minus recte aſſerit, immerſiones calidas omnibus omnino paralyticis obeſſe, quin imo diuturnus eorum uſus quandoque neceſſarius eſt. Nec bene Duretus pronuntiavit, paralyticos, niſi brevi ſanentur, balneis ſulphureis inſanabiles reddi. Si vero inter balnei uſum vertigo, temulentia, aut tenſio capitis major percipiatur, vel vires deficiant, aut ſomnus arceatur, cibive appetentia langueat, ab ulteriore uſu ceſſandum eſt.

Malo prorſus conſilio debilioribus, antequam balnea uti cœperint, vena tunditur, aut purgan-

gan-

gantia exhibentur, niſi certa plethoræ aut ſaburræ, in primis viis latentis ſigna deprehendantur. Sæpe viſicantia proſunt, paralyticis illi ſpinæ dorſi loco appoſita, unde nervi ad partem affectam egrediuntur. In frigida paralyſi linguæ collutoria ex radice pyrethri cum ſale ammoniaco, vel paſtilli maſticatorii ex radice imperatoriæ, aliiſque acrioribus tentari poſſunt.

℞. Pulv. rad. pyreth. dr. i. ß.
Salis ammon. dr. ij
Aq. ſalviæ lib. ß.
Spirit. cochl. dr. vi.
Miſta ſtent per noctem, mane cola; & adde.
Mell. unc. ß.
Exhibe.

℞. Rad. imperator. dr. iij.
Sem. ſinap. dr. j.
pulverata excipe melle roſato, ut fiat maſſa ſolidior, ex qua formentur paſtilli rite exſiccandi.

Egregiam in paralyſi curanda vim habent herba anthos & arnica, jam a Junkero in hoc morbo laudata, cujus flores efficaciores herba deprehenduntur. Evvers in hemiplegia ſeroſa belladonnam cum ſuceſſu adhibuit, & quandoque a x. granis ad xx. aſcendit. Mirabar equidem, rem ei ſemper e ſententia ceſſiſſe, cum ſciam, magna in præbendo hoc remedio circumſpectione opus eſſe, propterea quod ſæpius ab ejus uſu mentis obtenebratio, & balbuties linguæ enata ſit.

Fri-

Frigidis, qui paſtaceo erant habitu, quandoque ſequens pulvis, præter alia remedia, profuit.

℞. Colocynth. gr. j.
Sacch. unc. ß. Divide in octo doſes.

Sumat tertia, aut quarta quavis hora ejuſmodi pulverem.

Hiſce ægris quandoque & fonticuli, & ſetacea conducunt.

CAPUT II.

DE

EPILEPSIA.

VIris, quam fœminis familiarior hic morbus eſt, junioribus item præ adultis infeſtus.

Quin & hæreditarius nonnunquam, ab avo ad nepotem tranſit, ſilens in filio.

Multiplices ſunt epilepſiæ cauſæ: vermes, terror, nimia nervorum irritabilitas, exoſtoſes, caries oſſium cranii &c.

Duæ hoc anno fæminæ ſub inſultu epileptico ad noſocomium deportabantur, quæ omnibus fruſtra adhibitis in paroxyſmo periere una harum tophum, altera exoſtoſim in cranio ex lue venerea neglecta exhibuit.

Sæpe

Sæpe in cadaveribus eorum, qui ex epilepſia deceſſere, nihil detectum fuit, quod culpari poſſet. Ill. van Svvieten mulierem norat, quæ cum marem utero gereret, epilepticis inſultibus vexabatur: minime vero dum fæminam geſtaret.

Inde patet, quam vana ſit ſpecificorum deprædicatio, cum cauſa mali ſæpe incognita ſit, neque cognita ſemper tolli poſſit.

Epilepſia, quæ abſque ſigno præmonente ingruit, fere incurabilis eſt.

Morbus hic, ut apud quoſdam auctores legitur quartana interdum, hæmorrhoidibus, diarrhæa, ulceribus, mutatione denique cæli ſublatus eſt: at mihi hujuſmodi felices eventus nondum obſervare contigit.

Quandoque in puellis circa pubertatis tempus ſolvitur, ſed hoc de plethoricis ſolum valet.

Raro paroxyſmo ſæviente pereunt epileptici, ſæpius apoplexia enecantur. Hinc ſi oculi rubeant, major calor, & tenſivus capitis dolor animadvertatur, vena ſecanda eſt.

Inter paroxyſmum ægros liberiore in aere, & capite elevato collocare oportet, cavereque ne lapſu, aut morſu lædantur.

Neque acriora ſunt eorum naribus admovenda, ne ſternutatione excitata rumpantur vaſa encephali, ſanguine diſtenta.

Opium a veterano Practico in ipſo epilepſiæ æſtu propinatum non modo nihil levamenti adtulit,

tulit, ſed ſoporem apoplecticum, me ſpectante, induxit.

Extra paroxyſmum abſtinendum ab omnibus, quibus eum accelerari compertum eſt; præcipue a venere, in quam proniores epileptici ſunt.

Quandoque in externis corporis partibus paroxyſmi orientis veſtigia apparent. Tum eæ faſcia tortili ligari, aut cauteriis, veſicantibus, opiatis urgeri poterunt, quamquam hæc omnia incaſſum tentata vidi.

Infantes quandoque epilepſia propterea corripiuntur, quod manantia capitis ulcera arte ſiccata fuere. Hinc recte Dolæus & Kleinius animadvertunt, achores, & tineas ſaluti pueris eſſe, cum gravioribus eos malis liberent; neque facile epilepſia laborare eos, quibus ſcabiolæ in capite cruſtæ naſcuntur.

Hæc cum fiunt, flores ſulphuris, ſpiritum fuliginis, æthiopem antimonialem, decoctum antimonii cum ſarſaparilla, interpoſitis purgantibus tentare licuerit. Semel in malo recenti emplaſtrum meliloti profuit cum quinta parte veſicatorii capiti adplicitum.

Quandoque etſi rarius ex obſtructione viſcerum, & diſpoſitione atrabiliaria epilepſia naſcitur, uti jam Hippocrates obſervavit.

Tum decoctum ſolvens e ſaponaria & taraxaco, addito quandoque helleboro nigro profuerit; debilioribus pilulæ tonicæ Beccheri conducere poſſunt. Proſper Alpinus auctor eſt,

ſa-

ſacerdotes quoſdam helleboro, ſub ſpecie olei ſancti cum fructu uſos eſſe ad morbos, qui pro dæmoniacis haberi ſolent, abigendos, inter quos epilepſia numeranda eſt. Cavendum ne pro radice hellebori nigri rad. adonid. vernalis L. ſubſtituatur.

Diverſa epilepſiæ remedia a diverſis laudantur: veluti phoſphorus, viſcum quercinum, folia aurantiorum, hyoſciamus, ſtramonium, belladonna, ſulphur venereum.

Phoſphorus a gr. j. ad iij. ter. quaterve per diem, vel in quodam ſolutus liquido, vel cum conſerva datur, dum circulatio augenda eſt. Verum anceps remedium eſſe, & circumſpectione egere ex obſervatis Cl. VVeikardi (a) conſtat. Generaliter omnia ſtimulantia & roborantia ſanguineis epilepticis nocua deprehenduntur.

Viſcum quercinum, cujus vis atque efficacia in cortice maxime reſidere creditur, vel in infuſo, vel in pulvere ad ſcrup. ij, vel dr. j. omni ſexta hora propinatum aliquoties profuit, oportet autem, ut lente exſiccetur.

Ante complures annos pluvis quidam ex Hollandia, ut ſpecificum antiepilepticum Viennam allatus eſt, qui e foliis aurantiorum pulveriſatis conſtare videbatur. Eo remedio ægrum graviſſimis paroxyſmis, ſæpiuſque per diem redeum-

(a) Vermiſcht medeziniſche Schriften. IV. St. 105. S.

deuntibus affectum ſanavi. Decoctum, (N. 9 vel pulverem noſtratium aurantiorum ad dr. ß. ſæpe per diem, ſed incaſſum præbui, etſi quandoque ſymptomata e majori nervorum irritabilitate profecta mitigata viderim.

Cel. Cullen nihil a bile tauri inſpiſſata emolumenti ſperat; tametſi nonnullos epilepticos, habitus palleſcentis ac tumiduli nulla morbi cauſa cognita hujus remedii ope per plures ſeptimanas continuati penitus ſanavi. Idem Vir celeberrimus (*b*) ait, ſpem eſſe, fore, ut arienicum forte prodeſſe poſſit, cum in febribus intermittentibus non ſine fructu adhibeatur, ſed in Tractatu de febribus monui remedium hoc infidum & periculo pleniſſimum eſſe.

Nec hyoſciami neque ſtramonii extracto epilepticum curatum vidi, illud interne tuto adhiberi poſſe negat Cl. Greding, (*c*) hoc, parva & repetita doſi ſumtum, quandoque epilepſiam tollit quidem, uti videtur, ſed ſpecie mitigationis revera fallit: & rem in perniciem vertit.

Belladonna teſte auctore ſupralaudato neminem quidem epilepſiæ eripuit, aberrationem tamen mentis imminuendo levamen attulit.

Sulphur venereum ſeu parva, ſeu auctiori doſi exhibitum, neque ad fugandam, neque ad ſub-

(*b*) Tom. 3. p. 85.
(*c*) Ludvvig Adverſ. med. pract. T. I. Par. II. p. 347.

ſublevandam epilepſiam quidquam valere, uſu didici, imo cum Cel. Bildinger medicamenta e cupro parata vix unquam adminiſtranda cenſeo.

Moſcho mente ſtupor, & alienatio, quæ poſt paroxyſmum perſæpe diutius remanent, multo citius tolluntur, faciliuſque ad ſe redeunt ægri.

Oleum animale Dippelii a Springsfeld pro inefficaci habitum, malo recenti, eoque a menſtruis vel non prodeuntibus vel ſuppreſſis orto bis, ter per diem ad x. & xx. guttas propinatum profuit.

Præſtantiſſimum longe remedium, cujus ope plures epilepticos ſanavi, radix eſt valerianæ ſylveſtri ad dr. ij—v. per diem longiori tempore exhibita. Forte ſæpius epilepticis nullam opem attulit propterea, quod ii vel in victu, vel aliis in rebus delinquant.

Præferenda eſt ſubſtantia extracto, aut decocto: radix vero legenda ante, quam folia erumpant.

Duos infantes pharmaca reſpuentes epilepſia liberavi, nutricibus eorum radicem largiter præbendo.

Nunquam ex interno valerianæ uſu febrim urticatam exſtitiſſe memini, ut in Tranſactionibus anglicanis refertur. Sæpius ſolam, quandoque aliis pharmacis miſtam propinavi. Ubi vermium ſuſpicio erat latentium, anthelmintica; ubi bilis iners, aut abdomen tumidum,

ſel taurinum inſpiſſarum; ubi nervi faciles irritatu, caſtoreum, aſam fœtidam, aut moſchum, ſi odorem ægri ferebant: in nimia debilitate martialia addidi.

Ubi corpus glutinoſis humoribus abundat, egregium tinctura martis helleborata uſum habet a guttis xx—L. de die propinata.

Cum alio loco de morbis a vermibus agere animus ſit, ſufficiat hic notare, quod debiliori, aut facile irritabili egro vermibus laboranti mercurialia propinanda non videantur, præcipue cum Cl. Scopoli referat, nuſquam frequentiores inteſtinorum lumbricos deprehendi, quam iis in locis, ubi argentum vivum e terra effoditur, homineſque aerem hauriunt mercurio inquinatum, qui igne redditus volatilis male perſæpe eoſdem afficit. Semen ſabadillæ, quod ſæpius exhibui, ægros torquet ac vomitiones ciet, & cum vermes excernuntur, id potius virtuti purganti tribuendum videtur.

Spigeliam anthelmiam nondum adeptus ſum, qua Cel. Bergius *(d)* violentas convulſiones curavit, etſi nulli vermes in conſpectum venerint.

In doloribus tantum non convulſivis, qui a vermibus creantur, mitigandis, cataplaſma e farina, felle taurino, ſummitatibus abſynthii & oleo idoneum fuit.

In

(*d*) Tom. I. p. 95.

In horrendis ſymptomatibus quandoque a vermibus excitatis cucurbitæ ſiccæ ad regionem epigaſtricam vel hypochondria applicatæ præſentiſſimam opem tulerunt.

Epilepſia certo tempore recurrens corticem cum Valeriana poſcit.

Cum hyſtericæ epilepticis inſultibus vexantur, quandoque Valeriana cum gummiferulaceis, & aſa fœtida (N. 10.) adjumento eſt; in mobilioribus tamen, ubi cephalalgia, æſtus corporis major, indeque exiſtens vertigo animadvertitur, nervina remedia, & calidiora detrimenti plus, quam emolumenti habent.

Noveram ante complures annos puellam, perquam facilem irritatu, quæ cum vehementioribus animi motibus concitaretur, non raro inde epilepſia corripiebatur. Forte fortuna ſub idem plane tempus, quo imminentis paroxyſmi ſigna jam apparebant, concentus muſicos, quibus mirifice alias delectabatur, audierat; neque tum paroxyſmi vim ullam aut acceſſionem ſenſit.

Itaque, quoties deinceps epilepſiæ redeuntis metus ingruebat, harmonici concentus in uſum felici eventu vocabantur, donec firmato aptis remediis corpore ægra penitus malo liberaretur. Quantum ad ſpirituum motum compeſcendum, refringendumque muſica valeat, id quotidiana nos experientia docet; nam & parvuli ejulantes cantibus placantur, & languentes excitantur variis vocum, aut fidium

 ſo-

ſonis. Quæ forte cauſa fuit inſtituendæ muſicæ militaris, neque enim priſcos aut inſtrumentorum muſicorum, aut cantus etiam vim atque efficaciam ignoraſſe putandum eſt, uti Ill. van Svvieten obſervat, quin & morborum incantamenta inde originem traxiſſe propius ad verum accedit. His quoque non Homerus ſolum, ſed ipſæ etiam ſacræ paginæ conſentiunt; atque divinus Plato ait: muſicam non iccirco a diis conceſſam hominibus eſſe, ut aures demulcerentur, ſed ut animi perturbationes hujuſce voluptatis lenocinio ſedentur, atque in ordinem redigantur.

In epilepſia recenti, nec admodum gravi, quæ e precedente onania ſequebatur, cum mucolus humor e genitalibus copioſius deſluens, corpus in dies labefactaret magis, ſequentes pilulæ opem tulerunt.

℞. Rad. valerian. unc. j.
Limatur. mart. non rubig. dr. iij.
Myrrh.
Oliban.
Extract. torment. aa. dr. jß.
F. pil. gr. iij.

Sumat ter per diem vij—x. & amplius non intermiſſis ſpirituoſis & aromaticis ſpinæ dorſi frictionibus.

Vidi epilepticos duos, quibus remedia omnia hic commendata incaſſum adhibui, pulviſculis ab agyrta propinatis integre ſanatos, vidi quoque alios, qui iiſdem pulveribus nullo prorſus emo-

emolumento uſi ſunt. Electricitas epilepticis adplicata hucuſque in noſocomio non profuit.

Inuſtio calvariæ, candenti ferro facta, periculoſiſſima habenda, imo lethalem eam de Haen expertus eſt.

In deſperatis rebus imitandi ſed cauta manu, forte eſſent Nigritæ, qui totam ſuturam coronalem longa & ampla ſtupa inſtar moxæ, nec ſine maximo emolumento adurunt. (*e*) Etſi cum Cl. Lorry nervorum morbos, hodie frequentiores, quotidiano tabaci naribus attracti, uſui adſcribere nolim, eum tamen epilepticis interdicedum, puto, quum ex ejus abuſu: & morbum & furorem augeri Cl. Greding obſervaverit.

Quod ad pharmaca ſupra laudata adtinet, nulla de iis propinandis certa lex, aut norma ſtatui poteſt, cum modo hæc, modo illa profuerint.

Laudantur quoque balnea frigida, utpote roborando corpori perquam idonea, ſed & hic quoque judicio eſt opus.

A balneis frigidis paroxymum epilepticum exaſperatum fuiſſe legimus. (*f*)

Univerſim balnea frigida, quæ nimium forte antea negligebantur, nimiis nunc encomiis in cælum tolluntur. Cum quid proſpere iis effe-

(*e*) Kæmpferus amœnit. exot. p. 195.
(*f*) Tode Media. Chyr Bibl. I. p. 117.

fectum eſt, omnium id ſermone ac laudibus celebratur; at ſi perperam res accidit, ſi incommoda inde graviora, eventuſque ſiniſtri conſecuti ſunt, altum tacetur.

Tobias Mathæius Anglus ante Floyerum balnei frigidi uſum Antvverpiæ ſtabilire adlaboraverat, ſed paullo poſt ejus conſilia reſpui coepere, ob enata inde detrimenta (g). Recte igitur Ill. van Svvieten aſſerit, martialia, & omnis generis roborantia balneis eſſe ſecuriora, cum hæc externas tantum partes afficiant, nec longo admodum tempore agant.

CAPUT III.
DE
TUSSI.

MUltiplex eſt natura tuſſium ac pro earum diverſitate curatio multiplex.

Convulſiva utplurimum infantes aggreditur, adultis minus infeſta.

Sæpius epidemica eſt, nec caret ſuſpicione infectionis.

Pu-

(g) Trulles de tuenda p. 232.

Putat Lieutaud eam non ſolum a ſpaſmodica contractione glottidis, ſed etiam a repletione bronchiorum provenire, cum in cadaveribus bronchia muco viſcidiore referta, aerique prorſus impervia obſervaverit.

Quidam cauſam mali in ventriculo & inteſtinis quærunt.

Probabilius & in his, & in pectore hæret; cum neque purgantibus ſolum, aut ſtomachicis, nec ſolis pectoralibus morbus depellatur.

Durat 7—14. hebdomades morbus nonnunquam, ſed mitior redit.

Diutius protractum hernias, gibbos & quandoque phthiſin generat; nam tuſſis vehementia expreſſus ſanguis, & e naribus ſtillat, & e pulmonibus ejicitur.

Cum ad tuſſim convulſivam hæmorrhagia accedit, morbus plerumque levatur; ubi vero hæc abundantior, aut frequentior eſt, ægritudo diuturnior evadit, corpuſque exhaurit.

Quo diutius reſpiratio quieſcit: quo facies magis vel rubet, vel livet, eo pejus cum ægro agitur, tum vero peſſime, cum ſopor, & convulſio ſupervenit.

Puſillis vena vix ſecanda: majoribus natu tum ſolum cum pulſus plenus ac durus, pectoriſque dolor, non unquam remittens, obſervabitur.

Vidi in nobiliſſima ægra vomicam a neglecta ſanguinis detractione enatam. Emetico haud opus eſt, cum nulla in primis viis ſaburra

ra hæret, ob vomitum convulſivæ tuſſi frequenter junctum; namque hic e mechanica faucium irritatione naſcitur.

Multo minus convenit ægris debilioribus, & iis, quibus livida eſt, aut rubicundior facies: quibus venæ tument, vel cor vehementius palpitat.

Principio morbi noxia ſunt opiata, præcipue cum viſcida excreantur, etſi enim tuſſim ad tempus ſedant, ea tamen mox redit acerbior, & ſuffocationem minatur.

Neque ab oleoſis, aut dulcibus, quibus ventriculus læditur, curatio auſpicanda eſt.

Rejiciendum ſperma ceti, tuſſientibus olim familiare remedium, cum fere ſemper ranceſcat.

Feliciſſime curatio ceſſit; ubi mixtura ſalina cum manna repetitis vicibus in morbis exordio propinata fuit.

℞. Sal. mirab. Glaub. dr. ij—iv.
Mann.
Syr. althææ $\overline{aa}$. unc. j.
Aq. fœnicul. unc. iv.

Sumat ſæpius cochlear majus. Pro diverſitate ætatis, aut temperiei doſis ſalium vel augenda, vel minuenda eſt.

Manna amica eſt pectori, & alvum movet. A quibuſdam, abſente febri, potus coffeæ cum ne fabis nimium toſtis oleum in iis contentum, empyreumaticum reddatur.

Corpore per aliquot dies leniter purgato, de-

decoctum ex taraxaco, floribus verbaſci, & liquiritia prodeſt, addito, ſi alvus tardior perſiſtat, ſale medio.

Ubi poſt evacuantia tuſſis admodum ſiccæ animadvertitur, oleoſa conveniunt; a quibus tamen abſtinendum, ſi ſputa viſcida & glutinoſa excernuntur; tum enim unciam dimidiam aut drachmas ſex oxymellis ſcillitici priori decocto addere oportet.

Cum res magis urget, kermen minerale poſcitur.

Egregiam in tuſſi convulſiva opem ſequens pulvis præſtitit.

℞. Flor. ſulph. dr. j.
Gum. arab.
— tragacanth. aa. dr. j. ß.
Extract. liquirit.
Sacchar. aa. dr. ij.
Kermes min. gr. ij—iv.
F. Pulvis.

Sumat tertia, aut quarta quavis hora ſcrupulum unum, aut drachmam ſemis, bibatque inſuper infuſum ex radice fœniculi, floribus verbaſci, & liquiritia.

Si ſputo prodeunte tuſſis non minuatur, viſicantia, niſi valde tenelli, facileſque irritatu ægri ſint, inter omoplatas feliciter admoventur, id quod VVilliſius in graviſſima tuſſi quoque expertus eſt, quæ ſputo craſſo, & copioſo exaggerata nullis remediis ceſſerat.

Pro-

Propinatur a quibuſdam in tuſſi convulſiva tinctura cantharidum, ſed hujus remedii uſum quandoque periculoſum eſſe experientia conſtat; forte notante Cl. Tode levamen inde ſecutum magis a cortice ſimul exhibito repetendum erat.

Ubi corpus quidem infirmum, ac imbecille eſt, at ſputa facile ſuccedunt, cortex peruvianus in decocto cum floribus verbaſci, & liquiritia (N. 11.) plurimum utilitatis habet; namque & lapſas vires reſtaurat, & mali reditum prohibet. Ut infantum nauſeæ occurratur, aliquot fabæ coffeæ addi poſſunt.

Si ſub corticis uſum ſputa difficilius egeruntur, bis, terve per diem pulvis ſupradictus e floribus ſulphuris, extracto liquiritiæ &c. ſumtus profuerit. Atſi reſpirationis difficultas, pectoriſque oppreſſio augeſceret, abſtinendum a cortice foret.

Ubi ſputa purulenta ejiciuntur, decoctum corticis peruviani, modico lacte temperatum, præbere omnino opus eſt, neque lichen islandicus negligi debet.

Laudat Roſenſtein muſcum arboreum, ac præcipue illum, qui quercubus adnaſcitur, cum minus, quam cortex infantibus diſpliceat, jubetque drachmam ejus unam, in lacte ſufficienti coctam mane ac veſperi bibi, vel

℞. Lichen. plicat. Linn.
Sacchar. āā. dr. ij.
F. Pulvis.

Su-

Sumat mane & veſpere in lacte vel juſculo tantum, quantum cultelli apex capit.

Commendantur a Gaubio flores zinci, qui, etſi ſæpius eos præbuiſſem, ſemel tantum prodeſſe videbantur.

Damnando prorſus ac inhumano conſilio Sauvages duo, triave ſacchari ſaturni grana ſuadet.

Ill. ed Haen in tuſſi convulſiva ſequens remedium auxilio fuiſſe teſtatur: xx. aut xxv. Helices pomat. Linn. contundebantur, & per horam in pinta cereviſiæ, aut lactis coquebantur; tum colatura per duas, treſve hebdomades quotidie exhibebatur. In tuſſi ferina, aut cum acrimonia irritans demulcenda eſt, non incongrua hæc medicina fuerit, ut gummi arabicum, tragacanthæ; aſt in exordio morbi, vel ubi multa glutinoſa ejiciunt ægri, præcipue vero ſtomacho minus recte habente, non conveniunt.

Curatione abſoluta ægri leniter vel mixtura ſalina (N. 6.) vel tinctura rhei aquoſa purgandi ſunt, quoniam ſæpe ſputa ſua deglutiunt. Idem locum habet curationis tempore, ſi appetitus deficit, & pondus ad ſcrobiculum cordis ſentitur.

Cum melius ægri valent, mutandum conclave eſt; ſic namque & ſanitas citius recuperatur, & morbus rarius revertitur.

Tuſſim, quæ in ſtomacho ſedem habet, plerumque vitiata digeſtio antecedit, neque nau-

ſea

ſea abeſt; pondus item circa regionem ventriculi, tum ſæpe vomitus, atque irritatio ad tuſſim, ſeu circa ſcrobiculum cordis, ſive circa ſiniſtrum hypochondrium obſervantur. Accedunt quoque ructus, at nullus in pectore reniſus animadvertitur: ducto profundius ſpiritu non læduntur ægri, neque tuſſis inde augetur, niſi pectus una affectum ſit: plerumque exſcreando magis, quam tuſſiendo lentum gluten educitur.

Quandoque ſicca, aut humida, quandoque periodica, vel pectorali conjuncta eſt. Exaſperatur pectoralibus, dulcibus, mucilaginoſis, & oleoſis, & pectoralibus. Digeſtiva & ſalia præmitti debent, poſt quæ aut vomitorium, aut ſi contra indicetur, purgans ex rheo cum ſalibus porrigendum.

Ubi glutinoſum peccat, tartarus emeticus ipecacuanhæ ad vomitum excitandum anteponendus eſt.

Pro diverſitate item temperamentorum varia requiruntur medicamenta. Siccioribus decocta ex taraxaco & cichoreo: addito, ſi alvus ſilet, ſale medio; in iis, qui habitu ſunt paſtaceo magis, pilulæ ex extractis amaris gummiferulaceis, cum rheo (N. 12.) conveniunt.

Redeunte appetitu, oppreſſione ad ſcrobiculum cordis ceſſante, fugataque tuſſi ſæpe roborantibus opus eſt. Multis ſequens remedium profuit.

℞. Eli-

℞. Elixir ſtomacch. temp.
Liquor. viſcer. D. V. aa. dr. ij.

Sumat bis de die guttas XXX—XL. ex aqua.

Potus quidem gelidus in tuſſi ſtomachali commendandus non eſt, nimis tamen anxie Sauvages omnem potum frigidum damnavit.

Tuſſes ſenibus familiares ſunt, propterea forte quod, ut Hippocrates notavit, raucedines ac gravedines in valde ſenibus non concoquuntur. Si humida ſit tuſſis, at recte ceteroquin valeant, nihil mutandum, ne tuſſi ſuppreſſæ aſthma, & alii morbi ſuccedant.

Ceterum ad ſymptomata attendendum. Sanguineis venam aperire decet, ne inflammatio, aut apoplexia ſequatur; non enim viribus ætas, ſed annis æſtimanda eſt. Imo ætate provecti qui multum appetunt, neque corpus exercent, recte tamen ceterum valent, crebriores venæ ſectiones & ferunt, & poſtulant.

In tuſſi ſenum, ubi corpus ſtricti habitus, & ſputa craſſa ſunt, decoctum ex althæa cum larga doſi oxymellis ſcillitici prodeſt.

Nonnulli iterato ſicciſſime tuſſiunt, donec craſſa tandem & glutinoſa ſputa excernant. Iis ſequens mixtura adjumento fuit.

℞ Oxymell. ſcill.
Olei amygd. recent.
Syr. alth. aa. dr. X.
Gumm. ammon. dr. j.
Vitell. ovi. q. s.

Diu

Diu ſimul tritis adde

Aq. Hyſſop. unc. vj.

Sumat tertia, aut quarta quavis hora unciam unam.

In ſibilo & ſtertore cum tenacibus vix exſcreandis ſputis, pulveres cum kermes minerali (N. 13.) vel mixtura ex gummi ammoniaco (N. 14.) aut ſequentes pilulæ indicantur.

℞. Flor. ſulph.
Extract. enul.
— liquirit. aa. dr. j.
Gummi ammon. dr. ij.
Rad. irid. florent. dr. ß.

F. pillulæ gr. iij. iis ſumtis bibatur infuſum hyſſopi & liquiritiæ, aut ſtipitum dulcamaræ.

Attendendum, ne radix iridis nimis exſiccata, aut vermibus eroſa ſit.

Quandoque ſine fructu iſta tentantur, & reſpirationis difficultas eo uſque ingraveſcit, ut ſuffocatio metuenda ſit. Hoc rerum ſtatu ſequentes pulveres levamento ſenibus fuere.

℞. Sacchar. Scup. ß.
Flor. ſulph.
Extr. liquirit. aa. gr. jv.
Kermes min.
Extr. ſcill. aa. gr. ß.—j.

Doſin prædictorum medicaminum definiunt vehementia tuſſi, reſpirationis difficultas, & tenacitas ſputorum.

Tuſſim ſenilem, ſæpius quidem profligatam ſed

ſed denuo redeuntem, nonnunquam fonticuli levant.

Cum calor, & febris abſunt, ſenibus aſſuetis vino interdicendum non eſt.

Ab oedemate pedum, medicamentis, faſciis, aut tibialibus coriaceis retroacto, nonnunquam tuſſis naſcitur, e qua timendum, ne hydrops pectoris conſequatur. Tum vis externa comprimens illico avellenda, & ad extractum ſcillæ confugiendum eſt.

Tuſſis, quæ ſtatis temporibus redit, e vacuato corpore peruvianum corticem petit.

Eo, quo hæc ſcribo, tempore plures febre anomala affectos tractandos habui, qui ſub acceſſibus vehementiſſima tuſſi ſicca cum notabili pectoris oppreſſione laborabant, ſolventia, demulcentia, mellita incaſſum propinabantur, demum dato cortice tuſſis cum febre evanuit.

Lapicidæ, molitores, ſtatuarii ſæpius tuſſi corripiuntur, quam aſthma, aut phthiſis excipit.

His talis ſitus ſuadendus, ut arenulæ, & lapilli a vento auferantur, eorumque inhalatio impediatur. Convenit præterea decoctum graminis multo melle ſaturatum, aut pilulæ e ſapone veneto, gummi ammoniaco & extracto liquiritiæ.

℞. Sapon. venet. unc. j.
Extr. liquir. dr. ij.
Gumm. ammon. dr. j.

F. pilulæ gr. iij.

Sumat ter per diem vj.—viij.

Tuſſis rheumatica tempeſtate graſſatur humida, ſimul ac frigida. Sub initio morbi horripilationes, dolores aliarum partium animadvertuntur, ſub veſperum ſymptomata ingraveſcunt; pulſus utplurimum celer ac durus: tuſſis modo ſicca, modo humida eſt: plerumque plures eodem tempore hoc morbo laborant.

Vena fere ſemper, ac pro ratione virium & ſymptomatum iterato ſecanda eſt.

Ubi pulſus initio morbi debilis eſt, aut venæ ſectione facta concidit, camphora cum modico nitro, & infuſum ex floribus ſambuci, verbaſci, & liquiritiæ indicantur, queis nil proficientibus, veſicantia pedibus admoveantur.

Sputis prodeuntibus prodeſt pulvis ex floribus ſulphuris, gummi arabico, tragacanthæ, & liquiritia (N. 15.), craſſiora oxymel ſcilliticum aut kermes minerale poſtulant.

Eadem fere methodo tractari tuſſis catarrhalis debet, quæ non ſemper a ſuppreſſa tranſpiratione, ſed a materia etiam heterogenea in athmoſphæra latente oriri videtur, cum quandoque ardenta ſyrio catarrhi graſſentur, eoſque etiam opprimant, qui calido conclavi perpetuo incluſi, nullis aeris mutationibus obnoxii ſunt.

In multorum animis inſedit præjudicata ea opi-

opinio, calefactis maturius hypocauſtis, naſci catarrhos; qui potius hoc modo prohibentur, cum tranſpiratio æquabilior ſervetur.

Vitandæ fornaces ferreæ, quæ cum & celeriter incaleſcant, nec ſegnius frigeant, easdem injurias, quas ſubitæ aeris viciſſitudines inferunt.

Præmiſſa venæ ſectione, ſi ea neceſſaria ſit, de Moneta in catarrho laudat pedum in aquam frigidiſſimam immerſionem, ſequentemque pulverem.

℞. Nitr. cryſtall. unc. j.
Cremor. tartar. unc. ß.
Sal. ammon. dr. ij.

Sumat quarta quavis hora dr. j. ex aqua frigida, ſi adultus ſit, ſed ſanguineis, aut ubi major inter tuſſiendum dolor obſervatur, vix ſuadendum eſt, ut in frigidam pedes immergantur, ſed balnea pedum tepida addito pauco ſale tutiora videntur. Poſt tuſſim catarrhalem ſub rudiore cœlo pectus lanea ſubucula muniendum eſt.

Nonnunquam in catarrho ſimplici ſputa excernuntur fœtidiſſima, quæque, cum aquæ injiciuntur, fundum petunt. Tum decoctum corticis, & lichen islandicus convenit.

Legi meretur Nicolai, & Eberhardi de Roſen diſſertatio de tuſſi ab Hallero (*a*) edita.

(*a*) Tom. II. p. 53.

Quandoque in hæ noplecticis a vitio nervorum, pulmonum tuſſis occurrit cum ſtertore. His enula, oxymel ſcilliticum, flores benzoes, kermes minerale, gummi ammoniacum, aſa fœtida, olibanum, camphora, & ſpiritus ſalis ammoniaci aniſatus pro diverſitate ſubjecti, & ſymptomatum propinanda ſunt.

Quod ſi ſtertor, aut ſibilus perſeveraret, poſſet prunis piper nigrum inſpergi, ut torpentes inhalatis vaporibus ad fortiorem tuſſim pulmones excintenur.

Hypochondriacorum tuſſis his indiciis proditur. Hypochondria ſæpe intorta ſunt, ægri gravius anhelant, nullum in pectore renixum ſentiunt, vexantur flatibus, urinam mittunt limpidam, & quandoque mucum viſcidum cinerei coloris nullo moleſtiarum levamine ejiciunt.

Ejusmodi ægris dulcia & oleoſa majus damnum creant.

Nec opiata ex uſu eſſe poſſunt, niſi viſcera abdominalia omnino libera ſint, vel tuſſis adeo valida, ut gravius inde malum timeatur.

Inflato abdomine rhabarbarina cum terra foliata tartari congruunt. Inquirendum quoque ſedulo, nullæne in viſceribus obſtructiones lateant; quæ ſi abſint, pilulæ ex radice valerianæ, gummiferulaceis, caſtoreo, aut aſa fœtida uſui erunt. Ubi corpus laxius, nulla plethora, nullus inflammationis metus, martialia addere oportet. Cum vero obſtructiones in viſceribus ab-

abditæ diliteſcunt, tum frigidioribus ſapo venetus, extracta amaricantia, cum gummiferulaceis: addita, ſi alvus ſileat, maſſa pilularum Beccheri aut extracto rhei accommodata erunt; qui vero calidiore ſunt natura, quorum fœtet urina, & excrementa quid putridum redolent, ii nec ſaponem, nec gummiferulacea, aut extracta ferunt, ſed decoctis ex ſaponaria, & taraxaco, addito ſale medio, juvandi ſunt. Proſunt interdum firmo adhuc corpore, & ventriculo hypochondriacis aquæ minerales.

Tuſſis, qua gravidæ, uterum altius ferentes, afficiuntur, plerumque nonniſi partu edito ſolvitur; quandoque anodynis levatur, ſed videndum an nulla plenitudo adſit, tum enim paregorica obeſſent, ſed ſanguis mittendus eſt.

Nimia tracheæ anguſtia & glandularum bronchialium ſcirrhi tuſſim generant catarrho ſuffocativo ſimilem, prorſuſque immedicabilem. Gargariſmata enim & emollientia, ore detenta mitigant quidem, at non tollunt malum.

Ubi peregrinum corpus, in aſperam arteriam illapſum, tuſſim ciet, venæ ſectio primum inſtituenda, tum ſternutatio, aut injecto prunis pipere nigro ejuſque vaporibus ore attractis tuſſis vehementior concitanda eſt ad corpus peregrinum excutiendum.

Quæ ab arthritide, podagra aut ſcabie na-

ra eſt tuſſis, non niſi revertente priore morbo fugari ſolet.

CAPUT IV.

DE

HÆMOPTYSI.

FRequentior Viennæ hæmoptyſis occurrit, fortaſſe ob aſcenſus præaltarum ædium difficiliores, & crebras aeris viciſſitudines. Parum ad ejus curationem refert, ex arteriisne pulmonalibus, an vero e bronchialibus ſanguis erumpat, ibi copioſus, floridus & tenuior excernitur cruor; hic denſior, pituita remiſtus. & obſcuro magis colore ſanguis ejicitur. Fuſius hæc omnia apud van Svvieten reperias.

Inter cauſas hæmoptyſmi merito abuſus mercurii recenſetur: novi ipſe teneriore corporis fabrica homines, qui ſumto ſublimato, hæmoptoe correpti ſunt. In ſummo frigore, quod per aliquot hyemes nunc ſenſimus, vidi plures ſputo ſanguinis correptos, quin corpus ad hunc morbum diſpoſitum videretur, aut alia cauſa erui potuerit. Caveant fæminæ, quæ cum infantibus, quos brachiis geſtant, ſaltare perſæpe ſoleant, ne manum molliori puſionum ſter-

ſterno fortius apprimant, inde enim diſpoſitio ad hæmoptyſim & phthiſim enaſcitur. Fæminæ plethoricæ, quibus intempeſtive emenagoga propinantur, ſputo ſanguinis corripiuntur.

Forte non incongruum erit, hoc loco notare, quod primi quandoque menſes puellis accurate, & ſtatis temporibus fluant, aliquanto poſt jam prævertant conſuetum reditum, jam per aliquot ſpatium temporis omnino non revertantur; hæ ſi cæteroquin recte valeant, neque ulla pectoris oppreſſio, aut tenſio moleſta in lumbis, epigaſtrio, & ad os ſacrum percipiatur, haud vexandæ ſunt medicamentis, ſed totum id negotium naturæ permittendum.

Qui ſæpius hæmoptyſi laborant, cum oppreſſione pectoris atque anxietate ad quemvis leviorum motum aucta: quorumque pulſus etiam extra paroxyſmum vacillat, & inæqualis eſt, ii ſecto poſt mortem cadavere, polypoſas in vaſis majoribus concretiones exhibent.

Periculum haud ſola ejecti ſanguinis copia metiendum eſt, facilius enim, ſi cætera paria ſint, malo levatur æger in larga hæmoptyſi, quæ ab hæmorrhagiis conſuetis ſuppreſſis, vel illata vi externa orta eſt, quam cum vaſis eroſis, minore copia ſanguis, ſed ſæpius ejicitur.

In morbis acutis ſputum ſanguinis ſummum periculum portendit. Difficilis eorum curatio

eſt, qui collo oblongo, anguſto pectore, ſcapuliſque ſunt prominentibus, & pterygoidei vocantur.

Cura in pleriſque a venæ ſectione auſpicanda.

Soli pulſui hic neutiquam fidere oportet, qui, quamvis plenus ſit, in multis tamen vel ex terrore, vel ſpaſmis, hunc morbum frequenter comitantibus vacillans, parvus ac debilis tangitur, & ſanguine emiſſo inſurgit.

Quandoque poſt phlebotomiam ſymptomata placantur, ſed brevi vehementiora redeunt, pulſu, & humorum orgaſmo creſcente; tum venæ ſectio iteranda eſt. Ubi vero malum ex hæmorrhoidibus ſuppreſſis exſtitit, hirudines ano applicare decet. Vidi venam ejusmodi ægris frequentius, at fruſtra ſectam fuiſſe, neque morbus, niſi admotis ſanguiſugis conquievit.

Tum quoque, cum morbus ex obſtructione menſium periodice rediret, cum Cl. Schmucker ſimili hirudinum uſu ſublatum vidi.

In fœminis tamen ceterum recte habentibus, cum catameniorum vice ſanguinem ore exſcreant, nihil moliendum, neque medicamentis natura conturbanda eſt.

Cum æger animo deficitur, ſolo aceti odore reficere collapſas vires convenit, cavendumque a ſpirituoſis, ac ſtimulantibus.

Quandoque ex ſubita mœſtitia hæmoptyſis naſcitur. Ariſtobulus perempto fratre adeo

per-

perculſus mœrore fuerat, ut ſputum cruentum rejiceret. Similes caſus mihi ſubinde cernere licuit. Tales ægri vix largiorem ferunt venæ ſectionem.

Ubi æger debilior eſt; cum extrema frigent, vel corpus onania fractum eſſe conſtat; aut cum malum ſæpius rediens, ſuſpicionem movet ſanguinis ex eroſis vaſis emanantis, abſtinendum a phlebotomia: prudenter monuit Proſper Alpinus, quod in hæmoptyſi, ubi nulla febris, inflammatio, aut plethora adeſt, locum habere non poſſit phlebotomia: procul dubio exitialis, ubi ingenti copia ſanguinis ejecta, vires profligatæ ſunt; neque cum æger jam eo in ſtatu verſetur, in quem venæ ſectionibus adducere eum cupimus.

Animadvertente Hallero venæ ſectio minus lege hydraulica, ſed potius corpus animale debile reddendo, hæmorrhagiam minuit.

Quidam artus ligandos eſſe omnino putant, ſed jam Eriſiſtratus perſæpe crura, femora, & brachia incaſſum ligavit, præcipue in hominibus longo collo, anguſto pectore, ſcapuliſque eminentibus.

Quandoque cucurbitæ cum ſcarificatione ſuris, & pedibus adhibitæ, cum neque venam ſecuiſſe, nec crura colligaſſe, quidquam profuiſſet, opem attulere. Magnum inter pectus, & extremos artus conſenſum eſſe, docuit Baglivius.

Adverſus narium hæmorrhagias veſicantia,

inter ſcapulas applicanda, celebrat Cullen, quare forte motus Cl. Mertens ea cum fructu in ſanguinis ſputo adhibuit. Id ſolum hic providendum puto, ne phlebotomiæ, quæ antecedere debent, prætereantur, neve morbus a diſſoluto ſanguine aut vaſis eroſis originem ducat.

Vix pediluviis quidquam proficitur, cum frigidiora malum exaſperent, calidiora humorum orgaſmum intendant.

Vena ſecta, decoctum e radice conſolidæ majoris, agrimonia & urtica minore. N. 16. prodeſt. Si vero malum ab hæmorrhoidibus, vel menſtruis ſuppreſſis natum eſt, proſpero ſucceſſu millefolium additur.

Perquam ſalutares ſunt emulſiones tenues, quibus paſſim additur nitrum, quod tum conveniet, cum ſanguis craſſus excernitur: cum æger magis incaluit, aut ſpirituoſis ante abuſus eſt; ubi vero fractæ ſunt vires; ubi tenuis cruor, ac ſolutus ex eroſis vaſis excernitur, minime opportunum eſt.

Nonnullos hujus generis ægros ex imprudenti uſu nitri in extremum diſcrimen adductos animadverti.

In hæmoptyſi graviori, quæ æſtuante ſyrio, vel poſt abuſum ſpirituoſorum, aut vehementiorem corporis commotionem ingruit: ſi æger cacochymia, oppreſſione pectoris, ac dolore vacet, ſpiritum vitrioli dilutiſſimum propinare ex re erit, modo debitæ venæ ſectiones anteceſſerint.

In

In robuſtis, laute viventibus, præcipue ſi hypochondria inflata fuerint, alvus decocto tamarindorum, aut aqua angelicæ movenda eſt, ut & plenitudo minuatur, & revulſione facta, alvi conſtipatio infeſta ac noxia impediatur.

Obſervatis certe conſtat, hæmoptyſim habitualem longo alvi profluvio quandoque ſublatam fuiſſe. Optimum foret monente Proſpero Alpino ante morbum noſſe in ægrotis, qualia ſint hypochondria, ſiquidem ſæpe in bene valentibus inæqualia & non recte mollia obſervantur.

Cum a materia acri ſanguinis ſputum excitatur, gummi arabicum, tragacanthæ, & decoctum ſalep exhibendum eſt. Laudatur quoque in ſimili affectione oleum lini, ſed noſtris ſæpe nauſeam, & vomitum ciet, idque eo facilius, quod ſæpiſſime rancidum eſt.

Nonnulli hæmoptoici lavabantur, cum decocto vel jure cochlearum uterentur a Zaffio (*a*) & Boecklero (*b*) commendato. Hic tamen malo conſilio cochleariam, & naſturtium addit.

Demum ubi prædictis remediis, & evacuationibus ſufficientibus levatus æger nulla oppreſſione pectoris angitur, pulſus plenus, & durus

(*a*) Synopſ. obſerv. med. p. 21.
(*b*) Part. III. p. 588.

durus non amplius tangitur, cortex ſupradicto decocto (N. 16) feliciter additur.

Incipiendum a minori doſi. Recte enim Ill. Murray (c) ait, corticem non tam obturando præſenti ſanguinis rivo, quam pulmonibus roborandis, febrique, & ſpaſmodicis, quibus hi ægri obnoxii ſunt, coercendis affectionibus idoneum ac parem eſſe.

Ubi pulmones pituita obſiti ſunt, majori circumſpectione in exhibendo cortice opus erit; ſi vero ſub ejus uſum reſpiratio difficilior evadat, deſiſtendum eſt.

In debilioribus, qui ob laxiores pulmones ſæpius exſpuerunt ſanguinem mox ad corticem confugere oportet, cui vel herbæ leviter, adſtringentes, ut agrimonia &c. vel demulcentia, ut gummi arabicum addenda ſunt.

Similibus & ſuccus urticæ expreſſus, ſi anni tempus admittat, prodeſt.

His venæ ſectio exitioſa foret.

Si morbus nimis validus ſit, id quod ejecti copia ſanguinis, vires, & pulſus ægri docent, adſtringentia fortiora adhibenda ſunt.

Inefficax eſt bolus armena. Ego certe cum Cl. Spielmann (d) nihil ab omnibus terris argillaceis, quæ aqua ſolvi nequeunt, emolumenti exſpecto; etſi eæ, extrinſecus adplicitæ, hæmor-

(c) Mat. med. p. 690.
(d) Mat. med. p. 437.

morrhagias eo pacto ſiſtant, ut vulneri impoſitæ paſtam obdurantem efficiant.

Nec ſapidem hæmatitem prodeſſe vidi.

Præſtans remedium, quodque ſpem medici rarius fallat, alumen eſt, quo jam in mictu cruento Archigenes utebatur. Id vel in pulveribus N. 17. vel in mixtura addito gummi arabico N. 18. præbitum convenit.

Alumen draconiſatum haud multo majorem vim ac efficaciam, quam alumen crudum habere videtur; quare eo medicamento, tanti præcipue pretii, facile carere noſocomia poſſunt. Etenim libra medica aluminis crudi quatuor groſſis, aluminis vero draconiſati tribus florenis, groſſiſque quatuor hic venditur.

Quod ſi debilitas urgeat, corticem peruvianum negligere minime conſultum foret. Doſin determinant vires, pulſus, & ſanguinis ejecti copia.

Præhabendi ſunt pulveres ſero lactis cum alumine a VVhytt commendato; præterquam enim, quod ingratum medicamentum eſt, illud quoque ſapore ſuo declarat, partem aluminis majorem multo in caſeoſis partibus remanere, quam ſero communicari.

Rarius a pulveribus, quam a ſero lactis aluminoſo ructus acidi, aut ſoda gignuntur.

Ubi alumen non ſufficit, vitriolum martis ad gr. ß—j. pulveribus dictis N. 17. addendum, & altera, vel quarta quavis hora exhibendum eſt.

Multi

Multi adſtringentibus parum confidunt, quod medicamentum ante, quam parti affectæ medicinam facere poſſit, ſanguinem coagulando, & vaſis pulmonum minimis conſtringendis mortem adferat.

Sed alia longe eventus docuit, multosque hac methodo jam pro deſperatis habitos integræ valetudini reſtitui.

Ingens Hallerus monet, quod ipſa ferri terra, quam crederes eſſe adſtringentem, abunde in ſanguinem tranſeat, ut accuratis experimentis conſtitit; triplo enim plus ferri dedit calcinatus ſanguis cum ægrota ferrum in medicina recepiſſet (*e*)

Commendantur a quibuſdam aqua gelida, potuſque glaciati, at Ill. van Svvieten (*f*) ait, neminem prudentem in ſputo cruento ad hauſtum frigidum confugere & Neifeld (*g*) obſervavit, facile inde phthiſin oriri, ſi aqua nimirum frigida hæmoptyicis largiter adminiſtretur. Certe omnes fere, quibus gelida propinabatur, phthiſi periiſſe vidi, tametſi ancipiti in caſu, anceps tentare remedium præſtet, quam nullum.

Plurimi in hæmoptyſi paregorica propinat, id quod tum ſolum facere expedit, cum ſpaſmo-

---

(*e*) Phyſ. T: VII. p. 60.
(*f*) T. IV. p. 40.
(*g*) Rat. medend. p. 354.

modica partium remotarum ſtrictura, aut ſumma aſperæ arteriæ irritabilitas, aut denique titillatio, a ſtillante ſanguine orta obſervatur.

Ubi ad phthiſim hæreditariam diſpoſiti tuſſi titillatoria, veſperi hora ſomni redeunte, corripiuntur; Cl. de Meza (*h*) opium per duas, treſve ſeptimanas exhibuit, quo tuſſis ſopiebatur, & eruptio phthiſeos ſubinde præcavebatur, venæ ſectione ſimul inſtituta, dum pectoris moleſtus dolor urgebat.

Ceterum hoc remedium in plethora, ac cum debitæ evacuationes ſuppreſſæ ſunt, noxium foret, quia Freindio teſte opium omnem expanſum ſanguinem ad fluxum concitat, uti fuſius hæc Cl. Tralles docet. Concedendum tamen diacodium eſt, quod jam Boerhaavius non pro opiato ſed demulcente habuiſſe videtur, dum unciam dimidiam quavis hora ſumendam ſuadet.

Ut curatio optato exitu non fruſtretur, in cauſam mali ſollicite inquirendum eſt. Viri cujusdam, in paucis amici, conjux, quæ dum recte valeret, faciem lividam, ſanguine turgentem præſeferebat, graviſſima olim hæmoptiſi correpta fuit. Sanguis e brachii, pediſque venis ſæpius emiſſus cruſta tam ſpiſſa obdu-

(*h*) Soc. med. hafn. coll. T. II. p. 309. & ſeq.

ductus erat, ut cultri apici reſiſteret. Nihil derivantia, nihil nitrata, nihil demulcentia, aut adſtringentia demum profuere, augeſcebat perpetuo reſpirandi difficultas ita, ut ſuffocanda propediem videretur. Ex his conjiciebam malum a denſo nimis ſanguine proficiſci, ut anguſta pulmonum vaſa tranſire vix valeat; itaque mutato conſilio decoctum ſaturatum e radice graminis, taraxaco cum nitro, & roob ſambuci, tum ſuccum taraxaci largiſſima manu propinavi, quibus remediis ægra ſanitati penitus reddita fuit.

Viginti abhinc annis fæmina, catarrho laborans, ſanguinem floridum, copioſum, magnis grumis mixtum rejecerat. Vena ſecta, nullis adhibitis adſtringentibus, acceſſit ſibilus ac ſtertor, ægraque magno niſu, ac pene ſuffocanda, grumoſum ſanguinem ejecit. In ſummo diſcrimine, dum has anguſtias a grumis latentibus repeterem, juvenili audacia dimidium granum kermes mineralis ſæpius propinavi. Inde grumis, facilius eductis, ſputum cruentum minuebatur, & ægra duodeviginti ab hoc morbo annis ſuperfuit.

Sæpe ac præcipue in ſanguineis aliquot ab imminuta hæmoptyſi diebus, veluti vulneraria exſurgit febricula quæ cum nimis exorbitat, e vena paucula ſanguinis unciæ educendæ ſunt, ne tuſſi aucta denuo ſputum cruentum ſuccedat.

Ceſſandum ab adſtringentibus, ſi ſoli gru-

mi

mi egeruntur; ab his enim non exſcreatis, febris lenta cum phthiſi oritur.

Ubi adſtringentium uſu expectoratio ſupprimitur, & pectus angitur, vapores tepidi ore hauriri, & emollientia, ſed moderate præberi debent.

Sputa purulenta brevi poſt hæmoptyſin exorta, bonum omen præbent, cum vomicæ metum tollant. Si vero nimium augeantur, viresque minuant, decocto corticis peruviani, & vulnerariarum herbarum coercenda ſunt.

Ubi febris abeſt, pilulæ e cortice peruviano, gummi arabico, olibano, & maſtiche proſunt.

Victus in hæmoptyſi ex endivia, lactuca, hordeo, & oryza parandus eſt, alimenta vero pene inſulſa, & tepida ſumenda ſunt.

Morbo depulſo, flatulenta, aut difficulter digerenda, item aromatica & ſpirituoſa fugienda ſunt.

A largiore aſparagi eſu hæmoptyſes cum Burggraffio (*i*) revertentes obſervavi.

Quidam medici multum ab herbarum ſuccis expectant, eoſque indiſcriminatim ægris commendant. Cavendum a naſturtio & chærophyllo, illud acre eſt: hoc ſæpe tuſſim excitat; neque remedium, interne mammarum indurationibus ſolvendis: externe diſcutiendis

(*i*) p. 77.

vaſorum ſpermaticorum varicibus opportunum, hæmoptyicis ſuadendum eſt.

Plethorici vigentes, ab hæmoptyicis parentibus nati, vel collo oblongo, & anguſtiore pectore præditi modicis venæ ſectionibus prophylactice tuendi adverſus hæmoptiſin erunt.

Cavendum, ne pedes refrigerentur, quod ſi fiat, ſanguinis ſputum teſte Bonneto redit.

Balneum frigidum anceps eſt roborandorum pulmonum remedium, cum ex antiquiſſimis obſervationibus conſtet, nonnullos, dum frigida lavabantur, ſanguinis ſputo correptos fuiſſe.

Demum iis, qui iterato hoc morbo corripiuntur, ſæpe conducit loci, atque cœli mutatio; iiſque per hyemem locis maritimis, mediterraneis per æſtatem opus eſſe Celſus contendit. (k)

CA-

(k) de Med. L. IV. p. 204.

CAPUT V.

DE PHTHISI.

PHthiſis magis infeſta fæminis, raro ſenes petit, at iis, quos petiit, lethalis eſt.

Quamvis haud ita facile, ut vulgo in Italia creditur, contagione propagetur, non tamen contaminationis metu caret. Noverat Ill. van Svvieten virum, qui, poſtquam moribundæ conjugi phthiſicæ oſcula præbuiſſet, ea menti parte, quam ægræ adpreſſerat, prorſus glaber evaſit, etſi denſa circum undique barba pullularet.

Ego quoque mulieres aliquot, quæ diu noctuque cum phthiſicis maritis in eodem conclavi verſabantur, eodem morbo demum correptas fuiſſe memini. Phthiſis alia acuta eſt, alia lenta, humida item alia, aut ſicca.

Quandoque a parentibus in proles propagatur; ſæpius ab hæmoptyſi: morbo inflammatorio pectoris antegreſſo; tuſſi humida pertinaciore & catarrhis neglectis oritur. Plurimi namque e vulgo homines, graviore quamvis catarrho affecti, intempeſtivo cœlo temere ſe

credunt, corpus vehementius exercent, nec non venæ ſectiones, & opportuna remedia negligunt propterea, quod eorum animis noxia ſane hæc opinio inſederit, detracto ſanguine catarrhoſum virus in maſſam humorum ferri, morbumque inde exaſperari.

Naſcitur quoque hic morbus a febribus, perperam tractatis, criſibus imperfectis, & pulmonum calculis, qui leves quandoque, cretacei, aut tophacei ſunt; alias etiam ſilicum duritiem referunt.

Cel. Baldinger obſervavit complures milites, quorum terga verberibus cædebantur, phthiſi correptos fuiſſe. (*a*)

Nonnunquam feminæ debiliore corporis habitudine, lactandis prolibus phthiſicæ evadunt.

Sæpius materies purulenta, quæ in aliis corporis partibus deliteſcit, viam ſibi ad pulmones parat. Refert van der Monde, pus, quod in tumore glandulæ parotidis hæſerat, via ad tracheæ latus ſibi facta, in pectoris cavum ſeſe exoneraſſe. Conſtat item ex ephemeridibus naturæ curioſorum empyema, quod pleuritidi ſucceſſerat, ulcere brachii ſanatum fuiſſe. Ante, complures etiam annos juvenis quidam in noſocomium fratrum miſericordiæ deportatus erat, qui gravi pleuro, peripneumonia, hucuſ-

(*a*) p. 281. Von den Krankheiten einer Armee.

cuiſquæ penitus neglecta, laborabat. Adhibitis omnibus, quæ idonea fore viderentur, remediis, febris inſuper valida, eaque depaſcens continuo augebatur: eam oedema pedum, & ſpiritus auguſtiæ tantæ comitabantur, ut, niſi erecto corpore, reciprocare animam non poſſet: præterea ſputa purulenta peſſimi generis, ſed minore copia excernebat.

Hoc rerum ſtatu ancipiti, dolor inter ſcapulas naſcebatur, ſane notabilis qui tamen reſpirandi moleſtias aliquantum levabat: quare cataplaſmata maxime emollientia applicari juſſi, affulſerat enim velut e longinquo ſpes quædam ſecundi exitus, quod ſciebam, ejuſmodi dolorem, uti Trillerus obſervaverat, in acerba pleuritide ſalutarem fuiſſe. Nec ſpem fefellit eventus; namque brevi multum puris per urinam & alvum depoſuit æger eodemque tempore copioſa ſputa purulenta, eaque melioris notæ tanta facilitate, eoque cum ſucceſſu ejecit, ut integra ei ac conſtans valetudo redierit.

Haud abſona videtur opinio Cl. de Haen, exiſtimantis, cacochymiam purulentam, ſanguini inhærentem ad pulmones ferri, tuſſique rejici.

Vidi aliquoties tumores in externis thoracis partibus ſubito, & abſque manifeſta cauſa natos, neque cum inflammatione, aut febri conjunctos, qui ſecundo, aut tertio die aperti pus fœtidiſſimum exhibebant, id quod argu-

mento eſſe poteſt, ſimile quid in internis pectoris partibus quandoque accidere.

Phthiſis haud facilis cognitu eſt ſub initium, quod parum tum ægri marceſcunt, parum etiam tuſſiunt, niſi pectus male conformatum ſit. Præterea calor principio mitis eſt & pulſus languidus: tum febricula matutino tempore fere evaneſcit lotiumque vix quidquam ab eo differt, quod ſani mittere ſolent.

Neque ſputa in aqua ſalſa, quam utpote graviorem & experimento capiendo magis idoneam Hippocrates commendat, fundum petentia certum phthiſis indicium præbent, cum fieri poſſit, ut &, purulentia quæ ſunt, ſputa ob bullas aereas glutine involutas, aquæ innatent & quæ pure carent; ob gluten craſſum admixtum, ſubſideant. Rectiſſime experimentum fit tempore matutino, poſt ſomnum, cum ſputa commodius ejiciuntur, neque tam multo muco mixta ſunt.

Ex obſervationibus quoque fide digniſſimis conſtat, quoſdam e febre hectica præſente, ſpuriſque & purulentis & diuturnis phthiſeos conjecturam cepiſſe, at, cum cadaver ſectum eſſet, pulmones plane integros repertos fuiſſe. (b)

In aliis a morte pus inventum eſt, quod cavo

(b) de Haen T. I. p. 118.

cavo thoracis inſederat, quin ulla ejus ſigna præceſſerint. Sic Cl. Portal juvenis meminit leucophlegmatici, ſubita morte exſtincti, qui thoracem ſiniſtrum puris plenum exhibuit nullis fere pulmonis relictis veſtigiis, neque tamen, cum viveret, ullum unquam morbi pectoris indicium præbuerat.

Difficilis ſane curatu hic morbus eſt, teſtante Forti ob flaccidam pulmonum naturam, motumque eorum perpetuum. Multi omnino phthiſin inſanabilem eſſe credunt, ſed uti Schenkius (*c*) contra præjudicatam hactenus medicorum & ſcholarum opinionem aſſerit, minime in deſperatis morbis habenda eſt, Aurelianus quoque, etſi pulmonum ulcera difficillime conſolidari dicat, non tamen inſanabilia ea putat,

Curavi inter alios virum, qui viginti & amplius abhinc annis gravi phthiſi laborabat, unde pedes ei, & abdomen valide intumuerant; copiam etiam non mediocrem ſputorum ejecerat, adeo fœtentium, ut nemo adſtantium ferre eorum odorem poſſet, Tamen ope medicaminum ita convaluit, ut in hanc uſque diem vegetus ac toroſus ſuperſit.

Illa periculoſior phthiſis habenda eſt, quam febris acutior comitatur; at quæ ab hæmo-

(*c*) p. 283.

ptyſi oritur, per vim externam illata, ea ceteris paribus facillime ſanatur.

Quæ a parentibus in ſobolem derivatur, aut ab iſchiade, vel arthritide nata eſt, fere omnem opem eludit.

Quæ improviſo vires frangit, & extremas corporis partes, imprimis pedes ineluctabili frigore corripit, ea plurimum periculi habet.

Nullum unquam vidi, qui ſi calculos tuſſiendo ejeciſſet, mortem effugerit, etſi Morgagnius contrarium animadverterit. Gravidæ, quæ phthiſi affectæ ſunt, ſæpe brevi a partu tempore intereunt, licet ſanum ac toroſum fœtum ediderint.

Cum corpus ſubita macie extenuatur, malum. Qui cibum avide appetunt, neque tamen inde reficiuntur, de iis conclamatum.

Ubi in phthiſi confirmata deſinit expectoractio, vireſque indies magis collabuntur, brevi tempore exſtinguuntur ægroti. Hinc recte Langius (*d*) pronuntiavit phthiſicum pectus abſque tuſſi propinquam mortem prænuntiat.

Malum omen præbent genæ roſeo colore ſuffuſæ, prurigo corporis, puſtulæ rubræ, miliaribus ſimiles: peſſimum ſudores, dejectiones colliqueſactæ, & fluentes capilli.

Vidi equidem ſanatos quoſdam, qui ſputa gra-

(*d*) Miſc. nat. cur. med. obſ. 9. p. 20.

graviſſima, omnino purulenta, ac virideſcentia exſcreaverant, ſed nullum morti ereptum vidi, qui ſputa copioſa aquoſa & pumeſcentia, queis purulentæ velut inſulæ innatabant, ejeciſſet.

Quidam magnam ſputorum copia excernunt, quin male admodum ſe habeant; unde Cl. Vogel autumnat, foveas quaſdam formari ſæpe, quæ in pulmones quidem ſeſe insinuent, at calloſis undique parietibus ita obductæ ſint, ut collectum ibi pus neque penetrare parenchyma, nec contaminare ullo modo poſſit.

Nunc quæ in curanda phthiſi notanda mihi occurrent, recenſebo.

Angli modicas, at repetitas venæ ſectiones commendant, quo febris & inquinatus cacochymia purulenta ſanguis minuatur; id præcipue illis convenire ajunt, qui plethorici ante & calidiore natura fuere; ne vero jactura ſanguinis cruditatem, aut hydropem acerſat, fricari corpus, & leniter exerceri volunt.

Proſunt quidem interdum phlebotomiæ ad iij—iv. uncias iterato ſuſceptæ; id quod jam Fortis, & Bonnetus inſinuavit, cum pulſus durus tangitur, cum corpus calet, & cruor eductus denſus eſt, aut dolor, tenſiove pectoris percipitur: aſt ubi pulſus debilis, vireſque fractæ animadvertuntur: vel cum corpus ſudoribus diffluit, pedeſve in tumore, ſunt

venæ

venæ ſectio mortem accelerat, etſi ſanguinis inſulæ inſtar ſero innatans, denſa lardacea tegatur cruſta.

Cavendum, ne ſanguis tamdiu extrahatur, donec nulla cruſta conſpicitur.

De Haen xx. guttas & ultra elixir vitrioli anglicani bis, terve per diem pluribus menſibus, & annis quandoque cum fructu præbuit, ſed hæc in phthiſi ſolum remedio eſſe videntur, quæ poſt febres diuturnas ſequitur, ubi prava cruoris materies, in integros pulmones translata congregatur, ſputorumque ſpecie ejicitur: præcipue cum vires prolapſæ ſunt, & ſudores, atque diarrhæa urgent. Cum vero inflammationis ſigna apparent, pernicioſum id remedium foret.

Triginta abhinc annis acida mineralia, diacodio aut demulcentibus, ne tuſſim exaſperent, mitigata, phthiſicis præbui, ſed nullo prorſus emolumento: quin odor ſputorum adeo teter reddebatur, ut vix tolerare eum circumſtantes poſſent.

Schulzius ſucco cucumerum, bis die, duarum unicarum pondere dato, hecticos & tabidos ſanatos vidit. Borellus vero cujusdam meminit peponum eſu curati.

Cl. Muzel phthiſicum cucumeribus cortice exutis, & pane bis cocto, medicamenti loco exhibitis ad ſanitatem perduxit.

Hæc ferme tentari poſſunt morbo ingruente, cum febris validior eſt, cum vires conſtant,

ſtant, ægrique ſitim, & æſtum queruntur: at ubi corpus languet, humores ſolvuntur, & alvus liquidior fluit, locum non habent.

Aerem fixum, reſpiratu attractum magis noxium, quam proficuum fuiſſe, certis experimentis comprobatum mihi eſt.

Neque oleum aſphalti bis, quaterve per diem a guttis x—xiv. cum ſaccharo propinatum prodeſt.

Nonnulli aquam calcis, lacte temperatam, ulceri exſiccando, & lactis coagulo impediendo adhibuerunt.

Ego quoque idem ante complures annos tentavi; ſed qui inde levari videbantur, paullo poſt de appetentia cibi ſuppreſſa, ac quodam ventriculi pondere querebantur: ſputa cum labore educebantur, anxietas, & macies augebantur, & omnia in deterius ruebant. Plus etiam detrimenti affert aqua calcis, recens parata, quæ & acrior, & magis cauſtica eſt.

Quidam fonticulos commendant, alii ſetacea, quorum ope fæminam phthiſi affectam Hildanus ſanatam fuiſſe refert. Sed hæc emolumento eſſe vix poterunt, niſi morbus a ſcabie repulſa, ſudoribus v. g. pedum nimis cito fugatis, aut ulceribus conſolidatis ortum trahat, imo ne tum quidem ex re fuerint, ſi febris major urgeat, aut æger macie confectus ſit, cum his remediis corpus magis attenuetur.

Peſ-

Peſſimo conſilio noſtri, ac imprimis pauperes oleoſa, veluti unguentum mendicorum aut axungiam devorant.

Laudatur a nonnullis in phthiſi polygala ſenega.

Duplex in Auſtria naſcitur polygala, vulgaris, & amara; hæc efficacior eſt, & ſenegæ non abſimilis a Cel. Jacquino creditur quam ejus ſententiam ſapor & odor herbæ balſamicus confirmare videtur.

Du Hamel factis experimentis virtutem polygalæ tribuit bechicam, incidentem, expectorantem, & ſanguinis attenuandi vi præditam.

De Haen eam nec ſpiſſitudini inflammatoriæ, nec diatheſi humorum purulentæ corrigendæ aptam eſſe docet, quod poſt diuturnum ejus uſum ſanguis emiſſus denſa cruſta coopertus fuerit. Neque ego phthiſicum ullum, ſolius uſu polygalæ, ſanatum vidi, ſed ubi materies purulenta muco tenaciori juncta difficilius excerneretur, aut ventriculus langueret, eam vel in decocto N. 19. vel in electuario cum aliis remediis adhibui.

℞. Rad. polygal. amar. unc. ß.
Syr. liquirit. unc. j.

Sumat tertia vel quarta quavis hora dr. j.

Nunquam inde aut vomitum exſtitiſſe, aut largius urinæ profluvium, diarrhæamque obſervavi.

Commendatur & in phthiſi lichen islandicus, qui ſecundum Cel. Profeſſorem de VVell,

a quo

a quo in ejus naturam ante plures annos me rogante indagatum eſt, oleo, ſale acido, multo phlegmate, & pauciſſimis terræ particulis conſtat; cujuſque amaritiem partes gummireſinoſæ efficiunt.

Olaus Borrichius eum anno 1674. (*e*) muſci islandici nomine prodidit, atque inter pectoralia locum mereri docuit.

Viennæ primus lichenem islandium, cujus virtutem e Cl. Scopoli commentariis didiceram, auſpicato exhibui, maxime tum, cum corticem ægri non ferebant. Sed neque, cum cortex juvaret, lichene abſtinui, quin unum cum altero perſæpe conjunctum exhibui.

Nuper illum etiam in inveteratis ac pertinacibus tuſſibus, phthiſique incipiente ſalutarem Cl. Herz (*f*) expertus eſt.

Etſi eum ſæpius inefficacem fuiſſe non negaverim, nunquam tamen majori in ſuppuratione, ut Cl. Cullen (*g*) aſſerit, nocuiſſe obſervavi.

Egregium certe lichen islandicus nutrimentum præbet, efficitque, ut lac a debili ventriculo facilius, ac commodius digeratur.

Principio decoctum N. 20. aquoſum lacti mixtum, dein lichenem lacti incoctum propinavi.

In-

(*e*) Act. Haffn.
(*f*) Briefe an Aerzte.
(*g*) Mat. med. p. 205.

Infuſum theiforme non magnam vim habet, ſed ſi lichen nimium diu coquatur; parit amaritiem, & vappida redditur decoctio.

Neque etiam nimis mucilaginoſum eſſe decoctum convenit, ut eo facilius minora vaſa pervadere poſſit.

Commendat Cl. Bergius (*h*) pulmentum, è lichene islandico, frigida macerato confectum, quo amarities extrahatur; cum concoqui facillime poſſit, & ægri etiam, frequentiore vomitu chronico afflicti, qui omne nutrimentum rejecerant, illud retinere potuerint.

Nunquam, ut quidam voluere, ex uſu lichenis islandici diarrhæam ſecutam fuiſſe memini.

At cortex peruvianus eſt præſtantiſſimum phthiſeos remedium, & ejus præcipue, quæ vomicam apertam conſequitur, aut in tenerioribus feminis proles lactantibus contracta fuit. Tum etiam, cum vel e remittente febri vel intermittente natus eſt morbus, unica ſalutis ſpes in cortice collocanda eſt.

Levvis quidem noxium eſſe corticem dicit, nec ei venerabilis Tralles favere videtur; aſt ego cum Mortono, Loſeke & VVerlhoff, triginta

(*h*) Mat. med. p. 856.

ginta & amplius annorum uſu vim ejus præſtantiſſimam ſane & peculiarem expertus ſum. Legi meretur Cl. Chriſtiani Jager de corticis peruviani in phthiſi uſu, quam Cel. Baldinger denuo edidit. (*i*)

Nonnulla tamen, antequam cortice utaris, præmittenda, aut cum eo conjungenda erunt.

Ubi pulſus durus, dolor pectoris, aut calor corporis major animadvertitur: cum tuſis ſicca eſt, aut ſputa ægre admodum exſcreantur, vena ferienda eſt.

Sanguinis detrahendi copiam, e viribus, atate, & iis, quæ præceſſerunt, metiri decet. Ejuſmodi ægris emollientia propinari debent, ut iufuſum florum verbaſci & liquitiæ.

Tum enim obeſt cortex, nec decocta conveniunt, ex herbis pectoralibus confecta, quod iis ſæpe ſputa ſupprimuntur.

Poſtquam prædicta ſymptomata emendantur, decoctum ex agrimonia, urtica, vinca pervinca &c. in rem faciet. Ubi vero, expectoratione ſatis commode procedente, vires dejiciuntur, aut febris obſervatur, ſtatis temporibus magis infeſta, ad corticem confugiendum eſt, ſæpius enim, uti Ill. van Swieten obſervavit, febri lentæ remittens, aut quotidiana,

---

(*i*) Tubingæ an. 1779.

diana, aut tertiana duplex accedit. Hæc cortice impugnanda eſt, ne duplici morbo opprimatur æger.

Tum quoque, cum ægri magnam vim ſputorum expectorant, pulſuque ſunt debili, & viribus deficiuntur, cortice utendum erit; continenda namque intra certos limites expectoratio eſt, quod, pure non ſatis excreto, ejus acrimonia una cum ulcere augeatur, &, ſi nimia ſit, pus quoque bonum, quod ad ſanandum ulcus requiritur, hac ratione abſtergatur, ac corpus exhauriatur.

Oportet autem a leviore corticis doſi inchoare,

Decoctum ſubſtantiæ præferendum eſt, hæc enm non raro auget calorem, anguſtias ægris creat, & expectorationem inhibet.

Majorem quoque vim decoctum habet, ſi cortex per plures horas ante infunditur, v. g.

℞. Cort. peruv. ſelectiſſ. unc. j.
infunde in aqua fervente;
ſtet per 16 horas in infuſione leni.
coque per horam: adde
Rad. ſalep. dr. j.
Coque per $\frac{1}{4}$ horæ partem.
Colaturæ unc. XIV. adde
Syr. de ſymphyt. unc. j. ß.

Sumat tertia, vel quarta quavis hora dimidium vaſculum.

In-

Infuſum corticis peruviani frigidum nunquam, quod ſciam, optatum ſucceſſum habuit, recte enim Cl. Strack nuper (*k*) aſſeruit, fruſtra eſſe eos, qui vino, aut aquæ corticem infundi jubeant, cum vix aliquid hoc modo extrahatur, ut uberius per experimenta a ſupralaudato Cel. Profeſſore de VVell inſtituta eluceſcit. (*l*)

Pro diverſitate ſymptomatum varia quoque cortici jungenda ſunt. Si æger ſtrictiore eſt habitu, & ſputa difficilius emergant, emollientia, uti flores verbaſci: ſi tuſſis vehementior a materia acri proficiſcatur, id quod præcedentia, & ſputum tenuius docent, demulcentia, ut radix ſalep: ſi habitudo ægri cachectica ſit, & ſputa craſſiora, polygala amara, ſi corpus macie confectum, imbecilliſque ventriculus, lichen islandicus cum cortice exhibere debent. His omnibus commode liquiritia additur, partim ad ingratum corticis ſaporem emendandum, partim ad expectorationem faciliorem conſervandam.

Ubi inter decocti corticis peruviani uſum calor imminuitur, ſputa emendantur, nec tanta copia ejiciuntur, quin tamen reſpiratio impeditior evadat; cortex in ſubſtantia, vel in mix-

(*k*) De Feb. intermitt: p. 77.
(*l*) Vide Tractatum de febribus a me editum.

mixtura aut bolis ad iij.—iv. drachmas perdiem præbitus ſane prodeſt.

Eadem ratione ac doſi quandoque abſque aliis præmiſſis medicamentis, mox exhibendus eſt, cum febris intermittens urget, aut corpus valde deficitur viribus, ſi expectoratio ſatis expedita, ſputa purulenta ſincera, calor mitior, & pulſus debilis animadvertuntur.

Nonnunquam mox a ſumto cortice, quandoque ſub diuturniori ejus uſu, præcipue cum frigidiori ſe aeri objiciunt, ægri oppreſſione pectoris corripiuntur, ſputa reprimuntur, & anxietas accedit. Ejuſmodi ægris, cum ſymptomata ingraveſcunt, cum pulſus durior tangitur, aliquantum ſanguinis extrahendum eſt, lenia item emollientia, & expectorantia adhibenda, ut decoctum ex malva cum pauca polygala, & liquiritia, aut pulveres ex gummi arabico, tragacanthæ, cum extracto liquiritiæ. Ubi vero melius fit ægris, denuo ad corticem redeundum, ſi vero rurſus lædantur, ab ulteriore ejus uſu abſtinendum eſt.

Quorum febris, poſtquam cortice per longius tempus cum prædictis cautelis ſunt uſi, non modo non decreſcit, ſed potius augetur de iis nihil fere ſperandum, nam a morte vel ulcera exhibent ſinuoſa, vel tubercula, aut ſcrophulas.

At ubi ſub remediorum ſupradictorum exhibitione nulla febris, nec calor animadvertitur, pulſus mollior, facilior reſpiratus, &

expe-

expectoratio liberior eſt, ſequentes pilulæ proficuæ erunt.

℞. Cort. peruv. ſelect. dr. vj.
Extr. agrimon.
Maſtich.
G. arab. āā. dr. ij.
Extr. liquirit. dr. j.

Fiant cum ſyrupo balſamico pilulæ gr. iij. Sumat ter de die v—viij.

Cum æger pallet, nec febris, aut orgaſmus adeſt, præter pilulas jam deſcriptas extractum myrrhæ aquoſum tentari poteſt.

℞. Sacch. lactis unc. jß.
Extr. myrrh. aquoſ. unc. ß.

Cautius tamen myrrha utendum, ubi ægri hæmoptyſi antea laborarunt.

Balſama phthiſicis non conveniunt, quod calorem & febrim augeant; etſi ea veteribus, propterea fortaſſis commendata fuerint, quia ad tuenda adverſus putredinem cadavera iis utebantur.

Cl. Spielmann balſamum de mecha ceteris ob gratiam, & vim calefaciendi minorem præferebat, ſed raro ſincerum invenitur. Mihi quidem ante complures annos ejus copiam fecerat patruelis meus Comes a Schvva chheim,

im, quondam Imperatoris Cæſaris ad Turcarum Imperatorem legatus, a quo id muneris loco acceperat; ſed non majorem ejus vim expertus ſum, quam illa, quæ in terebinthina cocta ineſt, quæ, cum oleo minus abundet, minus calefacit.

Supereſt, ut quædam de ſymptomatibus vel curandis, vel palliandis dicam.

Tuſſi phthiſicorum mitigandæ, opiata idonea prædicantur; quæ quidem initio morbi prodeſſe poſſunt, cum febris nondum magnopere invaluit, ut noctu pulmonibus quies concilietur, ægrique frequentibus concuſſionibus, non adeo lædantur; ſecus nocent, cum febrim augeant, & corpus ad ſudandum magis diſponant.

Nonnulli ſumto opio, cibi appetitum amittunt, alii univerſi corporis prurigine corripiuntur.

Præſtat paregorica, ubi ob vehementiam tuſſis indicantur, altero, aut tertio quovis die præbere, ne corpus iis ita aſſueſcat, ut doſis augenda ſit, & ſymptomata, ſupra memorata, ingraveſcant.

Opium in ſubſtantia præferendum eſt tincturis ſpirituoſis; quæ ob crocum & aromata, calorem, febrim, & ſudores augent.

Si tuſſis nimium ſicca eſt, pulvis e ſpeciebus diatragacanthæ, & extracto liquiritiæ convenit; cum vero ſputa nimis tenacia ſunt, vel levis eoxymellis ſcillitici doſis, vel infu-

ſum

ſum hyſſopi tentandum eſt, aut kermes mineralis quidpiam, addi prioribus pulveribus poteſt.

Sputis provocandis minus tuto emetica adhibentur.

Nonnunquam ægri, tuſſis vehementia irritati, vomunt, bilemque, quæ etiam in ſano ventriculo libere fluctuat, mechanico hoc motu rejiciunt. His certe inauſpicatiſſime vomitorium propinaretur; memini enim, aliquos citius propterea periiſſe, quod medicus, malum ratus in ventriculo hærere, febrim lentam pro gaſtrica habuerit, & emeticum propinaverit.

Adverſus ſudorem colliquefacientem phthiſicorum, nonnulli agaricum, duorum granorum pondere ſumendum prædicant; ſed tantum abeſt, ut eum nunquam ſalutarem repererim, ut oppreſſionem pectoris potius auctam ab eo fuiſſe ſciam.

Salvia, quæ quidem ſudorem, poſt febres exortum, comprimit, in phthiſicis nocet, cum calorem, & ſiccitatem majorem inducat.

Decoctum corticis peruviani, cum exigua elixir vitrioli doſi, longe ceteris ad hunc ſcopum præſtat.

Exitioſa phthiſicis diarrhæa eſt, quam colliquativam appellant, ſed non omnis pro hac habenda. Quandoque in iis oritur, qui lacte utuntur, & tum ejus coagulo originem debet; his potius rhabarbarina, & clyſmata ex infu-

ſo chamomillæ conveniunt; nam ſi diarrhæa ſiſtatur, anguntur ægri, inflatur abdomen, & ſpiritus multo ægrius ducitur.

E ſententia Cl. Roſenſtein quamdam ad diarrhæam phthiſicorum comprimendam, vim habet cortex melle roſarum mixtus, ſi horis a febre vacuis ſumatur; ſed vel ex his patet, non eſſe hic de febri colliquativa ſermonem, cum, qui ea laborent, vix unquam ab ejuſmodi febre immunes ſint. Ad hancce diarrhæam impugnandam, & pernicioſam ejus periodum prolongandam decoctum ſalep, pulvis ſalicariæ, & paregorica dari poſſunt.

Laudatur a Boerhaave & van Svvieten clyſma e theriaca & terebinthina conformatum; ſed enema, ex opio cum gummi arabico paratum, præferendum eſſe videtur; cum calida illa, ut theriaca & terebinthina febrim, æſtum, & ſudorem augeant.

Ad phthiſin ſanandam non ſolum ejuſmodi remedia requiruntur, quibus febris fugetur, cacochymia purulenta corrigatur, & via ad ulcus conſolidandum fiat, ſed neceſſe eſt, ut corpus nutriatur, & chylus probus generetur, cui propoſito, præ ceteris, lac opportunum eſt, quod illud animalis noſtri liquidi naturam facilius induat, nec tot mutationibus egeat ante, quam in chylum abeat.

Præſtat ceteris lac muliebre, quod non tam facile ab acido, ac vaccinum coagulatur. E papillis optimo eventu ſugitur, niſi ab hoc ope-

opere abhorreant ægri, vel jam ad extrema deducti ſint. Vidi nonnullos, quibus, ſugendi conatus adeo pectus oppreſſit, ut ob ſpiritus anguſtias deſiſtendum iis fuerit.

Lac humanum, uti van Swieten obſervavit, optimum, quatuor, aut quinque a refectione horis, ducitur, nam quod mox a cibis ſumtis emulgetur, crudum eſt: quod autem duodecim ab ultimo paſtu horis exſugitur, flaveſcit, & ad urinæ odorem accedit.

Cum ægri viribus magnopere deficerentur, nutricibus decoctum corticis peruviani non ſine fructu propinavi.

Neque illud hic prætereundum videtur, quod mihi, cum plures phthiſicas, uterum geſtantes, tractarem, non ſemel accidit, videlicet, ut, poſtquam illis corticis decoctum larga manu præbuiſſem, proles ediderint ſanas & toroſas.

Laudatur quoque lac aſininum, & caprinum, hoc Ill. van Swieten tum adhiberi jubet, cum ulcus detergendum; vaccinum vero, cum conſolidandum eſt.

Lac aſininum alvum perſæpe crebrius movet, forte ob nimiam tenuitatem: plerumque, quod pluris conſtat, parce hic nimis propinatur. Unde miror, cur ei nondum equinum ſubrogatum ſit, quod proxime ad aſininum accedit.

Lactis caprini virtus ob diverſum hujus ani-

malis paſtum dubia eſt, cum modo alvum laxet, modo conſtringat.

Celſus Aurelianus olim ad levandum cæliacum morbum, lac commendavit capræ, ſed adſtringentibus & balſamicis herbis nutritæ. Quæ ratio paſcendi animalis, cum ejus lactis tantus ſit uſus, univerſim adoptanda foret.

Dolendum, hic Viennæ ſæpius in uſum vocari lac debere animalium pravo pabulo veſcentium, nam teſte Galeno (*m*) paſcua animalium ad lactis eorum naturam conſtituendam maximam vim habent.

Et ſane quotidiano uſu docemur, odorem, colorem imo & ſaporem lactis, pro diverſitate alimentorum diverſum eſſe, vaccas aquis fœtentibus, & paluſtribus utentes lac, & butyrum ingrati odoris præbere.

Ubi febris intenſior eſt, lac non convenit; quod, quæ partes ejus in cremorem abeunt, facile acres, & rancidæ evadant: quæ vero caſeoſæ ſunt, eæ brevi putreſcunt. Itaque aut ſerum lactis, aut lac ebutyratum ſubſtitui debet. Conſultum eſt, lac initio præbere, aqua dilutum, ne infirmiores pulmones a bono etiam nutrimento nimium opprimantur.

Cum ægri, dum lacte utuntur, acidi ſenſum

(*m*) De ſanitate tuenda L. V.

ſum percipiunt, abſorbentibus utendum eſt, ſed abſtinendum a ſapone, humores nimium ſolvente, & febrim quandoque exaſperante.

Si appetitus ciborum minuitur, vel pondus in regione ventriculi animadvertitur, nec alvus ſolvitur, magneſia nitri cum rheo præbenda eſt.

Ubi vero alvus nimium fluida dejicitur, myrobalani, vel flores roſarum ſiccati, lactique infuſi conveniunt.

Si inter lactis uſum macies augeſcit, glandulæ meſenterii tum infarctæ ſunt, nec quicquam lacte proficitur.

Cum phthiſis ex ictero orta fuit, lactis uſus damnandus eſt.

Auſtriaci curationem, quæ ſolo lacte peragitur, non ferunt, etſi abſorbentia, corticem, aut rhabarina pro ſymptomatum diverſitate exhibeas; itaque jus carnium, aut, ſi febris id ſinat, carnes teneras præbere illis oportet; teſte enim Hallero (*n*) lac adultos debilitat, neque adeo convenit vino utentibus, aut iis, quibus laxa, & debilis fibra eſt.

Præcipue vero iis, qui vinum immoderatius ante morbum hauſere, lac oneri eſſe ſolet, uti multis quoque aliis, quia cauſa appareat, quemadmodum Tiſſot animadvertit.

Non-

(*n*) T. VII. P. II, p. 43.

Nonnulli ſub lactis uſum, etiamſi cortex &c. iis adhibeantur, ſputa nimium copioſa ejiciunt, tunc a lacte omnino abſtinendum eſt.

Nuper in phthiſi laudabantur glandes quercus toſtæ, præcipue cum obſtructio glandularum una notatur.

Recte Ill. Murray animadvertit ea, quæ de eſu glandium quercus apud veteres leguntur, ad alias potius ſpecies ſapidiores illas, & ſaniores pertinere, nam, quæ apud nos naſcuntur, glandes adeo inſipidæ ſunt, ut credi vix poſſit, quemquam hominum, niſi extrema fame urgente, veſci illis aut velle, aut poſſe. Certe panis, e quercuum glandibus, dum annonæ magna caritas eſſet, confectus, alvum obſtipavit, & funeſtum choleræ malum veſcentibus attulit.

Decoctum præterea illarum multis phthiſicis nullo prorſus commodo propinatum fuit.

Quibusdam aquæ medicatæ, veluti ſelterana cum lacte proſunt. At ubi corporis vires admodum fractæ, aut phthiſis in nutricibus per nimium infantis lactatum contracta eſt, ſpadanæ, niſi febris prohibeat, cum lacte præferendæ ſunt: hæ enim corpus magis roborant, & ventriculum lacti ferendo magis aptum efficiunt.

Damnabili ſane inſtituto plures aquarum medicatarum libræ matutino tempore ingurgitantur, cum ventriculus & inteſtina hoc modo

do

do nimium diſtendantur, ac debilitentur, flatuſque generentur. Quamobrem etiam a prandiis, poſtquam digeſtio perfecta eſt, aquarum medicatarum quidquam hauriendum eſt.

Univerſim, quod attinet ad aquas medicatas, illud Spielmanni tenendum præceptum eſt, ne major earum copia nimis brevibus intervallis ingurgitetur: ne ventriculo cibis repleto ingerantur: neve a non aſſuetis frigidæ potentur, hinc vas, ſelteranis repletum, quandoque calidæ inſerendum eſt. Nonnulli lac tepidum non ferunt, ſed frigidiuſculum adpetunt. Cavendum tamen a frigido, ne ſputa cohibeantur.

Incipiendum a minori doſi. Conſultum quoque, principio lac, aquis medicatis magis dilutum propinare; tum ſi ægri ferant, minore aquæ copia temperatum præbere.

Inter aquarum uſum mineralium naſcitur quandoque plethora ita, ut ad levem venæ ſectionem recurrendum ſit.

Nonnulli feliciter ſaccharo lactis uſi ſunt, quod ſal eſt eſſentiale, ſaponaceum, gratum, & ob virtutem oleoſoſalinam, abſtergens, incidens, ſimulque demulcens. Curandum, ut recens paratum ſit, ne ranceat.

Concedi poſſunt jura e teſtudinibus aut ranis confecta.

Oſtreæ crudæ multum & bene nutriunt, hinc phthiſicis concedi poſſunt, ſi abſque ſucco citri

tri comedantur; neque ventriculus inde gravetur.

Lycoperdon tuber Linnei ab Hiſpanis laudatum, noſtris nimios calores creat,

Inſalubres tamen a Cl. Zuckert habentur ranæ, quæ in limoſis aquis degunt, quod & ventriculo moleſtæ ſunt, & febrim generant. (o)

Minus tuto cancri fluviatiles adduntur, queis interdum calor & febris augentur. Damnandæ gelatinæ, quæ a debili ventriculo, pulmoneque imbecillo non ſuperantur; quare aut reſpirationis difficultas increſcit, aut hydrops accedit.

Alimenta phthiſicis ſæpe, ſed parca manu præbenda ſunt, ne a turgente cibis ventriculo deſcenſus diaphragmatis, & libera ea propter pulmonum dilatatio impediatur, vel a bono etiam chylo pulmo debilis obruatur.

Vina phthiſicis haud conveniunt, ſub finem tamen ægritudinis, ſi febris abſit, dulcia, & vix ſpirituoſa, ut Rifoſco & Mazzimino concedi poſſunt. Si vero cereviſiam in eodem ſtatu appetant, quæ ſequitur, cum ſat grata, tum ſalubris erit.

℞. Herb.

(o) Mat. aliment. p. 98.

℞. Herb. endiv.
— urtic.
— portul. aa. unc. j.
Rad. ſymph. unc. ß.

Infunde cereviſiæ bene fermentatæ & defæcatæ menſur. ij.

Stent vaſe clauſo: ubi frigent, cola & exhibe.

Non immerito cœlum ruris amœnum, ſalubri herbarum ſpiritu refertum, nec impuris, quibus ſcatent urbes, vaporibus inquinatum phthiſicis commendatur.

Vitandus eſt aer montibus vicinus tum ob ſubitas, queis obnoxius eſt, viciſſitudines, tum propterea etiam, quod ægri commodius ferunt aerem graviorem, quam leviorem. Eandem ob cauſam in ſummis montium cacuminibus & celerius homines, & difficilius reſpirant. Bartholomæus quoque Paſchettus refert, Genuæ complures tabidos, & phthiſicos, ob aerem nimis tenuem, evadere.

Abſint phthiſici, ut Ramazzini monet, a locis ſepulturæ; item a coriariis, pellionibus, fullonibus, ſaponariis, quorum fœtor ventriculo, & pulmonibus inimicus eſt. Fugienda aura veſpertina aſperior, quæ teſte Mortono, phthiſin deteriorem reddit,

Videndum, ne phthiſici in conclavibus degant, paludes ſpectantibus, vel ſolo nihilum al-

altioribus; præcipue cum uvidis in locis domus ſitæ ſunt.

Paucis abhinc annis ſtabula vaccarum habitare phthiſici jubebantur, at ſiniſtro prorſus eventu. Murray fœminam vidit, fere ſuffocatam, etſi unica in bubili vacca ſtabularetur.

Aer humidus ſuffitu olibani, maſtichis aut ſtyracis corrigendus eſt.

Commendabantur quoque ſuffitus balſamici, tamquam tuſſi profligendæ opportuni, ſed & tuſſis inde, & febris majus incrementum cepere, in quibuſdam ſputum ſanguinis ſucceſſiſſe vidi. Suffumigia plus aſthmati humido, laxis pulmonibus, & catarrhalibus affectionibus convenire videntur.

Aliquot phthiſicos in urbem Baaden paucis miliaribus diſtantem miſi, non eo quidem conſilio, ut thermis uterentur, ſed ut auram illam, ſulphureis exhalationibus imbutam, caperent; quæ res illis levamento fuit, ſed pluribus experimentis, impoſterum capiendis, confirmari debet.

Cl. Roux refert, phthiſicum, variis remediis incaſſum adhibitis, lithantracum fodinam ingreſſum, cujus aere ſulphureo & expectoratio promota eſt, & ſanitas demum conſequuta.

Vix commendandam phthiſicis equitatio cenſeo, cum inde ſanguinis per pulmones trajectio augeatur, ulcerique conſolidando quies

po-

potius neceſſaria ſit. Hinc Hales pulmonum debilitate laborantibus etiam modicas corporis exercitationes diſſuadet, Morgagnius exempla affert phthiſicorum, quibus celebrata a Sydenhamo equitatio mortem acceleravit.

Clariſſimus olim in hac Univerſitate Profeſſor Joannes Melchior Storck, cui ſi qua eſt in me artis medendi peritia, eam plurimum debere me plane confiteor, ex hæmoptyſi in phthiſin inciderat. Hic cum equo aliquando inſideret, graviore hæmoptoe correptus eſt. ac demum e phthiſi periit.

Plus emolumenti equitatio habet in febre, & tabe, quæ e viſcerum obſtructionibus nata eſt. Et fortaſſe nonnulli ejuſmodi ægri, qui ſanati ſunt, pro phthiſicis habebantur.

Veteres navigationem hanc in rem commendarunt. Hinc Plinius ait: neque enim Ægyptus propter ſe petitur, ſed propter longævitatem navigandi.

Demum phthiſicis animi quies concilianda eſt, namque recte Ovidius: (p)

Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ.

CA-

(p) Metamorph. v. 396.

CAPUT VI.

DE

ASTHMATE.

ASthma jam humidum eſt, jam ſiccum: modo continenter urget, modo more febrilium paroxyſmorum certis aut incertis temporibus revertitur.

Plurimæ ſunt aſtmatis cauſæ; velut; ſcabies, & arthritis repulſa, ſumi arſenico gravidi, ulcera intempeſtive conſolidata, tumores ſcirrhoſi atque oedematoſi thoracis, ſpaſmi hypochondriaci, muco obſiti pulmones, aut nimia pinguedine eliſi, ſudor denique axillarum frigidis, aut adſtringentibus cohibitus, &c.

Gibboſi quoque frequentius hoc malo laborant ob pectoris anguſtias, & nervorum ſpinalium, qui cum intercoſtalibus committuntur, preſſionem. Nonnunquam cauſa aſthmatis abdomini inſidet: ſæpe teſtante Floyero nihil in diſſectis aſthmaticorum cadaveribus vitii detectum fuit.

Melius, & rectius ſub dio aſtmatici valent, quam in lecto; facilius quoque, & liberius

ſub

ſub aere urbium craſſo, omniſque generis ſordibus inquinato ſpirant, quam rure, cœlo ſereno, & ſicco. Cauſam hujus rei affert Hallerus, (*a*) cum ait: denſiori aere pulmones melius repleri, ſicque faciliorem reddi ſanguinis tranſitum.

Per ſomnum paroxyſmi ingraveſcunt: exaſperatur item morbus, cum cœli temperies vehementiores patitur, velut vere & autumno, mutationes.

Matura, aut provecta ætate homines gravius, quam juvenes afficiuntur.

Aegre ab aſthmate juniores, nunquam ſenes, Kleinio teſte, liberantur.

Si tuſſis ſicca in humidam mutatur, indeque levatur æger, fauſtum id omen fuerit: ſin ſecus infauſtum.

Oedemate manus vel brachii accedente, utplurimum hydrops pectoris jam adeſt. Verum a tumore pedum oedematoſo ſubito orto, obſervante van Swieten ſæpe miro modo levantur aſthmatici.

Fuſius de cura, & ſignis aſthmatis diſſerit Sauvages. (*b*)

Defectio animi crebrior lethalem portendit eventum.

Fre-

(*a*) Phyſ. T. III. p. 196.
(*b*) T. II. P. II. Noſol. meth. p. 168.--83.

Frequenter inſanabile eſt aſthma.

Ipſe Floyerus, qui egregium de eo librum ſcripſit, triginta annis hoc morbo laborabat, neque tamen omnibus tentatis remediis convaluit.

Si pulſus fortis, & plenus metum afferat vaſorum disrumpendorum, venæ ſectio moderata opportune inſtituitur, præcipue, cum menſtrua, aut hæmorrhoides ſuppreſſæ erunt. Neque tamen imitandus Mead (*c*) videtur, dum ait: multiplex aſthma multiplicem poſtulat medicinam; cujuſcumque vero generis ſit, ſemper profuerit, venam incidere, niſi quid obſtet.

Momentaneam quidem opem ſæpe ſanguinis eductio præſtat, ſed brevi omnia in pejus ruunt, hydropsque frequenter accerſitur, præcipue ſi ægri in paroxysmo plus palleſcant.

Leviore, & recente malo, cum febris abeſt, & nauſea, atque anxietas *circum præcordia*, vel aliquot poſt *paſtum* horis conſequens exacerbatio obſervatur, tentari emetica poterunt; aſt malo inveterato, & comitante febri, morbus poſt emeſim impetu fortiore redire ſolet, id quod omnibus fere accidiſſe nar-

---

(*c*) Monita, & præcepta med. *61*.

narrat VVintringham, (*d*) quibus paucis poſt vomitum momentis notabilis ſpirandi difficultas rediit.

Obſunt, quæ exſcreationem promovent, medicamenta, ubi vix anhelitus ducitur; nihil enim hoc rerum ſtatu exſpuere ægri poſſunt.

Neque in vapore aceti, ſeu ſimplicis, ſeu ſcillitici ope ſpongiæ attracti multum ſpei eſt, quum omnes illi, qui tali reſpirandi anguſtia premuntur, ab hujuſmodi vaporibus, teſtante VVintringham, enixe abhorreant, quamvis ii, maxime in aſthmate pituitoſo, ſalutares eſſe poſſint.

In aſthmate ſicco ex purgantium & diureticorum abuſu hydropem pectoris cum Cl. Kleino enatum vidi. Obſervatis conſtat, quod paroxyſmum aſtmaticorum ingruentem ſubinde alvi fluxus liberior præcedat.

Opiata, ſi convulſivum excipias, vix idonea ſunt, cum ægri, præcipue pituitoſo in aſthmate, dum materia intus cohibetur, eo adduci poſſint, ut fere ſuffocentur.

Cum res urget, opium aqua dilutum rectius, quam in pilulam conformatum præſcribitur;

(*d*) Richardi Mead monit. & præc. med. obſervationibus illuſtrata p. 93.

bitur; cum hæc in ventriculo difficilius, & non niſi poſt longius tempus ſolvatur.

Si hyſtericæ aſthmate correptæ multum flatibus non ſecedentibus torqueantur, quæ alias iis prorumpentibus levabantur, cucurbita ſcrobiculo cordis impoſita ſæpe juvat; ubi vero cauſa in viſceribus abdominalibus obſtructis, ut hepate hæret, ad ſolventia &c. recurrendum eſt, ut uberius ex capite de ictero patebit.

In aſthmate humido, interpoſitis purgantibus, & clysmatibus acrioribus; kermes minerale, gummi ammoniacum, oxymel ſcilliticum, infuſum hyſſopi, & ſtipitum dulcamaræ N. 21. conveniunt.

Stipites dulcamaræ longiore tempore haud decoquendæ ſunt; cum ejuſmodi decoctum amaritiem contrahat, pluribus ingratam.

Etſi pulvis ipecacuanhæ inhalatus inimicus ſit pectori, cum in transactionibus anglicanis referatur, feminas duas violentis aſthmaticis ſymptomatibus correptas fuiſſe, dum ipecacuanha contunderetur, eam tamen VVedelius (*e*) jam olim in affectionibus pectoris, pulmonibus nondum exulceratis, interne exhibuit. Nuper reſtricta doſi ita, ut tertia aut quarta quavis hora dimidia grani pars ægro præ-

(*e*) Diſſ. de ipecacuanha p. 37.

præbeatur, iterum commendata eſt. Profuit quandoque, at ſæpius ſpem fefellit.

In aſthmate pituitoſo kermes minerale, gummi ammoniacum &c. multo plus præſtitere.

In nonnullis tamen, præcipue in pallidioribus, & inflati habitus ægris nec hæc juverant, verum extractum ſcillæ aquoſum prioribus additum levamini fuit.

Idem remedium cum ſucceſſu exhibui in gibboſis, aſthmate leviori affectis, ubi pulſus vacillabat, aut pedes tumere incipiebant, ita hydropem pectoris, qui in ſimilibus brevi ſequitur, ſæpe præverti.

Stimulantium, velut kermes mineralis doſis ſenſim augenda eſt, ne, dum materies nimis craſſa, nec adhuc expectorationi apta eſt, ægri majori doſi lædantur.

Nullam ab extracto tabaci in aſthmate laudato ope allatam ægris obſervavi.

In aſthmate, ex ulceribus citius conſolidatis, æthiops antimonialis, interpoſitis, ſi corpus ſucci plenum ſit, purgantibus, nonnunquam prodeſt, non neglectis pro diverſitate ſubjecti, & ſymptomatum balneis ſulphureis, veſicatoriis, fonticulis, aut ſetaceis.

Quandoque emplaſtrum ſemiveſicans, latius extenſum, commode inter ſcapulas applicatur; obſervatum quippe fuit, nonnullos, ingruente paroxyſmo, dolorem in ſcapulis,

jam remittentem, jam intermittentem paſſos eſſe.

Veſicantia ſæpius renovata, aut diutius ſuppurantia æquæ, vel majoris ſunt efficaciæ, ac cortex mezerei, qui ægris majus tædium, & irritabilioribus majorem dolorem parit.

Tractaveram aliquando aſthmaticos duos, qui ſub paroxyſmi principium viſcidiſſimam materiam tanto niſu exſcrearunt, ut anima interclusa ſuffocandi, prope viderentur. Ii pulvere ex floribus ſulphuris, extracto liquiritiæ, & kermes minerali levabantur, primum, tum febricula lenta acceſſit: ſputa copioſa ac purulenta peſſimæ notæ ejiciebantur, vireſque diffluebant. Hauſto decocto corticis, lichenis islandici, & liquiritiæ tolerabili ad tempus valetudine utebantur, verum decurrens eodem tenore paroxyſmus abſque manifeſta cauſa ſæpius rediit.

Horum alter, qui ex animi pathemate malum contraxerat, impatiens curæ exteras provincias adiit, quæſiturus medicinam morbo; verum accidente univerſi pene corporis herpete, adhibitiſque incaſſum variis remediis, quarto poſt anno reverſus in patriam, miſerrime obiit.

Apertum cadaver præter polypos majorum vaſorum, & calculos cyſticos, qui effectus potius, quam cauſa morbi fuiſſe videbantur, nihil peculiare exhibuit. Alterum, cui ſublimati

mati corroſivi uſus aſthma ſupradictum adduxit, longiori tempore, ſequentibus pilulis, decocto ſtipitum dulcamaræ, & aere ſulphureis vaporibus imbuto ſervavi.

℞. Cort. peruv. ſelectiſſ. unc. j.
Flor. ſulph.
Extr. liquir. aa. dr. ij.
Gumm. ammon. Scrup. iv.
F. pil. gr. iij.

Sumſit ter per diem vj. progrediendo ad x. uſque.

Demum aeris injuriis cum ſe incautius obiecisſet, peripneumoniam notham contraxit, qua periit.

In aſthmate convulſivo vox acutior eſt, urina tenuis, & copioſa redditur, & paroxyſmus animi motibus aut excitatur, aut exaſperatur.

Non raro, uti Baglivius animadvertit, frigoris in capite ſenſus præcedit, quem quidam in vertice dolor comitatur.

In paroxysmo crocus, ſpiritus ſalis ammoniaci, & opiata: extra paroxyſmum frictiones ſpinæ dorſi aromaticæ; equitatio, pilulæ N. 10. ex radice valerianæ, cum gummi galbano & aſa fœtida adjumento ſunt.

Semper tamen ratio temperiei pulſus, vitæque antea actæ habenda eſt.

Martialia, etſi fractum ſit ac debile cor-

pus, plerumque obſunt aſthmate convulſivo laborantibus.

Cum e vitio ſolidorum malum enatum eſt, pro inſanabili haberi debet, animadvertit Ill. Tralles, vir ob artis peritiam, ſuavitatem morum, candoremque animi mihi plurimum colendus, nihil ad vitia partium ſolidarum tollenda opis in medicamentis eſſe.

Gibboſos aſthmate laborantes, potiſſimum hydrops pectoris invadit. Hinc ubi pedes aliquantillum tumebant, & ſpiritus anguſtior ducebatur, leviſſimam doſim extracti ſcillæ cum extracto liquiritiæ propinavi, qua re & ſymptomata levabantur, & ægri per complures annos ſuſtentati fuere.

Si aſthma a pulmonibus pinguedine eliſis ortum trahit, obeſitas præcipiente Hippocrate tollenda eſt paucitate ciborum, exercitiis fortibus, abſoniis hortenſibus, ſtragulis duris, curis, & vigiliis.

In aſthmate e ſcrophulis orto quandoque frequentes pilulæ levamen tulerunt.

℞. Spong. marin. combuſt. unc. ß.
Extract. fumar.
Gumm. ammon.
Flor. ſulph. āā. dr. ij.
Antim. crud. dr. j.
F. pilulæ gr. iij.

Sumat ter de die vj. progrediendo ad x—xij.

Ve-

Verum cuilibet in re medica verſato notum eſt, morbos chronicos, velut aſthma, phthiſim, tabem, aut hydropem, cum e ſcrophuloſis tumoribus nati ſunt, vix aut ne vix quidem ſanari poſſe, præcipue ſi lapideam jam duritiem nacti ſunt.

In tumoribus ſcrophuloſis externis inchoantibus allaborare oportet, ut hi diſſipentur, & impediatur, ne ſimiles in partibus internis; ut pulmonibus, meſenterio naſcantur.

Non quidem ignoro diverſiſſimam eſſe ſcrophularum naturam, ſeu illæ in diverſis corporis plagis, ſeu una eademque in parte, velut in collo, exiſtant. Itaque de Haen non multum fidit remediis, cum quod uni quidem ſolvendæ par foret, ad reliquas abigendas non valeret.

Burlet ſcrophuloſis aquam calcis exhibuit, ſed nullus horum curabatur, verum macies, & appetitus dejectio inde naſcebantur.

In ſtrumis efficaciſſimam expertus ſum ſpongiam marinam combuſtam.

℞. Spong. marin. combuſt. dr. vj.
Elæo ſacch. anis. unic. ß.

Sumat bis per diem gr. xxx. progrediaturque ad L. uſque.

Nunquam e ſpongia marina, ut alii aſſerunt, maciem, aut tabem ſecutam eſſe obſervavi, quæ, ſi ſuccedunt, forte tumoribus,

intra

intra corpus latitantibus rectius, quam medicamento huic adſcribendæ ſunt.

Cum jam profligatus eſt morbus, ægrique convaleſcere videntur, amaricantia primum, tum cortex, & lenia martialia opportune adhibentur.

Mirum prorſus videtur, quod Lucas aſſerit, (*f*) multos Spadanorum incolarum ſtrumis laborare.

Plurimum deinde a diæta, ratione vivendi, munditie, & corporis motu pendet.

Helmontius adverſus ſcrophulas velut peculiare remedium digitalem purpuream L. commendat, cujus radix in pulverem contrita interne ſumitur, externe vero cum gummi ammoniaco & bdellio in emplaſtrum conformata applicatur.

Laudat idem remedium Burmannus.

Hermannus vero vult digitalem novellam, & prima plantæ erumpentia germina in uſum adhiberi; tum ſuccum eorum expreſſum in butyro coqui tamdiu, donec ſuccus concoctus eſt, tum idem addito novo ſucco, iterari.

Oportet autem ſufficientem hujus medicaminis copiam parare eo anni tempore, quo flores haberi poſſunt, cum integer quandoque bonus, quin longius etiam tempus ad curatio-

(*f*) Eſſay on VVaters p. 257.

tionem abſolvendam requiratur. Refert præterea Cl. auctor, ulcera primo majora fieri, ſed tandem ſanari, & cute obduci. Unguentum hoc in ſcrophulis ſolum humidis, & manantibus ſalubre eſſe, in ſiccis vero parum valere aſſerit.

Cl. Lentin contrariæ ſententiæ eſt, & theam ex digitali purpurea quosdam fere trucidaſſe, & ſymptomata enata emollientibus anodyniſque mitiganda fuiſſe author eſt.

Narrantur quoque ab aliis infauſti effectus ſucci digitalis cum cereviſia exhibiti; at conſtat, nimis magna doſi propinatum fuiſſe.

Anno proxime elapſo nonnulli cum ſcrophuloſis tumoribus in noſocomio erant, qui abſque ullo fructu antimonio, ſulphure, æthiope minerali, amaricantibus, decocto ſarſaparillæ, ſaponaceis, gummatibus, cortice, mercurialibus uſi fuere, at ſuccus digitalis purpureæ recenter expreſſus, atque externe applicitus, tum extractum interne præbitum ſæpiſſime iis profuit.

A gran. i. extracti incepimus, dein ad v—vj, imo apud quoſdam ad gr. x & xij. progreſſi ſumus.

Inter alios juvenis erat, poſt ſcabiem externis remediis retroactam ſcrophulis colli correptus, cui nulla remedia ſeu interna, ſeu externa adverſus ſcabiem retropulſam laudata, profuere. Imo alios ſcabioſos contrectavit, neque inde ſcabies proiciebatur. Demum digita-

gitali tum interne, tum externe adhibita, nulla ſubſequente ſcabie, convaluit, emollitis primum tumoribus, tum bonum ac blandum pus fundentibus.

Nonnulli titillationem, alii ſenſum doloris in parte affecta, adhibito ante commemorato remedio, experti ſunt.

Duo a ſumta leni extracti digitalis doſi iterato febricitare cœperunt; itaque ab ulteriore ejus uſu deſiſtere cogebamur.

Pauci quidam a majori doſi, dolorem capitis, offuſcationem oculorum, & vertiginem querebantur: eorumque caput magis inflatum apparuit, his minuenda doſis erat, quam dein ad perfectam ſanationem uſque abſque ullo incommodo ferebant.

Cum ſub uſum digitalis ſcrophulæ exulcerari cœpiſſent, utplurimum ſupputatio bona ſequebatur; in nonnullis vero ſcrophulæ clauſæ in ſuppurationem abibant, pureque bonæ notæ exhibito conſolidabantur, quamvis ulcera ſimilia alias difficillime ſanentur.

Deficiente ſucco recenti, emplaſtro ex cicuta cum extracto digitalis uſi ſumus, ſed multo lentius viam ſuam hoc medicamentum exſeruit.

℞. Emplaſt. de cicut. unc. viij.
Extract. digital. unc. iv.

Ulceribus ſanatis nullum aliud incommodum ſucceſſit.

Ex-

Extra noſocomium etiam in quadam hydropis ſpecie efficacem digitalem, cum aliis remediis conjunctam reperi. Sed hæc ulterioribus experimentis egent, quæ præter alias obſervationes ſuper diverſis etiam morbis inſtitutas publici juris faciam.

Nuper ſuccus lacteus Helvellæ pineti, ſ. acaulis L. in tumoribus ſcruphuloſis laudabatur, cujus tamen nondum periculum fecimus (g).

Diæta, ſi diverſis aſthmati ſpeciebus accommodata ſit, liberque a curis animus, maximum forte præſentiſſimumque aſthmaticis levamen adferent,

Cavendum, ne thorax, aut abdomen arctioribus veſtimentis conſtringatur. Ex qua cauſa multi morbi pectoris & abdominis originem ducunt, quare ſapienter Lycurgus Spartanis præcepit, ut largis veſtibus uterentur.

Moderatus quidem corporis motus, ſi eum tolerare ægri poſſunt, commendandus; ſed exercitationes corporis ad laſſitudinem uſque ſuſcipiendæ, quas Mead ſuadet, præcipi nequeunt, cum eæ ſpiritum anguſtiorem reddant.

CA-

(g) Hiſtoire des decouvertes faites pars divers ſavans voyageurs &c, p. 110.

CAPUT VII.

DE

HYDROPE PECTORIS.

PRæter cauſas hydropis communes, hæc quoque ad progenerandum pectoris hydropem magnam vim habent: mala pectoris conformatio, ejuſve compreſſio, polypus, aneuriſma cordis, aut vaſorum majorum: ſcirrhi pulmonum, & eorum violenta inflatio, unde tibicines & cantores ſæpius hoc morbo tentantur; item cum vaſa, valvulæque cordis naturam & duritiem oſſium induunt; aut eodema pedum ſubito ex ternis remedius retropellitur.

Vidi perſæpe hydropem pectoris tum ortum, cum hæmorrhoidibus nimium fluentibus, fracto corpore, & a plethora immuni vena ſecabatur. Idem accidit, dum phlebotomiæ, emenagoga &c. in uſum vocantur, ubi poſt morbos acutos inopia ſanguinis menſtrua non fluunt.

Denique dum ſanandis annoſis tumoribus, & quaſi ſcirrhoſis viſcerum obſtructionibus, ſolventiſſima remedia, ut decoctum graminis,

nis, taraxaci, aut eorum extracta magna copia propinarentur, hydropem inde pectoris ſucceſſiſſe comperi.

Nempe multo facilius evenit, ut humores corporis noſtri nimium ſolvantur, quam ut inveteratæ iſtæ obſtructiones tollantur.

In hiſce diæta ſolum accommodata, & ea, quæ alvi obſtructionem impediunt, adhibenda ſunt.

Fœminam tractavi, quæ tenero ceteroquin, & debili corpore durum, & ingentis molis lienem geſtabat; ea, hac auſa methodo, jam ultra viginti annos ſatis commode degit.

Serum, quod extra vaſa erupit, vel in utroque pectoris cavo; vel in pericardio, aut mediaſtino; vel ſub ſterno, aut inter binas pleuræ lamellas hæret; quandoque in pluribus locis collectum ſtagnat.

Poteſt & pulmo hydropicus evadere; tum vero aqua vel in ſacco, vel per tunicam celluloſam diffuſa, aut in vomicis, vel hydatidibus congregata deprehenditur.

Multo frequentius, quam vulgo credatur, hydrops pectoris occurrit; qui, principio quidem cognitu difficilis: in progreſſu ſæpiſſime immedicabilis eſt.

Plerumque cum levi diſpnœa orditur; tum tuſſicula accedit ſicca: poſt motum quemlibet reſpiratio ſolito plus acceleratur: humida tempeſtate pejus; ſicco ac frigido cœlo melius habent ægri. Sæpe per longius tempus

hic

hic ſtatus durat; aucta dein ſeri copia ſymptomata quoque augentur, ne per quietem quidem ſopienda; commodius in unum latus cubant hydropici, & in id ſæpe, in quod ante non ſolebant. Tum flatus accedunt, ſpaſmi, & animi dejectiones: tument crura, & quandoque ſcrotum: nonuunquam e lecto ſurgere coguntur ægroti, lotiumque emittunt modicum cum ſedimento lateritio, demum præcordiorum anguſtiæ, ſub veſperum imprimis creſcunt, una raro utraque manus tumeſcit, inflatur vultus, corpus tabeſcit; quandoque frigus in pectore ſentiunt, amauroſi, & brachii paralyſi corripiuntur, & ſpumam albam, pallenti rubore inſectam, ore eijciunt.

Ubi in una thoracis cavitate collecta latet aqua, facilius incumbitur parti affectæ: ſi in utraque, commodiſſime erecti ſedent ægri, corpore paullulum flexo antrorſum. Nonnunquam, cum aqua tenuis eſt, fluctuatio in pectore percipitur; interdum pulſus debilis, & parvus, quandoque durus, & inæqualis deprehenditur.

Jubet Hippocrates, ægros, humeris prehenſos, concuti, ac explorari, utrum ſtrepitus aquarum diſcernatur; verum id fieri perraro poteſt, cum minimus quiſque motus eis perſæpe ſpiritum ferme præcludat, neque ſonus etiam, cum aqua in ſacco collecta eſt, percipiatur.

Non-

Nonnulli, percuſſo pectore, aquam præſentem velut indicio deprehendere malunt; quod latus affectum, cum pulſatur, aut nullum pene, aut certe obtuſum ſonum reddat.

Inter ſigna, quæ hydropem pectoris prodant, id quoque Ill. de Haen refert, ſi ſputum abſit cruentum: verum ſæpius in hoc morbo ejuſmodi ſputa apparent.

Hydropi pericardii multa ſymptomata cum polypo cordis communia ſunt, veluti preſſio, & anguſtiarum ſenſus circa anteriorem thoracis partem; anxietas, & palpitatio cordis; tuſſis ſicca; reſpiratio exſpiratione difficilior.

Nonnunquam, corde palpitante, undulatio tertiam inter, & quartam coſtam, animadvertitur; quæ, pericardio admodum diſtento, vix percipitur. Pulſum frequenter reperi ſubdurum, & intermittentem; fluente alvo, levari ægri videntur, ſed revera morbus ingraveſcit.

Vieuſenius e plumbeo colore, labia, & palpebras obſidente, hydropem pericardii conjicit, ſed perſæpe hic morbus, nulla ejuſmodi nota inſignis, occurrit.

In hydrope pulmonum jam ſub initium morbi ſpiritus ægre ducitur, propterea quod eum mediocris ſeri copia in pulmonum intervallis accumulata multo anguſtiorem reddat, quam major aquæ copia in thoracis cavitate collecta.

Simſon (*a*) ait, ſe ſemper oedematis pulmonum conjecturam e facie turgida, pedibus circa malleolos aliquantum tumentibus, difficiliore reſpiratione, & pulſu imprimis adeo ſuppreſſo, ut vix explorari poſſet, cepiſſe; fatetur tamen vir Cl.; rarius in cadaveribus pulmonum hydropem reperiri, tum quod facilior curatu eſt, tum etiam, quod idem morbus, ſi pertinacior ſit, rupta tali vomica aquea in hydropem pectoris haud difficulter abit.

Fuſius de Haen ſigna hydropis recenſet; at ea ſæpe fallunt. Sic Cl. Laudvvig (*b*) hydrope lateris ſiniſtri laborantes vidit, dextro lateri ſine moleſtia incumbentes & contra. Ipſe de Haen (*c*) teſtatur, in hydrope pectoris quodam gravi nocturnas anxietates vel diu ſiluiſſe, vel omnino non adfuiſſe. Tumor item unius, vel utriuſque manus in multis non reperitur, in quibuſdam, paucis ſolum ante mortem diebus, obſervatur.

Præterea hypochondriorum tumor, qui hydropem pectoris indicare dicitur, in obeſiore corpore difficilius deprehenditur. Denique membranæ pericardii in eam quandoque molem, præcipue in aſthmaticis, excreſcunt, ut & pal-

(*a*) Medical Eſſays P. II. p. 627.
(*b*) Adverſ. Vol. II. P. IV. p. 637.
(*c*) T. VI. p. 89.

& palpitationem & ſyncopem producant, quin ullum uſpiam ſerum collectum ſit.

Itaque, cum ſigna ante commemorata perſæpe fallant; cumque hic morbus, & nulla ſui præbita ſuſpicione, adfuerit quandoque, & ſæpe abfuerit, quamvis ejus indicia obverſari oculis viderentur; ſatis fuerit, ea adduxiſſe, quibus ſarius in fraudem impellimur.

Hydrops pectoris ſemper cum periculo conjunctus eſt, eoque vel majore, aut minore, pro diverſa ſymptomatum, diuturnitatis, & cauſæ ratione.

Facilior curatio hydropis eſt, cum pulmone occupat, quam cum ſeroſus latex, extra eos effuſus, in cavo thoracis hæret.

Saccatus vero, vel a polypis, aut aneuriſmate ortus hydrops pectoris inſanabilis eſt.

Mali ominis ſunt manus oedemate affectæ, ſputa cruenta, aut ſubcruenta. Qui hæc exſcreant, etſi medicamentis interdum levari videantur, ſæpe inopinato pereunt.

Nullum vidi hydrope pectoris laborantem, qui, ſi urinam copioſam naturali ſimilem, aut pallidiorem emiſiſſet, e morte evaſerit.

Quod ſi parum lotii profundus tincti excernatur, tum adhibitis diureticis largius fluat, mutato in melius colore, ſpes adeſt recuperandæ valetudinis. At ubi ſub pharmacorum uſu copia urinæ denuo decreſcit, colorque ardentior evadit, quin manifeſta hujus cauſa deprehendatur, actum eſt cum ægrotis.

Ad hydropem pectoris curandum varia adferuntur remedia. Nonnulli extractum nicotianæ commedant, ſed inefficax hoc medicamentum reperi.

Arnicam, qua Berolinenſes (*d*) ante 60. fere annos in hydrope pectoris cum ſputis rubellis utebantur, inefficacem quoque deprehendi.

Nonnunquam, ut ex ſuperioribus conſtat, pulſus in hoc morbo ſubdurus eſt; imo durus, & plenus. Hoc vero rerum ſtatu nihil venæ ſectione perniciosius fieri poteſt.

Occurrebant celeberrimo de Haen ægri, qui pulſum plenum exhibuerunt, licet corpus plene exſangue eſſet!

Vidi, cum ſanguis, improbante me, ac invito, extraheretur, ægrotos ad breve tempus levatos quidem; at iidem, ingraveſcente ſpirandi difficultate, paucis poſt diebus exſtincti ſunt.

Hinc præclarum Celſi effactum eſt: ſanguinem, inciſa vena, mitti, novum non eſt; ſed nullum pene morbum eſſe, in quo non mittatur, id novum eſt.

Quandoque hydropi pectoris, ut in Tractatu de inflammationibus monui, peripneumonia accedit. Cujus rei indicium præbent gena-

(*d*) Vol. X. p. 48.

genatum rubor; pulſus durus, plenus, & fortis dolor, aut oppreſſio pectoris; febris; ſitis; tuſſis major, ſputa glutinoſa, aut purulentis ſimilia.

Hæc cum adſunt, ſymptomati maxime urgenti occurrendum, & ſanguis, neque tamen adeo largiter, ut in reliquis peripneumoniis educendus eſt; tum decoctum ex radice polygalæ amaræ, altheæ, liquiritiæ cum oxymelle ſimplici, & modico nitro propinandum, ubi ſputa coqui incipiunt, ſed cum difficultate exſcreantur, ad oxymel, ſcilliticum, & refractam kermes mineralis doſin tranſeundum.

Lieutaud in hydrope pectoris leves kermes mineralis doſes commendat, quibus ſputa glutinoſa, cum tuſſi inani occurrentia, diſſolvi, & ad expectorandum apta reddi aſſerit, ſed enim kermes minerale ſpiritus anguſtias, tuſſimque irritam augere ſolet, itaque non convenit, niſi ſputa purulenta ſimul pectus occupent, quod interdum accidit.

Sæpe tuſſis adeſt inanis, ab aquis proveniens; tum vero infauſto conſilio bechica dantur & oleoſa, quæ laxando, fortaſſe & debilitando ſolida, morbum augent.

Certe hæc tuſſis nonniſi abactis aquis aut minuitur, aut tollitur.

Ill. de Haen minime parcendum ait purgantibus, ſudoriferis, & diaphoreticis. Verum purgantia in majus diſcrimen adducunt

 ægrum;

ægrum; ſudorifera autem & diaphoretica propterea non conveniunt, quod ea anxietatem augent. Berolinenenſes teſtantur, funeſtum fuiſſe in hydrope pectoris ſudorem arte excitatum.

Inſomniis, & anxietatibus avertendis, male opiata adhibentur, cum ſomnum debitum conciliare non poſſint, & inter ejuſmodi ſomnos arte factos, adeo angatur ſpiritus, ut ſuffocationi propinqui ſint ægri, &, cum evigilant, tam fracti viribus, ut præ languore pene animam agant.

Morgagnius obſervavit, e ſcabie ſuppreſſa non raro hydropem pectoris gigni. Hinc, cum in ejuſmodi caſu oppreſſio pectoris, & reſpirandi difficultas notatur, abſtinendum eſt a phlebotomia, videndumque ſedulo, an non malum jam ſero in pectus præternaturaliter collecto originem debeat.

Cl. Richard (*e*) exemplum refert hydropis pectoris, a ſcabie repulſa orti eademque revertente ſanati. Poſſunt quidem hac in re prodeſſe camphora, flores ſulphuris, antimonium, ſed nihil his efficitur, niſi ſimul diuretica exhibeantur.

Unica fere in hydrope pectoris ad ſalutem via ſupereſt diureſis, ut longinqua experientia edoctus ſum.

Pul-

(*e*) Richard de Hauteſierck Recueil d'Obſervations de Médecine des Hôpitaux Militaires. T. II. p. 519.

Pulveres vel mixtura e ſcillæ extracto confecta reliquis omnibus remediis palmam præripuere, v. g.

℞. Extr. ſcill. gr. j—iß.
Sacchar. Scrup. j.

Sumat ſecunda, tertia, aut quarta quavis hora ejuſmodi pulverem.

Quandoque levis hæc doſis paucis ab ea ſumta horis profuit, in aliis ad ij. imo iij. extracti ſcillæ grana aſcendendum erat.

Si eventus voto non reſpondet, ſcillam in ſubſtantia ad ij—iij. grana pro doſi tentare licet. Aſt raro juvat, ubi extractum ſcillæ non profuit.

Eodem, quo hæc ſcribo, tempore ſtupendum & ſubitum ab extracto ſcillæ effectum mecum vidit Spectabilis Schoſulan Facultatis medicæ Decanus.

Accidit quandoque, ut extractum ſcillæ aquoſum, uno in pharmacopolio confectum nullam prorſus vim exſereret, cum id ab alio pharmacopola petitum, eidem ægro copioſam urinam cieret. Is, cum denuo ad priorem pharmacopœum rediret, vix quidquam lotii reddidit, ad alium vero denuo reverſus, iterum copioſam urinam fudit.

An extractum ex vetuſta marcida ſcilla paratum? an, ut facilius pulveriſari poſſit, in-

ſpiſſando aduſtum fuit? an vero pharmacopœus aliud qualecunque ſubſtituit?

At cum plus ſcillæ, quam modo memini, præbetur, vomitus & ventriculi aut inteſtinorum inflammatio facile ſuccedit.

Quod eo facilius fieri poteſt, cum in diſſectis hydropicorum cadaveribus Liſterus ſtomachum admodum extenuatum, ruboreque ſuffuſum eſſe deprehenderit.

A purgantibus quidem hydrope pectoris laborantes læduntur, ſed ſi alvus omnino conſiſtat, at vires conſtent, terram ſoliatam tartari ſuperioribus addere convenit.

℞. Extr. ſcill. gr. xvj.
Terr. fol. tart. dr. ij—iij.
Aquæ anis. unc. iv.
Syr. de duab. q. ſ.

Sumat altera, vel quarta quavis hora cochlear.

Egregiam in hoc morbo vim habet terra ſoliata tartari, quæ aceti communis loco, e ſcillitico componitur.

Nonnulli extracto ſcillæ ſumto, magnam ſalivæ copiam, velut a ſumto mercurio, ſed abſque faucium incommodo, felici eventu exſcrearunt. Nec mirum, ſi ſaliva uberiore egeſta leventur ægri, cum ſit apud van der Monde: aſciticum plurimis incaſſum remediis tentatis,

tatis, hauſto fumo tabaci, inſignem ſalivæ copiam reddidiſſe, quæ tamdiu manaverat, donec abdomen detumuiſſet.

Si, adhibitis his remediis, intra paucum tempus vel urina non largius excernatur, aut ſi lotium quidem copioſius profluat, at ſpiritus ducendi labor, & anxietas non imminuatur, nihil quidquam profuturum eſt; nam tum hydrops ſaccatus eſt, & diuretica citius perimunt ægros.

Rara quidem felicitate ruptis his tumoribus aquæ in tracheam ferri poſſunt, ſed ſæpiſſime in thoracis cavum infortunato defluunt.

Cum vires ſunt imbecillæ, & pulſus debilis, inæqualis, præter pulveres, ſupra commemoratos, ſequens interdum mixtura levamen fert,

℞. Spir. C. C. dr. ß.
acet. ſcill. q. ſ. ad ſaturationem
adde
Aq. rutæ unc. iij.
Syrup. flor. tunic. unc. ß.

Sumat pro diverſa natura & ſymptomatum ratione altera, vel quarta quavis hora unc. ß.

Hac methodo nonnullos hydrope pectoris affectos ſanavi; in aliis morbum palliando id conſequutus ſum, ut anxietatibus fugatis placide, & non raro ſubito occumberent.

Nul-

Nullum vini ſcillitici effectum ſalutarem vidi. Plurimi male inde afficiebantur; nonnulli peribant, quorum cadavera ventriculum, & inteſtina inflammata exhibuerunt. Quamvis reſpiratio liberior evadat, lotiumque uberius fluat, tamen extractum ſcillæ longiore tempore continuandum eſt ita, ut ſenſim doſis minnatur, & primum bis die, tum ſemel, dein altero, aut tertio quovis die pulvis ſcilliticus ægro præcipiatur.

Demum diverſa remedia nonnunquam propinanda ſunt ad eradicandam mali cauſam ut uberius ex capite de aſcita patebit.

Qui pectoris hydrope affecti ſunt, etiamſi ita valeant, ut ſanati eſſe videri poſſint, decreſcente, quod ante toroſum erat, corpore aut in priorem morbum recidunt, aut ex improviſo intereunt. Schuſterus, ut eſt in actis naturæ curioſorum, tribus hydropicis larga doſi ſcillam propinaverat, bono ut videbatur, eventu: ſed omnes aliquanto poſt ſubito extincti ſunt.

Nonnullos ægros tractandos habui, qui tuſſi inani, enormiter noctes, dieſque vexabantur nec ulla ratione utrumvis in latus cubare poterant. Pulſus erat debilis, & celer; lotium modicum; ſpiritus tam ægre ducebatur, ut ſuffocationi propinqui viderentur, niſi erecti in ſedili ab adſtantibus aſſidue tenerentur. Ex quibus hydropem pulmonum arguebam; at cum remedia ſupra laudata nihil proficerent,

irritam illam, & vix ſilentem tuſſim remedium ex emollientibus, & diureticis tentavi.

℞. Tarax cum toto unc. ij.
Rad. alth. unc. j.
coque per quartam horæ partem in aqua; adde.
Flor. chamomill. dr. iij.
Scill. dr. j—j ß.
Liquirit. unc. j.
ſtent per ſex horas in digeſtione
Colaturæ unc. xv. adde
Oxymell. ſcill.
Syrup. alth. āā. dr. vj

Sumat altera vel tertia quavis hora dimidium vaſculum.

Unus ingentem ſeri limpidi copiam tanta cum euphoria ejecit, ut per ſex annos ſanus, valenſque ſuperviveret, donec ileo ex hernia periret.

Alter anno integro dictum quotidie decoctum ſumebat, eo cum levamine, ut & pedes circumire, & ſcalas aſcendere fere abſque moleſtia poſſet. Cum vero per diem abſtinuiſſet, ſpirandi difficultas rediit, & urinæ profluvium diminuebatur; ſumto iterum decocto mox ſymptomata levabantur, dein amicorum ſuaſu ad alterius opem medici confugit, qui cum modo expectorantia, modo purgantia adhiberet, brevi omnia in pejus ruebant, nec diu

æger,

æger, ad quem moribundum denuo vocabar, ſuperfuit.

Feminæ item, hydrope pectoris, una & ulceroſis pedibus laboranti medicinam feci. Morbus erat vehementiſſimus; extracto ſcillæ dato, & largior urina excernebatur, & pedes non minus intra nycthemerum unam alteramve ſeri limpidi libram emittebant, quibus rebus integra ſanitas perfecta fuit. Aliquot a morbo propulſato annis, gravi illa peripneumonia corripiebatur; cujus debellandæ cauſa bis largam ſanguinis copiam educendam curavi. Neque hydrops rediit, nec ſanitas illius in hunc uſque diem tentata morbo fuit.

Aliam quoque ægram, eodem modo affectam, tractavi, quæ licet pedes plurima aqua manarent, periit.

Neque ſequens curatio prætereunda videtur.

Vir erat annos natus 40. obeſo corpore, qui ex calculo ureterum dyſuria laborabat, quod inflammationem metuebam, venam aliquoties incidi juſſi, tum decocta præbui, maxime emollientia.

Verum inde non levabatur æger, quamvis enim calor, & humorum orgaſmus deficeret, remanſit nihilominus dyſuria, cui pedum quoque tumor acceſcit.

Tertio morbi die livebat facies, pulſus vacillans & inæqualis tangebatur: frigebat corpus, & præ anguſtia ſpiritus moribundus videba-

batur. In tanto diſcrimine pulveres ex ſcillæ extracto confectos, modico nitro, & dimidio camphoræ grano addito, exhibui; quibus ſumtis & copioſum lotium cum viſcido ſedimento, & calculos exiguos reddidit; unde reſpirandi facultas primum, dein integra valetudo emanavit.

Cum nulla quidquam remedia proſunt, & aqua in alterutro pectoris cavo ſtagnat, paracentheſin tentandam eſſe, jam Petrus Salius, & Guido Patinus cenſuerunt. Si in cavo pericardii aqua hæret, pertundendum illud eſſe docent; ſi ſub ſterno accumulata ſit lympha, pertereɓrationem commendant.

Verum e ſuperioribus conſtat, incertam eſſe diagnoſin, nec raro contigit, ut paracentheſi inſtituta, pulmones adnati vulnerarentur, nulla educta aqua.

Sunt autem adeo frequenter pulmones adnati, ut Diemerbroeckius exiſtimet, tertiæ id aut certe quartæ hominum parti accidere vulgo ſolere.

Riolanus, qui trepanationem laudat, tamen ei parum fidere cenſendus eſt, dum ait: dubia ſalus deſperatione tutior; ſatius etiam eſt, anceps remedium experiri, quam nullum.

Morgagnius diutius expectandum eſſe putat, neque tam propere ad curandum hunc morbum adhibendam eſſe terebrationem ſterni, & pericardii perforationem, cum ars nondum

eo

eo perfectionis progreſſa eſſe videatar, ut id certiſſime, & evidenter dignoſci queat.

Cl. Olaus Acrel nihil auxilii in paracentheſi theſi eſſe credit, niſi ipſe exuberantis liquoris ſons obturari poſſit. Cum vero aliqua felicis exitus ſpes affulget, tum eam non eo, quo paſſim ſolent, loco, ſed intra ſextam, & ſeptimam coſtam, ab ima facto computu, æquali inter ſternum & vertebras intervallo inſtituendam eſſe cum Scharpio cenſet.

In hydrope pericardii Ill. Senac (*f*) frequenti methodo paracentheſin adminiſtrandam eſſe præcipit. Thorax in ſiniſtro latere, inter tertiam & quartam coſtam, duorum pollicum a ſterno intervallo, acu cannulata ita pertundatur, ut apex oblique verſus originem cartilaginis cruciformis, & proxime ad coſtas dirigatur; ſic enim cavebitur, ne vel cor, vel pulmo, aut arteria lædatur.

Dum vires pene proſtratæ ſunt, abſtinendum ab operatione.

At ubi manifeſta fluctuatio obſervatur, jamque remedia omnia, quæ huic morbo accommodata habentur, incaſſum cecidere, inſtitui paracentheſis denique poterit; ſi modo ſigna mortis nulla adſint, reliquæ corporis ca-

(*f*) Traité de la Structure du coeur T. II. p. 365.--66.

cavitates collecto hoc præter naturam ſeroſo latice liberæ eſſe videantur, id quod in ſimilibus e ſententia Mackbride, rariſſime accidit. (g) Quod ſi inter paracentheſin æger non langueat, omnis uno tractu aqua educi poterit.

Scarificatio pedum, a nonnullis laudata in anaſarca pulmonum plus utilitatis habere poterit, tumque præferenda videtur cortici mezereo, cum ab ejus applicatione pejora ulcera naſcantur.

CA-

(g) Syſtematiſche einleitung in die arzneykunſt. 2. T. p. 942.

CAPUT VIII.

DE

ASCITA.

Aſcites initio haud facile diſcernitur, cum vix ulla, aut leviſſima ſolum fluctuatio percipiatur, quin Duverney junior hanc ne provecto quidem morbo propter nimiam integumentorum denſitatem & craſſitiem ſemper animavderti teſtatur.

In actis academiæ Pariſinæ, & quod de Haen (*a*) caſus occurrunt, e quibus intelligi poſſit, quam facile viri ceteroquin exercitati fallantur.

Signa diverſi hydropis abdominalis, itemque notas, quibus hic ab hydrope uteri, & ovrariorum, denique a graviditate diſtinguitur, apud Ill. van Svvieten, de Haen, & Rœderer (*b*) reperias.

Multi cauſam proximam cujuſcumque hydropis in viſcerum, ac totius corporis laxitate

(a) T. IX.
(b) Elem. art. obſt. ps 61.

te collocant. Vogel multo veroſimilius in peculiari quodam vaſorum arterioſorum, venoſorum, aut lymphaticorum languore ponit, cum multi cachectici ab hoc morbo immunes ſint, & plures hidrope ſaccato laborantes per longius tempus omnis cachexiæ expertes vivant.

Plurimæ ſunt aſcitæ cauſæ. Primum plethora vaſis nimium reſiſtens, Hinc feminis poſt quinquageſimum annum, cum menſtrua fluere deſinunt, familiarior hic morbus.

Frigida deinde æſtuantibus viſceribus ingurgitata; id quod in meſſoribus, & iter facientibus obſervatur. Appiano teſte Antonii milites poſt longam præcipue vini inopiam, dum aqua ſe affatim repleviſſent, hydropicis, cæliaciſque morbis laborare cœperunt.

Hinc, ſi æſtu invaleſcente, ſitis aqua extingui non poſſit, ſpirituoſa admiſcenda ſunt. Bontius quoque auctor eſt, mercatores per deſerta Arabiæ in Perſiam aut Turciam iter agentes ſummis caloribus ſitim hauſto ſpiritu vini, aut vino fortiſſimo facile ſedare, contra, ſi aquam bibant, in cachexiam & hydropem incidere.

Tumores item carnoſi, ſteatomatoſi, & ſcirrhoſi, venam cavam, aut viſcera abdominalia comprimentes aſcitam generant, etſi interdum graviſſimi ſcirrhi abſque eo reperti fuerint.

Multi quoque ex ſpirituoſorum abuſu hoc

morbo laborant. Contra podagrici & potatores, ſi, cum ſpirituoſis antea uſi eſſent, aquam ſolam deinde bibunt, hydropici evadunt.

Denique nimia ſolventia in inveteratis obſtructionibus adhibita; intempeſtivus martialium uſus in hypochondriacis; ſalivatio, ſudor, purgatio intenſior cum diæta tenui curandis venereis aſcitam afferunt.

Verum inter præcipuas hydropis cauſas, uti Hoffemanus (*c*) obſervavit, animi eſt ægritudo, atque anxietas referenda, cujus tanta eſt vis, ut omnem viſceribns, fibriſque motricibus vigorem, tonum, ac robur adimat, ſanguiniſque languidiorem circuitum, & excretionum ſuppreſſionem efficiat.

Hydropem & gravem eſſe morbum, & paucis parcentem cum Hippocrates, tum experientia quotidiana docet. Univerſim tamen eo facilius curatur, quo plures in ægro vigent corporis functiones.

Peſſima ſigna ſunt: febris lenta, oris fœtor, hæmorrhagiæ, tabes increſcens, lethargus, purpureæ aut lividæ cutis efflorescentiæ, ſitis intenſa; ſed inquirendum, utrum iſta a victu ſicco, aut calidis medicamentis, an ab ipſo morbo oriantur.

Ubi

(c) T. III. C. XIV.

Ubi poſt purgationes aſcites augetur, vel cedens medicinæ denuo revertitur, plenus periculi eſt.

Malus quoque, qui ſubito creſcit, quoniam vaſa lymphatica rupta eſſe demonſtrat. Negat id fieri Monoroo, etſi innumeris exemplis comprobatum ſit, vaſa multo his majora humano in corpore rupta eſſe.

Celſus pro ſecundæ valetudinis indicio habet, ſi plus aquæ urinis excernitur, quam potu hauſta ſit, verum in peſſimis quoque hydropibus plus interdum ægri mingunt, quam bibant, intumeſcente perpetuo abdomine,

Prodeſt diarrhæa aquoſa, ſub initium morbi adveniens; ſed, ut Nic. Piſo (*d*) notat, res in extremo ſita eſt, cum infirmis viribus alvus fluere, ac velut concretus ex ea ſanguis dejici cœpit, aut cum urina in diverſis matulæ regionibus varios colores exhibet ſic, ut infima rubeſcat, ſuperior livida ſit, aut contra.

Hippocrates periculoſſimum pronuntiavit hydropem ægris, quibus alvus fluida, cum hanc cito mors ſubſequatur.

Ulcera aſciticorum metum præbent gangrænæ, quamvis ægri interdum ſanati ſint, ſi

(d) Oper. med. p. 681.

copioſum per ea ſerum eductum eſſet. Sed eventum tam felicem vix a diuturno morbo gravibuſque ſymptomatibus ſtipato expectes.

Ubi in hydropicis cauſa cachexiæ detegi non poteſt, ſcirrhum in viſceribus latentem ſuſpicari licet, qui morbum prorſus inſanabilem obſervante Aræteo efficit.

Aſcites ſupporationi internæ junctus fere lethalis eſt, neque tamen omnino deſperandus. Memini ego, nec ſine magna animi voluptate, viginti & amplius abhinc annis in S. Leopoldi ſuburbio piſtoris uxorem phthiſicam, quæ, dum uterum gereret, aſcita graviſſimo laborabat, adeo feliciter a me ſantiati redditam, ut editis poſtea aliquot partubus ſana in hunc uſque diem & vegeta vivat.

Hippocrates (*e*) ſalutarem cenſet hydropem, qui maniæ accedit; ſed multo id frequentius nullo proſpero eventu obſervatur, cum hydrops in maniacis facile ex purgantibus draſticis, diæta tenui, & largioribus venæ ſectionibus ſæpius iteratis naſcatur.

Baglivius auctor eſt, arthritidem hydropi recenti ſupervenientem, eum tollere. Id forte

(e) Coac. & Aph. V. Sect. VIII.

te tum accidere poteſt, cum ex arthritide ſuppreſſa aſcites oritur.

Difficilius plerumque curantur, multoque facilius in eundem morbum recidunt excelſiore ſtatura homines, idque ob majorem, uti Cl. Glunner (*f*) notavit, ſolidorum inertiam atque imbecillitatem.

Peſſima in multorum animis inſedit, eaque præjudicata opinio; aſcitam morbum eſſe laxæ & inertis fibræ. Quare nullo diſcrimine facto ſtipulantia, ſpirituoſa, & calida remedia commendant, quæ tamen adhibita triſtes ſæpe exitus habuere.

Secundum Horſtium & Sponium largo potu, ſero lactis, & miſſo ſanguine curandus quandoque eſt hydrops, qui aliis medicamentis exaſperatur.

A nonnullis vomitiora, ab Avicenna laudata in aſcita commendantur, quæ, præcipue ſi antimonialia ſunt, ſuadent quoque Boerhaave & Pringle in hydrope, poſt febres exorto, ut omnia abdominis viſcera concutiantur, & tremula gelatina fluidior, reſorptionique aptior reddatur. Sed tum vires oportet eſſe firmas, integra viſcera, & abeſſe dolores abdominis, ne validis concuſſibus labefactata viſcera rumpantur. Teſtatur Lieutaud,

(f) Semiot. p. 540.

ejuſmodi ægros animam inter vomendum exhalaſſe. Hinc cum Gortero emeticum raro propinandum cenſeo.

Cl. Sagar aſſerit, plures hydropicos, tartaro emetico tertio quovis die mane dato, funditus a ſe curatos eſſe, cum obſtructionibus viſcerum in morbo præſertim recenti, dum firmæ ſunt vires, ſolvendis plus ſerviat unum emeticum centum doſibus purgantium; eadem tamen pagina (g) negat, ſe emeticum dediſſe, ubi notabilis obſtructio, aut induratio unius alteriuſve viſceris obſervabatur.

Hydrope ovariorum incipiente tentandum emeticum foret, cum is, teſte Percival, nonnunquam ſponte orto vomitu curatus fuerit. Fortaſſe concuſſo abdomine ſerum per tubas Fallopianas, ovario ad hærentes, ad uterum delatum, indeque egeſtum eſt.

Apud Bartholinum, Burnetum, & VVilliſium, exempla reperias aſcitæ, vel ſpontaneo, vel medicamentis excitato ſudore curati. Comes ab Oſtermann, graviſſime hydropicus largo admodum ſudore pedum levabatur, qui deinceps continenter fluens eum per viginti annos liberum a morbi reditu ſervavit. Calceis propterea utebatur ita conformatis, ut defluus humor receptaculo quodam reci-

(g) Syſt. morb. ſympt. p. 163.

ciperetur; in quo ſine ullo incommodo per aliquot horas permanere poterat. His ſucceſſibus inducti medici ſudorifera, pulverem Dovveri, & alia ſtimulantia ac ſpirituoſa præbuerunt. Lieutaud (*h*) tamen non fidit ſudoribus per medicamenta interna excitatis, pluſque ab iis ſperat, qui aere tepido, ſudatoriis, balneis ſiccis, ſale, arena, furfure, ſolis radiis, vel furno exprimuntur.

Damnant ſudoriferorum uſum Raymundus Fortis. Nicolas Piſo, Berolinenſes (*i*) & Fridericus Hoffmannus, (*k*) cum aſcitici difficulter ad ſudorem diſponantur, & e regimine calido, atque volatilibus remediis febris major, metaſtaſis ad partes vitales, ſuffocatio denique, aut affectiones ſoporoſæ ſequantur. Præcipue vero abdomine immaniter tumente fluidum, quod per vaſa adhuc circumducitur, ante expelletur, quam diaphoretica in lympham, extra vaſa ſtagnantem, agere valeant.

Multi curam aſcitæ inchoant, purgantia draſtica præbendo, At Ill. van Svvieten parum a fortioribus purgantibus expectat, cum

(h) p. 97.
(i) Vol. XVI. p. 38.
(k) Med. ſyſt. T. IV. Part. IV. p. 451.

provectior eſt hydrops, aut difficiliores eju cauſæ.

Vetat nunquam ſatis celebrandus Sydenhamus infirmiore corporis habitu ægros, aut feminas vaporibus obnoxias validis purgantibus vexari, & latiniſſimus Celſus (*l*) pernicioſas ait purgationes, quæ nimis valentibus pharmacis fiunt; hinc cibo, quam medicamentis molliri alvum maluit.

Maxime obſunt draſtica hydropi e nimiis evacuationibus velut hæmorrhagiis, aut diarrhæis orto; vel ubi ſcirrhoſæ viſcerum obſtructiones adſunt; de his valet effatum Meadii: (*m*) quo plus humoris e corpore ejicitur, eo major ejus copia brevi in cavitates refluit.

Prodeſſe fortiora purgantia tum poterunt, cum ægri glutinoſis homoribus abundant, cum farinaceis abuſi ſunt, aut loca inhabitant paludoſa, ut nimirum aquis egeſtis minus ureteres comprimantur, viaque commodior diuretricis remediis paretur. Sed hic cum vires ægri, tum febris ipſa conſideranda; illis labefactatis ſæpe cum aquis animam reddire ægri; hac intenſiore facile e draſticis purgantibus inflammatio ſuccedit.

Bro-

(l) L. I. C. 3.
(m) Monit. med. C. VIII.

Broklesby (*n*) fortiſſima in hydrope purgantia e jalappa & gummi guttæ præſcribit, monet tamen, haſce doſes militibus exercitatis potius, quam deſidioſis urbium inquilinis convenire: nec continuandas purgationes eſſe, cum partes ſolidæ multum debilitatæ ſunt.

Frequenter olim proipinabatur gummi guttæ, Cl. Heyermann viginti tria grana cum helleboro nigro dedit, quæ doſis merito Lipſienſibus nimia videtur. Löſeke, Lindanus, & Trillerus infauſtos hujus remedii fructus enumerant; Joannes Sitonus Mediolanenſis (*o*) gummi guttæ uſum in majore Xenodochio jam octo abhinc annis abolitum eſſe refert, cum ſecuriora multo remedia in promptu ſint.

Tum igitur conveniens ſolum videtur, cum integris viſceribus, nec viribus nimium fractis humores abundant glutinoſi atque tenaces; nam Hallerus obſervavit, injecto in venam gummi guttæ tenuem ex ano liquorem ſtillaſſe, ſanguinemque meſentericis in venis ſolutum fuiſſe.

Decocto ſequente cum fructu uſus eſt Ill. Bal-

(n) p. 233.
(o) Miſcell. Nat. Cur.

Baldinger (*p*). Coquitur gummi guttæ aqua, ſenſim inſtillato oleo tartari, quod vim draſticam purgantem mitigat. Remotum ab igne atque refrigeratum, ſi guttatim deinde præbeatur, per vias urinæ aquas evacuare ſolet, & larga nonnunquam excretione & critica.

Hydragoga quoque partitis vicibus exhibere conſultum eſt, cum quibuſdam etiam majore doſi, ſed ſemel duntaxat ſumta vix alvus moveatur, in aliis vero ex eadem hypercatharſis, aut alia gravia ſymptomata naſcantur.

Si purgantia fortiora poſcit morbus, pulveres, aut electuaria pilulis præferenda ſunt: hæ etenim, cum primæ viæ nimium exſiccatæ ſunt, minus ſolvuntur.

Sequens electuarium cum ſtrenue purgat tum inflammationis metum minorem injicit

℞. Roob ebul.
— junip, āā. unc. ij.
Oxymell. ſcill. unc. j.
Rad. jalap. unc. ß.
Arcan. duplic. dr. ji.
Syr. de ſpina cervina q. ſ.
Ut fiat electuarium.

Su-

(p) Pharmacop. Edimb. p. 279.

Sumat ſæpius drachmam, donec purgetur.

Ubi reſina v. g. jalappæ præſcribitur, ea ſaccharo terenda, vel ſpiritu vini ſolvenda erit, ne ob tenacitatem tunicis inteſtinorum adhereat. Commode item teſte van Swieten aliquantulum aromatis additur, ut tormina arceantur.

Cum ſumpto purgante reſinoſo dolores exiſtunt, ovum ſorbile, itemque abſente febri vinum hungaricum profuerit.

Quandoque poſt purgationes validiores contractis inteſtinis coercetur aer, unde ſpaſmi oriuntur, & increſcens abdomen fere ut in tympanitide percuſſum reſonat. Huic malo unctiones ex unguento calendulæ, oleo laurino, & camphora extra adhibitæ; intra opiata cum carminativis ſumta levamento ſunt.

℞. Aq. menth. unc. ij.
Elix. ſtom. temp. dr. ß.
Laud. liquid. Sydh. gutt. xiv.
Elæoſacch. menth. dr. j.

Sumat omni dimidia hora unicam dimidiam, donec ſymptomata remittant.

Interdum ſumto draſtico diarrhæa ſequitur; vires atterens, & vitæ terminum accelerans. Artis erit prohibere, ne humores nimia vi in inteſtina irruant.

Si vires collapſæ ſunt, pulſuſque imbecillius

lius micat, mixtura ex cortice peruviano, aqua menthæ, vino &c. ſi vero evacuationes urgeant, mixtura opiata mox memorata propinanda eſt.

Ubi ſitis vehemens, & pulſus celerior, cautiſſime cum opiatis agendum. Quæ ſequitur, mixtura magis convenit.

℞. Cort. peruv. dr. vj.
Gum. arab. dr. ij.
Succ. catech. dr. j.
Aq. flor. rhœad. lib. j.
Spirit. Vitriol. gutt. xvj.
Syrup. Diacodii q. ſ. ad gratiam.

Sumat ſingulis horis, aut altera quavis hora unciam unam.

Abſtinendum ab acidis mineralibus, ubi majoribus ægri doloribus vexantur, ne inteſtina, muco abraſo nudatiora, nimium irritentur.

Teneſmus, aut acerbiora tormina decoctum ſalep, ſalicariam, & clyſmata demulcentia poſcunt.

Felicius aſcites diureticis debellatur. Invenias quidem apud auctores exempla hydropicorum, pulvere Dovveri, opio, aut ſemine ſinapi devorato, vel etiam viridium geniſtæ ſummitatum infuſo ſanatorum; ſed ſicut remedium, quod ægris quibuſdam nil profuerit, damnare haud covenit, ita ob unum al-

te-

terumve ſucceſſum magis proſperum idem non temere & univerſim commendandum eſt.

Fatetur candidiſſimus Sydenhamus, ſe hydropem ſæpius ope ſyrupi ex ſpina cervina parati ſanaſſe; inde fiducia plane juvenili in animum induxiſſe, teneri a ſe medicinam, cuivis hydropi ſanando aptam, ac ſufficientem; ſed paucis poſt hebdomadis erroris damnatum, cum feminæ ex quartana hydropicæ eundum ſyrupum aucta doſi incaſſum, & nullo fructu præbuiſſet, quæ tamen alterius medici cura, aliiſque medicamentis ſantiati omnino reſtituta fuit.

Complures ante annos aſciticum vidi, cui a peritiſſimo Archiatro Keſsler optima remedia fruſtra adhibebantur. Demum, ut ne nihil agere medicus videretur, roob ſambuci exhibuit, unde ſecuta copioſiſſima urinæ excretione æger integre convaluit.

Putat Lieutaud, conducere aſciticis lotii promovendi cauſa uſum cantharidum, a quarta grani parte, ad granum unum aut alterum progrediendo. Quin & Dioſcorides, & ante bina fere ſæcula Ulricus Rumulerus cantharides hydropicis adhibuerunt. Ex ephemeridibus (*q*) quoque conſtat, in Hungaria adverſus

(q) Decad. I. Ann. 1617. obſerv. 113.

ſus hydrophobiam exhibitas fuiſſe cantharides, ſudore copioſo, & urina abſque omni dolore ſuccedentibus; ego vero in hydrophobis, quibus cantharides exhibebantur; contrarium obſervavi. Galenus binorum caſuum meminit, ubi cura cantharidibus infeliciter tentata eſt. Cl. Plenk (*r*) noxium earum uſum internum vidit: Ill. Piquerius (*ſ*) a cantharidibus ad mentem Lieutaud præbitis urinam retineri potius, quam promoveri uſu didicit. Ipſe etiam Lieutaud eadem, qua cantharides laudat, pagina (*t*) eas acerrimum medicamentum eſſe pronuntiat; & demulcentibus temperandum, quod ſæpe ſtranguriam, aut mictum cruentum inducat. Hinc cum Cl. Ludvvig (*u*) cantharidum uſum dubium eſſe cenſeo, cum frequenter ſpaſmum urinæ viarum ſtimulo ſuo efficiat,

Eædem peſſime nocerent ſtrictioris fibræ hominibus; vel ubi humores nimium attenuati ſunt, aut in putredinem abire occipiunt, tamen cum alia remedia nihil quidquam proficiunt, tentari queunt in ægris paſtaceo habitu,

(r) Mat. med. p. 338.
(ſ) T. II. p. 208.
(t) p. 839.
(u) Therap. general. p. 133.

bitu, qui farinaceis abuſi, ſiti, & calore carent.

Dum nuper aſcitico frigidæ temperieri ad noſocomium generale delato, qui apoplexia primum, dein paralyſi dextri lateris correptus erat, eam ob rem tria veſicantia applicabantur, majus inde conſecutum eſt urinæ profluvium, quam e remediis omnibus, quæ morbus poſtulare videbatur, exhibitis. Quæ dum continuarentur, aſcitæ curatio felicius effecta eſt.

Cum Meloe Proſcarabæi Linn. mitius, ac cantharides agere videatur, cum in hydrope cum roob ſambuci miſtum tentavi, & aliquoties, cum ſucceſſu exhibui.

Inter alios graviſſimum aſciticum intra biduum diureſi indeſinente ſanavi, in pluribus tamen optato ſucceſſu carui, quin imo dolorifica inde, & parcior urinæ ſecretio, ſitis, faucumque ariditas conſecuta, demulcentibus, & mucilaginoſis adjuvanda fuit.

Nec commendari multum millepedes merentur, qui, uti (x) Cartheuſer inveſtigando obſervavit, præter plurimas inertes, teneras, & mucilaginoſas partes principio ſalino, nec fixo alcalino, neque nitroſo, ſed nonnihil volatili urinoſo conſtant, quod admixto vino rhe-

(x) p. 102.

rhenano, aut auſtriaco penitus deſtruitur, & in ſal neutrum ammoniacale; nullius ob exiquam ſane quantitatem præcipuæ virtutis, convertitur. Succo etiam multo vilior eſt pulvis e ſiccatis & contritis millepedibus paratus, neque ad ſolvendam craſſiorem pituitam valet.

Nitrum, quod in remediis urinam pellentibus cenſetur, non convenit aſciticis, quibus laxior habitus, humores nimium ſoluti, & vires ventriculi depreſſæ ſunt.

Omnibus diureticis longe ſcilla antecellit, quæ & rubra, & alba eſt; illam efficaciorem repetit Ludvvg (y).

Præfertur radix exſiccata, cum decoctum recentis ob ingratum, & nauſeæ plenum odorem ægri reſpuant, & ſuccus e recenti commode exprimi nequeat; quamvis tunicæ ſucculentæ cum aqua vel aceto diu terantur. Jubet vir ſupra laudatus, tunicas diſcerptas in paſtam farinaceam impingere, ut ſubito exſiccentur, cum ſic integris viribus diu conſervari poſſint; ſed mihi leni ſolis aut clibani calore exſiccatæ præplacent, cum multæ priore illo modo vires pereant.

Monet Cl. Cartheuſer, pulverem contuſum, etiam in vaſis probe clauſis conſervatum

(y) Adverſ. med. pract. Vol. II. P. IV. p.

tum, efficaciæ ſemper aliquid amittere, quare ſatius ducit, recenter contuſo pulvere uti. Ad extractum tamen parandum ſcilla recens præferenda videtur.

Scillæ doſis ægris & ſymptomatibus accomodanda eſt.

Van Svvieten eam probat, e qua levis ſequitur nauſea: tum enim certus erat de diureſi futura; ſi vero vel vomerent ægri, vel nullam omnino nauſeam ſentirent, non tanta ſecernebatur urinæ copia.

Ego tum efficaciſſimam ſenſi, cum nulla ægros nauſea vexaret.

Oxymel ſcilliticum largius propinatum urinam movet; convenit ægris ſtrictiore habitu, quorum pulſus celerior eſt, aut ſitis intenſior; prodeſt præcipue, cum aſcites ab obſtructione hepatis, hæmorrhoidibus ſuppreſſis, aut febribus cito nimis profligatis ortus eſt.

Quandoque mobiliori ſyſtemate nervorum præditi mellita non ferunt, ſed inde ſpaſmodicis affectibus corripiuntur; iis oxymellis ſcilitici loco ſyrupus ſcilliticus N. 22. propinandus eſt.

Varia tamen ad cauſam morbi impugnandam ſcillæ adjungenda ſunt, ut ex ſequentibus patebit.

Ubi fibra laxa, corpus pallidum, humores glutinoſi, vinum ſcilliticum N. 23. commendatur, incipiendum a minore doſi, ne ſubſequatur vomitus.

Ex numeroſiſſimis aſciticis vix unum, alterumve ſcillitico vino curatum vidi. Minore copia datum, vix lotium prolicuit: paullo largius hauſtum vomitus & abdominis dolores ciebat, appetitumque delebat.

Maxima medendi vis extracto ſcillæ aquoſo ineſt, quod in pulveribus, vel in mixtura ab uno grano ad iij. aſcendendo pro doſi præbetur.

Rarius ab extracto, quam oxymelle ſciliti co anxietates naſcuntur.

Interdum nil proficiente extracto, ſcilla in ſubſtantia a gr. j. ad. iij. pro doſi data fuit.

Mead eam ad ſcrup. ß. exhibendum vult; ſed inde vomitum, dolores abdominis immanes, mortem denique ipſam ſubſecutam vidi. Cadavera renes immunes, ac ventriculum, & inteſtina inflammata, & gangræna corrupta exhibebant

Cl. Mead haud ſequendo conſilio ſcillæ radicem ari jungit, namque hæc maſticata fauces urit, & ſitim generat vix exſtinguendam. Nitrum paſſim ſcillæ additum inconveniens eſt, ubi alvus laxior, aut leucophlegmaticum frigidumve corpus, aut vires infirmæ. Multo rectius ac felicius hic granum camphoræ dimidium cuilibet pulveri ſcillitico admiſcueris.

Ubi a ſcilla ſumta ructus, flatuſque ægrum vexant, uncia dimidia aquæ menthæ poſt quamlibet ejus doſim levamen adfert.

Vires ventriculi ſcilla debilitatas cortice firmare

mare juxta laudati ſæpius Tiſſoti mentem (z) oportet. Minus recte Ludvvig purgantia ſcillæ jungi vult; optato toties ſucceſſu caruit ſcilla, quoties crebriores inde purgationes ſecutæ ſunt.

Cum magni ſeu ventriculi, ſive inteſtinorum dolores a ſcilla ſumta obſervantur, deſiſtendum ab ea, & ad demulcentia velut decoctum ſalep confugiendum eſt.

Peſſime conſulunt ægro, qui ob tormina excitata laudanum addunt; mitigatis enim doloribus fallitur medicus, cum interea, dum ſcillæ uſus continuatur, gangræna ſuccedat.

Optime animadvertit Bergius, minus congruentem eſſe ſcillam ardente urina, pulſu indureſcente hepateque infarcto, nec multum ab hoc pharmaco exſpectandum, ſi non tantum in ſolidis roboris ſuperſit, quantum ad evehendas urina aquas requiritur.

Ubi a ſcilla lotii loco ſudores profuſi & viſcidi moventur, levantur quidem ægri, ſed malum recrudeſcit, & in anaſarcam aut reliquas hydropis ſpecies abit. Hic ſcilla abſtinendum monet Ludvvig, cum inde ſolida nimium laxentur, corpuſque eo citius ad cachexiam diſponatur.

Si ægri nullo prorſus modo ſcillam ferre

(z) P. 207.

poſſunt, propinare oxymel colchicum ex re erit, cum nullam teſtante ſupralaudato Ludvvig (*aa*) in noſtris pratis invenire ſit plantam, quæ cum ſcilla ita, uti colchicum comparari poſſit.

Sæpius hoc remedium aſciticis, ſed fruſtra exhibui. Claræ memoriæ Henricus Collin, qui principio oxymel colchici, pro efficaciſſimo hydropis remedio habuit; dein ad extractum lactucæ viroſæ confugit.

Sunt tamen viri fide digniſſimi, qui effectus prorſus ſalutares hujuſce oxymellis in aſcica obſervatos fuiſſe teſtentur. Ita Vogel hydropem peritonæi ſtupendum oxymelle colchici ſanavit; quin duplo majorem ejusdem e radice parati doſin, quam Ill. Störck præceperat, cochleari majori mane & veſperi offerebat.

Si poſt purgantia aut diuretica, id quod rarius accidit, aquæ ſubito evacuentur, abdomen faſciis conſtringendum eſt, ne humores in partem minus reſiſtentem lethali impetu irruant.

Platnerus teſtatur, ægros, qui eductis per evacuantia omnibus aquis, conſanuiſſe videbantur, brevi poſt apoplexia exſtinctos fuiſſe.

Ceterum his roborantia ex amaricantibus, cor-

(*aa*) Vol. II. P. IV. p. 721.

cortice peruviano & limatura martis N. 24. & 25. maxime congruunt. Corpus morbo ſupe- ſatis roboratum eſſe, id juxta van Svvieten indicio fuerit, ſi calor per totum corpus æquabilis diffunditur: ſi nulla ejus pars ab ingeſto potu tumet: ſi denique in illis, quæ epidermidi ſubjacent, partibus, velut in labiis & gingivis vividus color ac rubicundus enitet.

In multis aſciticis morbus neque purgantibus, neque diureticis tollitur, aut, qui ſublatus videbatur, brevi redit, niſi talia ſimul exhibeantur, quæ in cauſam morbi agunt, ad quam eradicandam variis opus eſt remediis.

In aſcita poſt nimias evacuationes v. g. diarrhæam aut hæmorrhagiam moderatus corporis motus, ſi vires ferant; tum frictiones & roborantia cum amaricantibus, ut abſynthio, cortice peruviano, aut limatura martis peropportuna erunt.

Addi his lenia aromatica, ut calamus aromaticum &c. poſſunt, tum ad gratiam conciliandam, tum ad motum humorum aliquantum augendum. Abſynthium ponticum vulgari præponitur, quod magis aromaticum ſit, & amaritie minus diſpliceat.

Quodoque in hydrope a nimio hæmorrhoidum fluxu latent viſcerum obſtructiones; tum martialia, quibus ægri admodum anguntur, inconvenientia forent, ſed amaricantibus, interpoſito rheo, & ſi vires nimium fractæ ſint, cortice utendum.

Aſcitici ex obſtructione hepatis aut lienis potiſſimum tuſſicula inani laborant, alvus tardior eſt, color faciei in flaveſcentem aut luridum vergit, ægri alimentis anguntur, & urina flaveſcit; febris ſæpius præceſſere intermittentes vel præmature cortice profligatæ, vel ultra tempus relictæ, præcipue cum ægri paludoſis in locis habitarunt.

In iis, qui ſtrictiore ſunt habitu, ubi pulſus celerior, major ſitis, & urina rufa cum craſſo ſedimento deprehenditur, cremore tartari purgandum eſt corpus, dein decoctum taraxaci, ſaponariæ cum ſalibus mediis, & multo oxymelle ſcillitico locum habet. Doſim determinant ægri vires, alvi tarditas, & urinæ profluvium, ſed calida ſtimulantia, imo & amaricantia obſunt.

Quibus ex obſtructione viſcerum natus eſt hydrops, qui paſtaceo ſunt habitu, pulſu tardo, & corpore tactu frigidiori, iis, cum vires ferunt, lenia purgantia ex rheo cum ſale medio primum præbenda ſunt, ne a ſolventibus nimium angantur, dein ad amaricantia & incidentia tranſeundum interpoſito extracto ſcillæ, ſi urina parcius fluat.

℞ Abſynth. pont.
Trifol. fibrin.
Calam. arom. āā. unc. j.
infunde per 20. horas vino auſtriaco generoſo. Colaturæ unc. xv. adde

Salis

Salis tart. dr. j. ſ—ij.
Syr. kermes. unc. j. ſ.

Ubi alvus magis lenta, ſyrupo kermes ille de ſpina cervina ſubſtitui debet. Quibus item vinoſa diſplicent, iis infuſum aquoſum ex prædictis addita ſolum minori ſalis tartari doſi conveniet.

Celeb. Pringle in hydrope alcalina cum infuſo amaro commendavit, quibus ſpiritum iuniperi, addit, quem, cum viſcera abdominis ſtructa ſunt, minus congruere puto.

Garden olim cineres tabaci laudavit, quos nuper Franklin quoque Lutetiæ celebravit, quamquam nihil hi præ aliis cineribus ſalem calinum fixum vegetabilem largientibus, peculiare habere videantur.

In actis Hafnienſibus aſſeritur, alcalina non profuiſſe in hydrope, nos proſperrimos prædicti infuſi ſucceſſus in Noſocomio experti ſumus.

Tum alcalina nocent, cum humoribus ſolutis febris, aut ſitis urget, vel cum maculis corpus fœdatur.

Laudatur in obſtructione hepatis chelidonium majus, quo Poloni adverſus hydropem utuntur, e nimio ardentium ſpirituum uſu progenitum.

Propinantur exſiccatæ radicis duæ, recentis quinque aut ſex drachmæ. Lange chelidonii extractum vinoſum ad Scrup. ij. mire profuiſ-

fuiſſe narrat in obſtructione viſcerum abdominalium, & pulmonum infarctu. Ego ſequentem mixturam quandoque felici, ſæpe nullo ſucceſſu exhibui.

℞ Extr. chelid. maj. dr. j.
Liq. terr. fol. tart. unc. ß.
Oxymel. ſcillit.
Syrup. de duab. āā. unc. j. ß.
Aq. aniſ. unc. iv.

Sumat tertia aut quarta quavis hora unciam unam.

Doſis pro diverſitate ægrorum aut ſymptomatum vel augenda, vel minuenda eſt.

Lyſons laudat calomel ad gr. v. cum purgantibus in aſcita ubi hepar obſtructum eſt. Theodorus de Mayerne (*bb*) olim mercurium dulcem exhibuit, ego cum idem experirer, non multum profeci.

Forte locum habere poſſit malo incipiente, at certe obeſt provecto, jam collapſis viribus, & humoribus ſolutis. Ultimo bello italico hydropicis militibus mercurius dulcis ſed infauſto ſane eventu præbebatur. Löſeke mercurialia non prodeſſe putat, niſi e lue venerea perperam curata hydrops exſtiterit, ſed & tum magna opus fuerit circumſpectione, cum ex mercuriis quoque abuſu hic morbus generetur.

Foreſtus icterum in hydropem abeuntem de-

decocto aut ſucco marrubii albi ſanavit. Vix quæquam huic remedio peculiaris ineſſe vis videtur, ſed cum artis præſcriptis non repugnet, tentari poteſt.

Oritur aſcites quoque e febribus autumnalibus præpropere depulſis, ſed frequentius ab iisdem diutius relictis, aut crebriore alvi purgatione. Hinc merito VVerlhoff ineptam in febribus purgationem cachexiæ & hydropis matrem eſſe dixit.

Ejuſmodi ægris hoc electuarium ſaluti fuit.

℞. Cort. peruv pulveris. dr. vj.
Calam. arom. dr. iij.
Oxymell. ſcillit.
Syrup. de duab. aa. q. ſ. ut fiat electuarium.

Sumat altera, aut tertia quavis hora drachmam unam.

Apud frigidiores, qui farinaceis aut leguminoſis abuſi ſunt, vel loca inhabitant humida atque depreſſa, calamo aromatico feliciter theriaca diateſſaron ſubſtituitur.

Ubi ſæpius in idem malum jam æger recidit, & ad minimum corporis motum glutinoſo ſudore, diffluit, cortex cum marte proderit, ſi nullæ viſcerum obſtructiones adſint.

Sollicite inquirendum, an non quartana lateat, quæ niſi fugetur, hydrops non tollitur, hinc cortex largiſſima quantitate cum amari-

can-

cantibus indicatur. Sequens remedium inſignem vim habuit.

℞. Cort. peruv. ſelectiſ. pulveris. unc. j.
Rad. gentian.
Flor. ſal. amno. mart. āā. dr. j.
Oxymel. ſcill.
Syrup. de duab. āā. q. ſ. ut fiat electuarium molle.

Sumat tertia quavis hora drachmas duas.

Si ægri loca incolant paludoſa, vel in aere nebuloſo degant, addenda huic electuario erit drachma una radicis ſerpentariæ.

Poſt quamlibet doſim corticis hauriendum eſt infuſum amarum; ſecus is diu in primis viis inſolubilis hærebit teſte Percival.

Idem in ſubtiliſſimum pulverem redigendus eſt, ſic enim teſte Celeb. Bergio nullam ſtomacho moleſtiam creat.

Qui febri profligata, & viribus invaleſcentibus perſtat hydrops, infuſo aquoſo aut vinoſo ex amaricantibus, juncto ſale tartari tollendus eſt.

Triplicis generis eſt vinum auſtriacum: primum leve, quod nec acre, nec admodum acidum in campeſtribus creſcit: alterum acre & diureticum collibus innaſcitur: tertium valde adultum & defæcatum, quod olei inſtar mite, ſed valde ſpirituoſum eſt, & vix lotium pellit.

Ra-

Rarius a menſtruis oppreſſis aſcites, oritur, quod ubi accidit; ſi ægra plethorica eſt, ſi viribus valet, ſi recens morbus cœpit, venæ ſectio indicatur, jam a Galeno commendata.

Intempeſtiva enim ſanguinis miſſio teſte Tralliano in aliis periculum, in hydropico autem mortem incucit.

Fallax plethoræ ſignum venæ ſunt magnæ, & inflatæ, pluribus alioquin aſciticis familiares.

A vena ſecta mixtura præbenda eſt ex roob ſambuci & ebuli, oxymelle ſcillitico, & ſalimediis.

Ubi ex pallido flaveſcens eſt corporis habitus, urina mucoſa vel ubi chloroſis præceſſit, pilulæ tunicæ Baccheri, aut ſequentes ſervient.

℞. Extr. trifol. fibrin. unic. ß.
Gum. ammon. dr. ij.
Extr. myrrh. aquos. dr. j.
Extr. helleb. nigr.
Maſs. pilul. Ruf. aa. dr. ß.

Sumat ter per diem, quatuor aut ſex, non neglectis amaricantibus, ſciliticis, atque frictionibus.

Frictiones multis proſunt aſciticis, ſed leniores, uti Celſus monet. Eas oleo amygda-

la-

larum adhibito fieri Raymundus Fortis (*cc*) voluit, ac nuper iterum Ill. Störck. Non ſine fuctu aliquantum ſpiritus cornu cervi admiſcetur, verum abſtinere a frictione oportebit, cum abdomen immanius tumet, cum dolet tactu, & cutis nimium tenera eſt.

Si aquæ nulla ratione educi queunt, paracentheſis inſtituenda eſt. Extant exempla hydropum periculoſiſſimorum, hoc modo ſanatorum.

Neque tamen cito nimis tentanda ea eſt, ne partes peritonæo adjacentes lædantur; neque ſerius etiam, ne viſcera nimium ab aqua arrodantur.

Valet hic præceptum ſupradicti Fortis Leopoldi Auguſti archiatri (*dd*): paracentheſis tum facienda eſt, cum vires valent, cum morbus eſt recens neque multa æger febri laborat; cum neque in viceribus ſcirrhus hæret, neque eadem aquis corrupta ſunt; tamen morbo jam provecto & obſtructis viſceribus inſtituenda etiam atque repetenda nonnunquam erit, ut enormis anxietas, & metus ſuffocationis dematur. Sunt, qui in hydrope cyſtico & pertinæali aquarum eductionem damnent, ſed fallit preſæpe horum diagnoſis.

Imo-

(cc) Conſult. & Reſpon. med. p. 232.
(dd) p. 333.

Imo idonea ſane paracentheſis erit, cum cyſticus hydrops, & aſcites adeſſe videbuntur, ut aqua educta ſaccus majore libertate gaudeat.

Aſt ubi abdomen dolet, non quod aquis diſtentum ſit, ſed quod corroſionis ſenſum præbeat, aut ubi aſcites ex vomitu cruento natus eſt, eadem operatio mortem acceleraret.

Poteſt in utroque latere paracentheſis ſuſcipi, cum tamen ſcirrhus magnus, aut venæ cutaneæ varicoſæ deprehenduntur; in oppoſito id tentaſſe præſtabit, quod & æger, & circumſtantes facile hæmorrhagia terreantur.

Si uno in latere minor, quam in altero fluctuatio obſervatur, ſignum id viſceris indurati eſt in hoc latentis. Color faciei flavus utplurimum hepae affectum: lividus aut plumbeus ſplenem obſtructum indicio prodit.

In aſcita ſæpius viſcera mole majora & indurata ſunt; quare cavendum, ne acu lædantur, quod Schmuckero, id candide fatenti, accidit.

Si per vires licet, uno ductu aquæ extrahendæ ſunt, quod relicta in vulnere cannula, uti van Svvieten obſervavit, in ejus ambitu inflammatio naſcatur, vel ea ablata vulnus brevi concreſcat, aut certe ita contrahatur, ut ſine vi denuo inſeri non poſſit.

Interea, dum aquæ effluunt, debili ægro vi-

vinum vel juſculum propinandum: at ſi inde non levetur, ab ulteriore ſeri emiſſione deſiſtendum eſt.

Feliciorem prognoſin præbent aquæ eductæ, cum citri colorem præſeferunt, cum ſubmucilaginoſæ & ſubſalſæ, urinam redolent; quo magis ab hiſce indiciis diſcrepant, eo gravius periculum minantur, uti Duverney obſervavit.

Hoc ſtatu morbi tam ancipiti aquæ loco nonnunquam tremula in abdomine gelatina continetur, quæ nullo modo per ampliorem cannulam exit. Tum vero vulnus dilatare, & eductis aquis detergentia, & antiſeptica injicere licet.

Ut ne aquæ redirent, Angli injectiones adſtringentes & roborantes ex aqua Briſtolenſi, & vino rubro tentavere, ſed ægra inter injiciendum graviſſimis ſymptomatibus corripiebatur, & quamvis convaluerit, parum tamen a vera morte abfuit.

Nonnunquam poſt paracentheſin magna reſpirationis difficultas ſubſequitur, a flatibus orta, cum inteſtina debilitata haud amplius aquis comprimuntur. Ubi ea carminativis exhibitis diutius remanet, plerumque hydrops pectoris accedit.

Cavendum, ne ſero educto nimium comprimatur abdomen.

Si æger poſt paracentheſin fractis eſt viribus, pulſuque celeriore, cortex præbendus.

Nu-

Nuper in binis feminis aſciticis paracentheſi inſtituta loco aquæ materia purulenta gelatinoſa effluxit, cortice dato utraque integre convaluit.

Si ſitis urget, acidi mineralis quidpiam addendum: ſi vero pulſus debilis, parvus, ac tardus animadvertitur, mixtura e ſpiritu Mindereri & cornu cervi ſuccinato locum habet.

℞. Aq. menth. unc. iv.
Spirit. Minder. unc. ß.
— Cornu Cervi ſuccin. gutt. xxx.
Syrup. kermes. dr. vj.

Viribus poſt paracentheſin invaleſcentibus ejuſmodi remedia adhibenda erunt, quæ cauſam hydropis expugnent. Rarius per umbilicum aquæ ſibi viam atque exitum quærunt; quod cum fit, levando ægrum, nihil medicamentis turbandum.

Contra vero ubi umbilicus tumet, aut prominet, integumentaque tenuia ſunt, lanceola is aperiri poteſt.

Genitalibus tumeſcentibus prodeſt vinum rubrum cum herbis aromaticis & aqua calcis: N. 26.

Adhibentur quoque ſacculi farina, herbis, aromaticis in pulverem redactis, & modico ſale, qui decrepitaverat, referti. Quod ſi partes excoriatæ ſint, madidæque, tum ſal ſacculo

culo contentus ſolvitur, ac rodendo ſævos dolores ciet.

Labia gravidarum tumentia, partumque impedientia ſcarificanda ſunt.

Cum pedes adeo intumuere, ut metuendum ſit, ne cutis diſrumpatur, profuerit ſane, eos incidere, quod potiſſimum ulcera ſuccedunt; diſcerptæ cutis vulnere multo benigniora.

Damnantur a de Haen & Haffnienſibus (*ee*) ſcarificationes propterea, quod perſæpe gangrænam produxerint. Non tamen omnino rejiciendas eſſe puto, cum in aperto ſit, lympham extravaſatam quandoque reſorberi, & per diverſas partes extra corpus ferri. Inciſiones neque longæ admodum, neque nimis profundæ inſtituantur, atque etiam cum recte ac probe fiunt, illico adhibitis cum internis tum externis medicamentis gangrænæ obviandum eſt.

Perniciem ſummam tum afferunt inciſiones, cum lividis pedes maculis ſqualent.

Cavendum etiam, ne hujuſmodi maculæ pro ſcorbuticis habeantur, & acriora idcirco remedia veluti naſturtium &c. porrigantur.

Supereſt, ut de iis quoque breviter agam, quæ apud quoſdam ſingularem in curando hydrope laudem adepta ſunt. Clyſmata ex urina vaccarum, aſinorum vana deprehendit de Haen.

Gratiolam quandoque aſciticis profuiſſe teſta-

ſtatur Duvernev (*ff*). Ejus extracto nullus ciebatur vomitus, ſed copioſum urinæ profluvium ſequebatur; ſpirituoſum plus purgavit, quam aquoſum: plus item illud, quod ex foliis, quam quod ex radice conficiebatur.

VVratislavienſes atro gratiolam carbone notaverunt: ego ante complures annos fruſtra fui, cum eam exhiberem. Nuper in Noſocomiis viennenſibus felici, uti referunt, eventu, propinabatur. Tentari igitur poterit in ægris frigidis ac glutinoſis, ubi nulla viſcerum labes, nullus inflammationis metus, nulla denique corporis extenuatio obſervatur, cum Bergius (*gg*) obſervaverit, gratiola fœno immixta equos emaciari.

Succus iridis noſtratis (*hh*) a Linnæo ſpecificus habetur, & perquam hydropicis ſalutaris, cum quandoque ventriculum ſubvertat, alvum dejiciat, & urinam urgeat.

Jeremias Loſſius aliquoties anaſarca laborantes iridis noſtratis ſucco a ſe curatos atque ſanatos fuiſſe ait, addit tamen eam continuis purgationibus mortem accelerare.

Obſervavit Joſephus Baader (*ii*) quo præceptore olim, & amico in paucis caro utebar, e plurimis aſciticis vix unum aliquem eva-

(*gg*) Mat. med. T. I. p. 26.
(*hh*) Crantz T. II. p. 177.
(*ii*) Obſerv. med. p. 86.

evaſiſſe, qui ſuccum hunc ſumſerint; ſequebantur enim, uti ipſemet coram ſpectavi, ardor, dolorque œſophagi, ventriculi & inteſtinorum; tum termina, vomitus, ac frequens deſidendi conatus abſque notabili evacuatione alvi; febre denique & inflammatione accedente plurimos inter cruciatus miſeri animam exhalarunt.

Laudat Duverney junior in aſcita cum anaſarca aſarum, alii oxymel ejusdem, ſed hoc triginta abhinc annis fruſtra præbui.

Nocent cryſtalli lunæ, quas ab agyrta olim propinatas vidi.

Quidam corticem medium ſambuci, turpethum vegetabile & radicem bryoniæ laudant, ſed hæc omnia, uti Francofurtenſes docuerunt, (*kk*) ventriculum & inteſtina arrodendo graviter lædunt, tonum eorundem debilitant, & vaſa lymphatica eo adducunt, ut facile rumpantur. Quin imo externa unguenta e validioribus catharticis confecta abdomini tuto adplicari negat Sydenhamus, cum iis quandoque hypercatharſis excitetur nulla remediorum ope inhibenda.

Decoctum corticis ebuli, uti Broklesby (*ll*) refert, cum reliqua remedia fallerent, vomitum,

---

(*kk*) Select. med. T. II. p. 305.
(*ll*) p. 277.

tum, alvum, & urinam movit. Sed ex ejuſmodi effectis patet, remedium eſſe draſticum, caute & cum circumſpectione adhibendum. Præſtat, ut ex præcedentibus liquet, & Trallianus præcipit, paullatim, & abſque periculo evacuare, quam feſtinando nimium cum morbo ægrum quoque tollere.

Mayerne (*mm*) alumen commendat, propterea quod urinam magnopere moveat, ſitim reſtinguat, putredinem arceat, & tonum viſcerum, innoxie ea adſtringendo, reſtituat. Itaque abſque metu tentari poterit, ubi tenuitate humores peccant, quia alvus quoque alumine movetur.

Ante paucos menſes in noſocomio tribus colica pictonum affectis poſt adhibita incaſſum diverſa remedia alumen cum gummi arabico optato adeo eventu exhibuimus, ut poſt ſex vel ſeptem doſes ſumptas alvus ſolveretur & tormina diſparerent.

Sæpius extractum lactucæ viroſæ, in hydrope ſed fruſtra propinatum vidi, cui pharmacopœi ſonchum olearaceum nonnunquam ſubſtituunt.

Qui huic remedio favent, ut ejus famam tueri poſſent, magnam extracti ſcillæ doſin eidem admiſcuerunt.

(*mm*) Prax. med. p. 382.

Menghinus (*nn*) compluribus ægris dimidiam minimum unciam cremoris tartari per diem exhibuit, idque tam diu continuavit, uſque dum largiter, urina proflueret.

Cum ad ſolvendum tartarum magna aquæ copia opus ſit, admiſcenda erit ſexta, vel ſeptima pars boracis, unde ſalvo acore tartarus facile in aqua ſolvitur. Tali modo propinatus mirum quantum in aſcita profuit, ab obſtructione viſcerum orto, quam ſitu quoque, & pulſus celerior comitabantur; ut iteratis experimentis in noſocomio vidimus. Fruſtra hos a ſolo cremore tartari ſucceſſus exſpectaveris, utriuſque enim eventus certa & indubitata vidimus in Noſocomio noſtro argumenta.

Ubi vero vires languent, ubi ſoluti humores ſunt, aut aquarum colluvie laxata omnia, cremor tartari, & quæcunque relaxant, medicamenta teſte Ludvvig (*oo*) non congruunt.

Laudantur in aſcita pilulæ tonicæ Baccheri, quarum confectionem Cl. Richard publici juris fecit. Conſtant extracto radicis hellebori nigri, quod radicibus prius ſpiritu vini alcoholiſato maceratis, poſtea rhenano optimæ notæ vino digeſtis paratur. Poſt hæc extractum aqua ſolutum rurſus inſpiſſatur, additoque ſpiritus vini

(*nn*) Act. Bonon.
(*oo*) Adv. Vol. III. P. II. p. 337.

vini optimi tantilla quantitate conſiſtere cogitur. Hujus unciæ uni additur tantundem extracti myrrhæ aquoſis cum ſcrupulis decem pulveris cardui benedicti, ut maſſa efficiatur libero aere ſiccanda, & pilulas grani dimidii conformanda.

Præbuit auctor decem pilulas aliquoties de die quandoque ad quindecim, imo viginti progreſſus eſt.

Poſt quamlibet doſim juſculum exhibuit; nonnunquam longiore intervallo temporis ceſſavit: in corporibus ſtrictiore fibra multum commendavit largos potus alterantes, ut decoctum taraxaci, &c.

Recte animadvertit Baccherus, quod malo conſilio aſciticis omnibus olim inculcatum fuerit, ut potu abſtinerent.

Baptiſta Montanus multa jubet, ſed aperientia bibere eos, qui maxime obſtructi eſſent.

Boerhaavius, calidis ceteroquin in hydrope remediis favens, ea tamen rejicit, ubi ſitis cum febre urget, & ſuccum citrinum, acetoſam, lactucam cum cremore tartari præſcribit.

Si pilulæ Baccheri nauſeam & vomituritionem excitant, doſin minuendam auctor præcipit, atque aromatica, vinum hiſpanum, aut burgundicum, clyſmata denique & quandoque a pilulis abſtinentiam ſuadet.

Multum emolumenti ab alvi purgatione & diureſi expectatur; ego autem duriorem ſæpe

alvum eo tempore, quo his pilulis ægri ſunt uſi, obſervaveram.

Nocent, ubi præter febrem ſiccitas major, & ſitis adeſt, fœtentque urinæ; quandoque proſunt in ſolidorum debilitate, & enata inde fluidorum ſpiſſitate, ut in hydrope poſt quartanas, poſt evacuationes nimias, aut animi pathemata. Multum quoque prudentiæ ad doſim ſtatuendam, tempuſque eas præbendi deſignandum requiritur. Multi maniaci rite antea purgati ab expertiſſimo Noſocomii phyſico de Vigiliis ope pilularum tonicarum Baccheri curati fuerunt.

Nos ab infuſo hellebori cum amaricantibus, vel etiam ab extracto, jam a Brunnero adverſus hydropem commendato, plus opus adferri ægris, quam a pilulis in Noſocomio vidimus, ubi aſcites ex obſtructis viſceribus, aut nimium glutinoſis humoribus exſtitit.

℞. Abſynt. pont.
Saponar. aa. unc. j.
Rad. helleb. nigr. dr. ß. — j.
Coque per quartam horæ partem in aqua fontis q. ſ.

Colaturæ lib. j. adde
Oxymell. ſcill.
Syrup. de duab. aa. unc. j.

Sumat altera aut tertia quavis hora unc: unam.

Vi-

Videndum, ne helleborus viridis Linn. helleboro nigro ſubſtituatur.

Si urina parcius profluat, præter memoratum decoctum, extractum ſcillæ in uſum vocandum eſt.

In laxis corporibus, dum lentore peccant humores, egeſtis antea per diureſim, aut alvum aquis, egregiam vim habet tinctura martis hellleborata. N. 27.

CAPUT IX.

DE VOMITU CRUENTO.

PArum intereſſe exiſtimo ad hujus morbi curationem, pluribus verbis diſſere, quænam ejus ſit origo, utrumne ex ipſis ventriculi, an e lienis, aut hepatis vaſis ſeu debilitatis ſeu ruptis, ſeu arroſis excernatur.

Vidit Hoffmannus in diſſecto cadavere hominis, vomitu ſanguinis exſtincti vaſa brevia nigro colore fœda, ac diſrupta; & in ventriculi cavo, uti & in inteſtino ileo liquamen nigrum ac fœtidum deprehendit. At, cum alterius, eodem morbo ſublati cadaver Ill. van Svvieten aperuiſſet, viſceraque abdominalia omnia ſollicite & accurate luſtraſſet, neque vas ruptum unum detegere; neque inſignem aliquem ullo in viſcere labem notare potuit.

Quidam dubitant, utrum ex liene per vaſa brevia ſanguis ad ventriculum feratur, at alii cum Dodonæo obſervarunt, lienem ante vomitum ſanguinis intumuiſſe, detumuiſſe poſt vomitum.

Nec

Nec vero ſanguis grumoſus vomendo ejicitur tandem, ſed maſſæ quoque membranaceæ, & cellularis in intervallis coagulato ſanguine redundat, quæ concretionibus polypoſis quam ſimilimæ ſunt (*a*).

Frequenter hic morbus ab hæmorrhoidibus, & menſtruis ſuppreſſis, validioribus obſtructionibus, aut ſcirrho ventriculi, hepatis, lienis; denique ab atra bile oritur, præcipue, ſi corpus atrabilariorum ita excandeſcat. In infantibus, animadvertente Vogel, quandoque ex vehementi capitis aut ventris compreſſione in partu naſcitur.

Vomitum cruentum perſæpe moleſta abdominis, & hypochondriorum tenſio, oppreſſio ad ſcrobiculum cordis, & cardialgia antecedit, præcipue a ſumtis cibis.

Quandoque morbus modo breviore, modo longiore intervallo redit.

Vomitus cruentus plerumque prope a periculo viæ abeſt. Nihilominus van Svvieten complures vidit, qui ex eodem evaſere, ſatiſque commode deinceps vixere, etſi tantum ſanguinis ejeciſſent, ut præ inanitate ſubita convellerentur.

Marcellus Donatus lienoſos quoſdam ad x. libras ſanguinis per ſeceſſum & vomitum ejeciſſe,

(*a*) Ludvvig. adverſ. med. pract. T. I. P. I. p. 173.

ciſſe, auctor eſt, unde levati aliqui, alii omnino valetudini integræ redditi fuere. (*b*) Cl. Vogel (*c*) contendit, vomitu cruento interdum fuiſſe leviores lienis, & hepatis obſtructiones ſublatas.

Stalpart van der VViel (*d*) etiam menſtrua abſque incommodo per vomitum rejecta vidit.

Facile ab hæmorrhoidibus vomitus cruentus exiſtit ob nexum, qui inter lienis, ventriculi, & hæmorrhoidalia vaſa intercedit; ſed hæmorrhoidibus etiam fluentibus perſæpe hoc malum, nec evitatur, nec, teſte Montano & Claudino, cum adeſt, diſpellitur.

Interdum vaſa lienis & ventriculi varicoſa ita dilatantur, ut malum poſtquam ſedatum eſt, denuo recurrat, corpuſque enervet (*e*).

Minus periculi habet vomitus cruentus, cum e ſuppreſſis menſtruis ortus eſt.

Nonnullos hic morbus poſt breve tempus aufert; alios febris lenta, hydrops, aut tympanitis eum ſubſecuta necat.

Cum ægri maſſas nigras, easque fœtidas inter deliria evomunt, peſſimi id quidem ominis eſt, at, qui aſcitæ accedit, vomitus ſanguinis, plane lethalis haberi debet.

Id

(*b*) Hiſt. med. mirab. L. IV. C. IX.
(*c*) p. 216.
(*d*) Cent. II. C. XVII.
(*e*) Adverſ. med. pract. Vol. I. P. I. p. 176.

Id quoque malum, cum poſt cruentum vomitum ſincerus per alvum ſanguis profluit; ſed, ubi cruor grumoſus & ater eadem via excernitur, minus periculi ſubeſt.

Cl. Tralles (*f*) venæ ſectionem pro præſentiſſimo hujus morbi remedio habet; ſubjungit tamen, niſi morbum acer, in ventriculo penitus inſidens, ſtimulus excitaverit.

Poterit vena incidi quidem, cum pulſus fortis & plenus deprehendetur, morbuſque e conſuetis hæmorrhagiis ſuppreſſis originem ducet; verum in numeroſiſſimis ægris, vix talis mihi occurrebat; ſed plurimi, quod recte item Dodonæus, ac Hoffmannus obſervarunt, fractis, ac dejectis viribus fuere. Aurelianus quoque pulſus dubios, & animi defectiones obſervavit, quin totum inde corpus frigidum reddi didicit. Quare timendum eſt, ne vena inciſa æger brevi exſpiret, aut inſuperabiles languores, vel hydropes ſequantur. Venæ ſectione præterea ſpaſmi indeque vomitus perſæpe augentur.

Sauvages in hoc morbo ab hæmorrhoidibus, vel menſtruis ſuppreſſis nato parvas ſolummodo venæ ſectiones commendat, cum pulſus facile concidat.

Ubi ægri viribus conſtant, æſtuſque aut orgaſ-

(*f*) T. II. p. 29.

gaſmus obſervatur, e Tralleſii præcepto potus demulcens frigidiuſculus, veluti aqua cum ſucco citri, granatorum, aut ribeſiorum præbendus eſt, quæ omnia, cum grata ventriculo ſunt, tum nauſeæ & corruptelæ occurrunt.

In malo vehementiori acida mineralia dilutiſſima tentari poſſunt.

Si vero ſumtis acidis dolorem in ventriculo ægri ſentiunt, ab iis abſtinendum eſt.

Alumen in uſum vocandum non eſt, cum multis vomitum cieat.

Nec martialia locum habent, quæ noxios edunt effectus, ubi obſtructis viſceribus abdominalibus propinantur. Cum vires autem adeo collapſæ ſunt, ut pulſus vix percipiatur, extrema frigeant, menſque ipſa obtenebrata ſit, fricandis leniter extremis partibus, blando lecti calore, & odoramentis ad nares admotis excitandi ſunt ægri, & acetum vino mixtum regioni ventriculi adplicandum.

Abſtinendum a frictionibus ventriculi, quoniam, eo vel leviter agitato, vomitus obſervante Piſone rediit. Interne mixtura ex aqua, & ſyrupo menthæ ac infuſum millefolii præberi poſſunt. Paregorica a multis artis peritis ob virium imbecillitatem rejiciuntur, verum cum cruciantes hypochondrii ſpaſmi, & intolerabiles anxietates, irritatioque mechanica, quæ a grumis in ventriculo hærentibus excitantur, ſopienda ſunt, vix aliunde, quam ab opio, levamen expectari poteſt.

Pa-

Pacato vomitu, ut grumoſæ reliquiæ auferantur, & oſcula dilatata corroborentur, paucas rhei doſes cum cremore tartari exhibendas præcipit Ill Tralles.

Si multi grumi ſanguinis cum borborygmis, tenſione, & dolore abdominis per anum egerantur, clyſmata ex decocto millefolii, & taraxaci proſunt.

Arnicam, ut grumis ſanguinis reſolvendis & obſtructionibus viſcerum reſerandis aptiſſimam nonnulli prædicant; ſed in vomitu cruento haud propinanda videtur, cum ea ſæpe acerbos ventriculi dolores & vomitus excitaverit, id quod adhuc magis de floribus ejus, quam herba intelligi debet.

Viribus ſenſim redeuntibus, cauſa morbi eliminanda eſt, quæ plerumque in viſceribus abdominis obſtructis latet.

Hinc medicamenta ex taraxaco, cichoreo, ſaponaria, terra foliata tartari parata exhibere oportet. A leniori doſi incipiendum eſt, ne forte per ſolventia largius ſumpta, vaſis nondum conſolidatis, vomitus cruentus denuo redeat.

Etiamſi morbus menſium, aut hæmorrhoidum ſuppreſſioni originem debeat, perniciosum foret, helleborum, aut remedia ex aloe parata, vel alia emenagoga propinare. Poteſt tamen in menſtruis ſuppreſſis emplaſtrum leniter ſtimulans, ut de galbano crocatum D.V. inferiori abdomini applicari.

Cum

Cum vel ipſo vomitu cruento, vel medicamentis ſolventibus, quidquid obſtructum erat, ſublatum eſt, & viſcera abdominis libera & expedita ſunt, tum ad roborantia veluti pilulas ex cortice extracto millefolii & rheo; vel ad aquas martiales confugere oportet.

Aquæ Stecknicenſes, quibus hic frequenter utuntur ægri, ferrugineæ ſunt, & adſtringentes ita, ut fere ad ſtipticas accedant; cum tamen minore copia aerem fixum ac ſpadanæ contineant, his poſtponendæ videntur (g).

Verum hæ aquæ medicatæ parcis & repetitis doſibus hauriendæ ſunt, ne ſubita, & copioſa earum ingurgitatione ventriculus juſto plus diſtendatur.

Ubi morbus jam profligatus videtur, & ægri depondere rurſus, ventriculi regionem occupante, vel de anxietatibus, alvique obſtipatione queruntur, denuo ad lenia ſolventia, quæ alvum proliciant, & ad clyſteres tranſeundum.

Enemata minore volumine injicienda ſunt, ne inteſtino colo nimis diſtento, fundus ventriculi comprimatur.

Scorbutici quandoque ſanguinem evomunt, & cruenta per alvum dejiciunt; ſanguis autem raro grumoſus, ſed loturæ carnium ſimilis eſt.

Vix

(g) Jac. O Reilly de ortu, & indole aquarum Stecknicenſium.

Vix malum hoc medelam capit.

Si ægri ſitiant, pulſus ſit celerior, infuſum malti cum pauco elixirio vitrioli ſimplici D. V. N. 28, niſi dolores ventriculi inde augeantur, exhiberi poteſt.

Præſtantiſſimos effectus ab infuſo malti, ſcorbuticis ad ij—iv. lib. de die propinato, in Noſocomio vidimus.

Ubi vires admodum dejectæ ſunt, ſerum lactis cum vino rubro paratum, decoctum ex cortice peruviano, & ſuccus catechu convenit, cum conſtet, fere ſolutas ſcorbuticorum gingivas fruſtulis ſucci cetechu in ore retentis mire robororari. Urgente malo ad fortiora adſtringentia, ut decoctum florum balauſtiorum, radicis biſtortæ recurrendum eſt.

Vomitu ſanguinis etiam ſuperato cavendum ab acrioribus antiſcorbuticis: ut naſturtio, & cochlearia.

Viribus erigendis cortex peruvianus optime inſervit, ad quem in ſcorbuto provecto fractis viribus, magis, quam ad antiſcorbutica confugiendum eſt.

Braſſica muria condita merito, ut egregium alimentum contra ſcorbutum celebratur, ubi autem ab alimentis ſumtis reconvaleſcentes ex vomitu cruento ſcorbutico flatibus, borborygmis, & anxietatibus vexantur, ad teſtudines, ranas & teneriores carnes & jura ex iis parata confugere licet, a quibus ſcorbutici in

diu-

diuturnis itineribus brevi vires & ſanitatem recuperarunt.

Convaleſcentibus ex vomitu cruento animi quies, diæta tenuis, moderatus corporis motus imprimis equitatio imperanda eſt.

Videndum etiam, ne regio ventriculi frigori objiciatur, quo admiſſo dolores cardiagici, ſpaſmodici, quin vomitus ipſe redire ſolent.

Caveant feminæ a thoracibus, quibus infimæ coſtæ, & inde hepar, lien, atque ventriculus comprimuntur.

CA-

CAPUT X.

DE

CHOLERA.

Quamquam frequentiſſime auguſto menſe choleram graſſari aſſerat Boerhaavius, ea tamen aliis quoque temporibus, ac tum præcipue crebrior animadvertitur, cum calidis diebus frigidæ noctes ſuccedunt.

Multo frequentius ab acriore atque copioſiore bile oritur, quam e refrigerantium abuſu, ceu peponum vel cucumerum, aut ab eſu braſſicæ, carniſve ſuillæ.

Robuſtiſſimos quoſque, cum vix per aliquot horas cholera correpti eſſent, pulſu debiliſſimo, oculis caligantibus, ac fere exanimes reperi. Hinc recte Aurelianus acutam dicit, & celerrimam paſſionem, quæ nunquam in alterum tranſeat diem.

Quo magis excrementa a ſtatu naturali recedentia; ut livida, nigra, aut loturæ carnis ſimilia excernuntur, eo periculoſior morbus.

Abdominis doloribus leniendis VVintringham venæ ſectionem commendat, pernicio-

ſo ſane tum conſilio, cum pulſus exiguus, & inæqualis deprehenditur, cum frigidis ſudoribus æger manat, aut animo linquitur.

In ſummum vitæ diſcrimen ii adducerentur, quibus ob oris amaritiem vel vomitum emetica propinarentur.

Cælius Aurelianus ait: ſiquis vomitum provocare vellet, idem ageret, quod ille, qui ſanguinis fluxione intereuntem phlebotomia adjuvare, vel ſudoribus diſſolutum, diaphoreticis confirmare cuperet.

Plurimi initio morbi juſculum pulli tenue ad mentem Sydenhami largiter potandum jubent, ut acrimonia hoc modo eluatur; ego centum & amplius ægros cholera effectos tractavi, in quibus vix elapſis aliquot ab acceſſu ægritudinis horis ſingultum, debilitatem ſummam, oculos caliginoſos, & pulſum inveni, vix ſub ſenſus cadentem. Itaque mox ad opium confugiendum fuit, jam a Serapione, & Heraclide Tarentino commendatum.

℞. Aq. Meliſſ. unc. iij.
Laudan. liquid. Sydenh. gutt. xxiv.
Syrup. kermes unc. ß.

Sumat quarto aut ſexto quovis minuto unciam dimidiam, prout neceſſitas poſtulat; non enim longis intervallis præbendum eſt hoc medicamentum, ne opii virtus inefficax reddatur.

Cum

Cum plurimi medicinam ſæpius evomant, alii majori laudani doſi egeant, donec optatus ſequatur exitus, conſultum ſane fuerit, plus opii præſcribere, cum æger in loco a pharmacopolio longius diſſito degit, ne ante pereat, quam neceſſaria opii doſis præſto ſit.

Nunquam me hujus methodo pœnituit etſi Cl. Joung aſſerat, frequentius nocere opium, niſi acre vomitu ante expulſum ſit.

Inter vomitum ipſum, aut eo remittente, infuſum meliſſæ, vel jus pulli tenuiculum ingeri poteſt.

Urgentibus doloribus cataplaſmata ventri admoveri convenit; ſed ubi debilitas cum vomitu urget, præferendi ſunt ſacculi herbis aromaticis: rore marino, mentha &c. repleti. Hi calido vino immerguntur, tum expreſſi regioni ventriculi adplicantur.

Cavendum, ne epithemata frigida, a Cælio Aureliano commendata adhibeantur. Quamquam idem mox ſubjungat: cum dolor inteſtinorum tormenta coegerint, frigidorum loco temperantia admoveamus.

Hiſce non levantibus ſemiveſicantia apponi poſſunt.

Morbo ſuperato vires extracto corticis, vino rhenano aut auſtriaco &c. erigendæ ſunt.

℞. Aq. Meliſſ. unc. v.
Extr. cort. peruv. unc. ß.
Syr. flor. tunic. q. ſ. ad gratiam.

Ubi pondus circa ventriculi regionem ſentitur, aut alvus, quod potiſſimum accidit, ſegnior eſt drachmas vj. aut xij. tincturæ rhei addere priori mixturæ oportebit.

Sollicite ab aeris injuriis, pedumque refrigeratione cavendum.

A Mortono choleræ ſpecies obſervata eſt, quæ acceſſu ſæpe tertianæ, raro quartanæ, ſæpius vero tritæopheæ paroxyſmum comitatur. Ejuſmodi in febribus pulſus utplurimum contractus eſt, ac per intervalla remittens.

Multum in his periculi ineſt, cum mortem minentur, nec ſolventibus, aut purgantibus tractandæ, quam brevi cortice fugandæ ſunt.

Univerſim febres intermittentes, quæ durante paroxyſmo magnis doloribus atque anxietatibus ſtipatæ ſunt, purgato corpore, brevi cortice peruviano exſtirpare oportet, ne perniciosæ evadant.

CAPUT XI.

DE DYSENTERIA.

Dyſenteria alvi profluvium eſt, cum acerbis inteſtinorum doloribus, moleſtoque teneſmo conjunctum, quo materies bilioſa, mucoſa, cruenta &c. ejicitur.

Sæpe dyſenterici inter liquidas dejectiones excrementa dura, & figurata deponunt.

Nonnulli vehementes dolores ſentiunt, alii mitius habentur: quandoque copioſa alvus, quandoque modica, ſed frequentiſſime, excernitur.

Urina ſæpe ſaturata eſt, nonnunquam aquæ inſtar limpida profluit.

Morbus ipſe jam cum vehementia hominem adoritur, jam mitis principio per gradus perpetuo ingraveſcit.

Dyſenteria vel ſporadica eſt, vel epidemica; hæc plerumque periculi plus habet: frequentius autumno, æſtate vero frequentiſſime graſſatur. In regionibus quoque calidis graviores crebrioreſque dyſenteriæ occurrunt.

Diverſa mali ſedes eſt. Pringle in inteſtinis craſſis eorum, qui hoc morbo mortu erant, puſtulas, velut a variolis ortas, reperit: earum ſedes in celluloſa erat, quæ villoſæ ſubjicitur, ipſa hac illæſa.

Nonnunquam in inteſtinis tenuioribus, ſuppuratio, gangræna, & ſphacelus deprendebatur; contra vero Cel. Zimermann (a) in dyſenteria, quæ intra breve tempus mortem attulerat, inteſtina prorſus ſana invenit.

Variæ quoque dyſenteriæ cauſæ exiſtunt; velut, alimenta prava & corrupta: aqua fœtens, & aer putridis exhalationibus inquinatus: unde poſt inundationes, aut in locis paluſtribus ſæpe hic morbus craſſatur.

Maximam quoque vim habent ad generandam dyſenteriam turba hominum, intra anguſtius ſpatium coarctata, vel ſubitæ aeris viciſſitudines, tum

Matutina parum cautos nunc frigora mordent.

Quare in caſtris etiam ſæpius hoc malo gregarii milites, quam eorundem præfecti corripiuntur, qui melius nutriuntur, neque tam denſi cubant, & contra aeris injurias melius muniti ſunt.

Etſi dyſenteriæ ſporadicæ in indiis præcipue

(a) Von der Rubr. p. 51.

pue occurrant, ubi e nimio fructuum, veluti peponum aut prunorum eſu naſcuntur: etſi item hi fructus tum, cum corpus ante diſpoſitum eſt, purgent, Bramini enim ſolis vegetabilibus viventes diarrhæa potiſſimum laborant: epidemicæ tamen dyſenteriæ huic cauſæ adſcribi non poſſunt, cum ſæpe iis annis graſſentur, quibus fructuum inopia ſumma eſt, aliis vero, qui fructuum copiam ſuppeditant, vix obſerventur.

Dyſenteria non ſemper a bile vitiata naſcitur, quamvis, ut Cl. Strack obſervavit, illos frequentius invadat, quibus ea aut nimia, aut corrupta eſt.

Periculoſior hic morbus ſtrictioribus, quam laxis, viris, quam feminis eſt: periculoſiſſimus tum, quum alia ægritudine detentum aggreditur, præcipiente enim Hippocrate (*b*) morbos ſupervenire morbis malum eſt, quod uno exhauſtus pene homo, alteri ferendo impar ſit. Lethalis, quæ atra bile, cancro, aut phthiſi laborantes adoritur.

Mitior ſub frigido aere, quam æſtuante cœlo eſſe ſolet dyſenteria.

Quæ a dejectionibus ſinceris inchoat, ea diſcriminis plurimum habet.

Non tantum periculi in vomitu eſt, cum

(*b*) Libro de Morbis.

principio morbi exiſtit, quam cum in ejus progreſſu accedit.

Hippocrates quidem vomitu, qui diuturno alvi profluvio ſponte advenit, ſolvi ait morbum, verum in hoc ſtatu ſæpe ab inflammatione naſcitur emeſis, ſignumque præbet inſtantis gangrænæ.

Cum omnia, quæ ori ingeſta fuere, denuo rejiciuntur, vel cum materia æruginoſa, aut porracea ſincero vomitu egeritur, indicium id fuerit periculi in quovis ſtadio urgentis.

Quo major abdominis dolor, quove pejor excrementorum odor, eo morbus deterior.

Modicæ, ſed ſæpius repetitæ excretiones majore cum periculo conjunctæ ſunt, quam eæ, quibus materiæ plus, at rarius per alvum excernitur.

Largius urinæ profluvium bonum omen præbet.

Hæmorrhagiæ in dyſenteriis autumnalibus malum præſagium, cum ſanguinem, nimis ſolutum indicent.

Infauſtæ prognoſis eſt abdomen tumidum, ardor internus, rigentibus extremis corporis partibus; ingens ad præcordia anxietas: debilitas ſumma: defectiones animi: aphtæ: maculæ denique nigræ, corpus deturpantes.

Nonnunquam dyſenteriam hydrops, tympanitis, & maraſmus ſequitur.

Diverſa eſt dyſenteriæ pro diverſa ejus natura curatio.

Pre-

Preſæpe ex acri, ad inteſtina delato, originem ducit; raro admodum perfecte inflammatoria eſt, quandoque rheumatica, bilioſa, putrida, maligna, vel ex his miſta; ut rheumatico-bilioſa &c. occurrit. Nonnunquam ſub initium inflammatorium, deinceps vero putridum prædominatur.

In curanda dyſenteria ad ea, quæ præceſſerunt, tum ad ægri vires, ipſamque epidemiæ naturam attendendum eſt probe. Neque tamen ex quibuſdam epidemiis regulæ generales formandæ ſunt, cum præcipiente Immortali Sydenhamo: quæ methodo currente anno ægrotos liberaveris, eadem ipſa forſan jam anno vertente ex medio tolles.

Cl. Tralles diarrhæas obſervavit, quæ diutius relictæ facile in dyſenteriam abiere. Eas ille exhibito rheo, & data ſub veſperum theriaca Andromachi una cum demulcentibus, brevi ſanavit.

Dyſenteriæ ex ejuſmodi diarrhæis enatæ dictis medicamentis tractandæ ſunt. Plures hoc anno mitioris indolis dyſenterias curavi, quæ dato rheo, & demulcentibus brevi ſanabantur.

Cum dyſenteria inflammatoriæ eſt naturæ, plerumque frigus præcedit: dolor conſtans ac velut ardens percipitur, iſque fixus eſt, & unam abdominis partem præ alia infeſtat.

Pulſui haud fidendum eſt; quod in ipſa inte

teſtinorum inflammatione ſæpe parvus tangitur.

Hic venæ ſectio, viribus accommodata tentanda; tum cataplaſmata abdomini emollientia apponenda, ac ejuſmodi clyſmata ano injicienda ſunt.

Non tamen omnibus dyſentericis enemata proſunt, cum in nonnullis morbus inde exaſperetur.

Interne cremor hordei, emulſa, decoctum althææ, radicis ſalep, mixtura ex gummi arabico parce, ſed ſæpius ingerenda ſunt, ne inteſtinis plus diſtenti dolor augeatur, aut vomitus ſequatur.

Cavendum a purgantibus, præcipue vero ab emeticis, quamvis æger nihil appetat, & bilioſa rejiciat; vomitu enim ſpontaneo, qui a dolore & diatheſi inflammatoria naſcitur, bilis ſana, in ventriculo fluctuans expellitur. Quæ forte cauſa fuit, cur galli milites in italia Ludovico XIV. regnante fere omnes, quibus ipecacuanha exhibebatur, perierint, cum antea quam plurimi, in exercitu gallico Sedani dyſenteria laborantes curati eſſent, vomitu per ipecacuanham excitato.

Quam plurimos novit Cel. Frank (*c*) dyſen-

(*c*) Delect. opuſc. med. Vol. I. p. 198.

ſentericos letho traditos, cum ex nauſea, vomituritionibus, oppreſſione ſtomachi, quin ex oris amaritudine, & linguæ viſcoſitate ad bilis turgeſcentiam concluderent incauti.

Interdum a vena ſecta dolor, calorque minuuntur, & abdomen mollitur. Quod ſi tum ægri de appetitu proſtrato, & nauſea conquerantur; vel ſi ſordida appareat lingua, lenia purgantia e tamarindis & manna locum habent. Abſit rheum, quod ob vim ſuam adſtringentem tormina, & morbum auget.

Occurrunt dyſenteriæ, in quibus obſervante de Haen, & Vogel, purgantia haud conveniunt. Elapſo anno multos dyſenteria affectos in noſocomio abſque evacuantibus feliciter curavimus.

Morbus enim a tranſpiratione ſuppreſſa ortus ſæpe ſolis demulcentibus diaphoreticis, veſicatoriis, paregoricis, demum clyſmatibus tollitur.

In hac dyſenteriæ ſpecie faba Pichurim, quam ante triginta annos a Carmelitis ex Luſitanis redeuntibus accepi, ſæpe levamen tulit.

In dyſenteria bilioſæ, aut putridæ naturæ cavendum, ne ob acerbum capitis dolorem, majorem ad attactum calorem vena ſecetur. Orgaſmus enim putridi, & diſſoluti ſanguinis aliquando plethoram, & inflammatoriam diatheſim ſimulat, & exercitatiores etiam viri ſubinde fallantur.

Qui

Qui ſanguinem in morbis negant putreſcere, ii monente Hallero, in verbo ludunt, & id ſolum negare volunt, eſſe perfectam, dum vivimus, qualis in cadavere eſt, putredinem.

Ubi nauſea, oppreſſio ad ſcrobiculum cordis, & lingua ſordibus obducta animadvertitur, emeticum propinandum, interdumque repetendum eſt.

Vomitoria plus emolumenti habent initio morbi, quam cum longius progreſſus eſt.

Radix ipecacuanhæ, quæ tanquam ſpecificum in hoc morbo deprædicatur, optime tartaro emetico jungitur, cum præcipiente Zimmermann & Murray ipecacuanha ſordibus ſatis ejiciendis raro ſufficiat. Solus tartarus emeticus quandoque violentius agit, aut alvi excretiones nimium auget.

Hume ipecacuanham ad gr. v. ſexta quavis hora præbendam cenſet, teſtatur tamen vir clariſſimus, paucos omnino ægros continuam perferre nauſeam poſſe.

Neque adeo e re fuerit, confirmante Cl. Strack, (*d*) tartarum emeticum multa dilutum aqua, per intervalla exhibere, quam ſi ſubito deglutiatur, ita enim certius ac facilius vomunt, nec tanta nauſea torquentur ægri.

Nil

(*d*) Tenram. med. de dyſent. p. 186.

Nil damnoſius paregorico, quod poſt emeticum ad turbas inde natas, compeſcendas porrigitur; opio enim dato liberior per alvum neceſſaria excretio impeditur, febris augetur, ſudor nocivus excitatur, & corpus magis ad putredinem diſponitur.

Si vomitorio dato, ſigna ſordium, in inteſtinis adhuc latitantium, apparent, ad purgantia ex manna, tamarindis, & ſale amaro (quod Cl. Zimmermann ad unc. j—j ß. exhibet) confugiendum eſt. Si vero hæc revomant ægri, abdomen valde tenſum ſit, tincturam rhei præferre oportet.

Inter purgandum leve infuſum florum chamomillæ haurire convenit.

Si dyſenterici datis purgantibus materiam virideſcentem ejiciant, atque inde leventur, ea continuaſſe juverit; ſi vero lingua purior ſit: neque ægri nauſeam, anxietatem, aut oppreſſionem ad ſcrobicolum cordis querantur: ſi denique excrementa copioſa, aquoſa, non admodum fœtentia excernant: vel inter purgandum dolores augeantur, vires proſternantur, aut ſingultus, tremorve accedat, deſiſtendum ab evacuantibus, & ad demulcentia, ut gummi arabicum, radicem althææ, & ſalep recurrendum eſt.

Nonnulli althæam ejuſdem cum radice ſalep virtutis eſſe putant, ſed hæc illi præferenda videtur, cum magis ad gelatinæ natu-

ram

ram accedat, nec vires ventriculi adeo deprimat, ut althæa.

Ceteris demulcentibus in dyſenteria facile ſalicaria præſtat, vel in pulvere ad ſcrup. j. altera quavis aut tertia hora, vel in mixtura propinata. At eam multa aqua dilutam eſſe oportet, ne mixtura nimis glutinoſa evadat.

℞. Pulv. ſalicar. dr. j. ß.
Aq. flor. rhœad. lib. j.
Syrup. alth. unc. j.

Laudat de Haen, in nimio alvi fluxu, e laxitate orto, ſalicariam, ſed ob virtutem adſtringentem in cacochymia purulenta ejus uſum damnat.

Cl. Bergius quoque eam adſtringere docet, ſed idem vir clariſſimus folia recentia lubrica eſſe teſtatur. Neque ego in exſiccata ſtyptici quidquam guſtando detexi, aut in dyſenteria noxium aliquem effectum, qui ex adſtringentium uſu facile conſequitur, obſervavi. Quin ea in phthiſicorum diarrhæa colliquativa vim habuit palliativam, neque ægri illa ſumta majorem anxietatem, aut reſpirationem difficiliorem ſentiebant.

Si datis etiam demulcentibus ægri nimium purgentur, vel doloribus excrucientur, tum abſente inflammationis metu, neque ulla in pri-

primis viis hærente ſaburra lenia demulcentibus paregorica ſocianda ſunt.

℞. Rad. ſalep. dr. j.
Coque per quartam horæ partem in aqua fontis q. ſ.
Colaturæ unc. xiv. adde
Laudan. liquid. gut. xv.
Syrup. diacod. unc. ß.

Sumat ſingulis horis, aut altera quavis hora unciam unam.

Quodſi vero ægri, dum paregoricis utuntur, angantur, aut abdomen increſcat, deſiſtendum ab iis, &, pro diverſitate ſymptomatum, ut ex prioribus patet, ad clyſmata ex infuſo chamomillæ, vel purgantia, cum lenibus carminativis recurrere oportet.

In hoc dyſenteriæ ſtadio tinctura rhei præferenda eſt mannæ, cum inteſtina adeo laxata ſint.

Ubi in dyſenteria putrida purgato ſufficienter corpore & abſente inflammationis metu nihil diluentibus, aut demulcentibus efficitur, corticem ſimarubæ, vel ſuccum catechu propinare convenit, hic enim & alvi excretiones cohibet, & putredini reſiſtit; rejiciendum vero eſt catechu aduſtum, ſapore ingratum, in aqua penitus non ſolubile.

Alumen quod putredini adverſatur, & colliquationem humorum impedit, in dyſenteria

ria putrida non convenit, cum alvi fluxum moveat.

Interdum, mitigato jam morbo, tum alvi profluvium, tum abdominis dolores rurſus augeſcunt. Quod cum ſit, lenia purgantia commendantur, quæ locum habere poſſunt, ſi lingua ſordeſcat, excrementa viridem colorem referant aut ægri circa præcordia coanguſtentur. Si vero vires dejectæ ſint, aut ſigna ante memorata non appareant, caute cum purgantibus agendum erit; nam hæc forte ſymptomata e frigore incaute admiſſo, aut inteſtinis muco nudatis exorta ſunt: quemadmodum enim ægri graviter læduntur, cum demulcentia & ſtyptica, primis viis non ſatis expurgatis præbentur, ita dyſenterici quoque pereunt, cum fractis nimium viribus, evacuantia propinantur, ut illa negliguntur, quæ alvi fluxum compeſcant; tum enim humores magna vi in debilitata inteſtina irruunt.

Peſſima vulgo opinio inhæret, noxium id eſſe, ſi e dyſenteria bilioſa decumbentibus ægris, cum ſitiunt, potulenta larga manu exhibeantur; veretur enim, ne alvi excretiones inde augeantur cum ex adverſo humorum acrimonia diluentibus corrigatur, & ad feliciorem egeſtionem diſponatur.

Lac raro dyſentericis convenit. Nocet in diatheſi bilioſa & putrida ob caſeoſas, & butyraceas, quas continet partes: nec in dyſenteria maligna tuto propinatur, ne inteſtina,

ac

ac corpus magis relaxentur. Denique in morbo inflammatoriæ naturæ emulſa lacti longe præferenda videntur.

Cum ſitis urget, corpuſque evacuationibus adhuc eget, uncia ß. cremoris tartari in vj. libris aquæ ſoluta & liberaliter hauſta prodeſt. Si vere nulla evacuantia indicantur, tum demulcentibus quidpiam ſpiritus vitrioli addi poteſt, at cum vires concidere, venter magis tumidus, & inteſtina laxiora evaſere, tum egregiam opem elixir vitrioli acidum Halleri rite dilutum præſtat; ſimili remedio Pater meus in curandis morbis putridis multum ac feliciſſime verſatus ante quinquaginta annos non ſine maximo emolumento uſus eſt.

Rejicienda tamen acida mineralia, cum dolor abdominis, iis ſumtis, ingraveſcit.

Si in dyſenteria bilioſa aut putrida purgato, quantum opus erat, corpore pulſus mollis ac debilis tangatur: ſi vires proſtratæ ſint penitus: præcipue vero, ſi aphtæ accedant, quæ non ſemper a purgantibus, morbi principio intermiſſis, aut adſtringentibus, aromaticiſve datis naſcuntur, decoctum ex cortice peruviano, & radice ſalep proficuum erit.

℞. Cort. peruv. ſelect. dr. x.
Coque in aqua per horam
adde
Rad. ſalep. dr. j.
Coque per quartam horæ partem.

M Co-

Colaturæ unc. xiv. adde
Syrup. papav. errat. q. ſ. ad gratiam.

Sumat ſingulis horis, aut altera quavis unciam unam.

Cortici quoque peruviano non ſine fructu caſcarilla jungitur, quæ debili ventriculo, & laxitati ventris egregie ſubvenit.

In dyſenteria, ubi gangrænæ metus oboritur, clyſmata e cortice N. 7. paranda eſſe cenſuit nuper vita functus amicus meus Cl. Huck, cui plane aſſentior; illud tamen univerſim monendum arbitror, ut clyſmata cumprimis ex cortice confecta parva doſi injiciantur, quo diutius ab ægris retineri poſſint.

Laudatur in dyſenteria ad putridam vergente ſi nullus inflammationis metus adſit, radix arnicæ ad dr. ß. altera, tertia, aut quarta quavis hora ſumenda; ſed quantum uſu diſcere potui, in morbis putridis arnica longe cortice inferior eſt. Multi etiam ægri de ventris doloribus auctis poſt arnicam ſumtam conqueruntur.

Commendatur quoque radix colombo a gr. x—xv. & ultra aliquoties per diem ſumenda, cum alvum non obduret, & bilis putredinem, acrimoniam corrigat, eamque Expertiſſimus de Mertens (*e*) cum fructu exhibuit. Ceterum,

(*e*) T. II. obſ. p. 13.

rum, ſi ejus periculum guſtando fiat, non omni prorſus adſtringendi vi carere videbitur.

A Pariſinis, aliiſque vitrum ceratum antimonii laudatum fuit; verum Cl. Navier (*f*) illud inutile expertus eſt, & Baumé (*g*) adnotavit, perſæpe vomitus ab eodem cieri. Multos vitro antimonii cerato e medio ſublatos vidit Zaffius. Neque Angli tum probant, cum tormina vehementiora, cum caloris, & tenſionis ſenſu in abdomine animadvertuntur. Ceterum hoc remedium eo fortius agit, quo ſubtilius contritum eſt, adeo ut gr. j. talis pulveris plus præſtet, quam gr. ij. obiter, & negligentius comminuta.

In dyſenteria certe non prope a periculo abeſſe hoc remedium credendum eſt, quod, ut in actis anglicanis refertur, vomitum, & dejectiones eliciendo, hydropes quandoque ſanavit.

In dyſenteria putrida puritas lecti & linteaminum imperanda, urina, fæces alvinæ hoc morbo affectorum, lecti, ſtramen, quibus hi ægri incubuerunt, præſto auferenda ſunt, cum morbus hic tam facile contagio contrahatur, quamquam Carolus Piſo contrarium aſſerat.

Denique obſervata docuere, quod vapor

 ace-

(*f*) Diſſert. ſur pluſieurs maladies populaires.
(*g*) P. 127.

aceti, pulvis pyrius accenſus non profuerit ad malignitatem morborum putridorum corrigendam, & ad contagium prævertendum, niſi cautum fuerit, ne multi ægri in eodem loco decumbant, & aer ſæpius renovetur. Ex obſervatis Sarcone & aliorum conſtat putridos morbos in plateis arctioribus & frequentiores, & graviores fuiſſe.

Cum febris tertiana vel ſimplex, vel duplicata ad dyſenteriam accedit, vel cum certo tempore dolores abdominis exacerbantur, aut alvus crebrius excernitur, cortex peruvianus in ſubſtantia tentandus eſt. At, quibus alvus a cortice movetur, nec febris ob remedium cito nimis e corpore ejectum, minuitur, iis opium ſed parce & conſiderate propinandum eſt. Theriaca vero Andromachi, electuarium Diaſcordii, aut ejuſmodi medicamenta calida & ſtimulantia minus conveniunt.

Dyſenteria maligna ex ſubita & ſumma virium proſtratione, pulſu debili, urina fere naturali, tremore artuum, ſomnolentia & apoſitia cognoſcitur.

Ingens hæc jactura virium, ut jam Boerhaavius obſervavit, non ab ejectæ materiæ copia, ſed a vi quadam venenata, in ſpiritus ipſos agente repetenda eſt (*h*).

Ejuſ-

(*h*) Epiſt. ad Baſſand. 38.

Ejuſmodi morbo nonnunquam ii laborant, qui ægris inſerviunt, morbumque contagione nacti ſunt. His, ubi de oppreſſione ad ſcorbiculum cordis, ſumma nauſea, aut anxietate conqueruntur, emetica præbere licet, quamquam ſimiles ægri non bilem, ſed aquam remedio ſuperpotam & mucum gaſtricum quandoque evomant.

Semper tamen & virium, & vitæ anteactæ ratio habenda eſt; vereor enim, cum ſupralaudato Frank, ne in dyſenteriis malignis ob nimias emeticorum laudes ſæpiſſime peccetur, cum a ſolo inteſtiorum dolore, nervorumque ventriculi conſenſu, & nauſea, & vomituritio facile producantur.

Nocent purgantia, nec ſola demulcentia locum habent, ſed ad adſtringentia, diaphoretica, & ſtimulantia confugiendum eſt. Hinc cortex ſimarubæ, ſuccus catechu N. 29. & 30. pulvis Dovveri, camphora, moſchus, decoctum ex mentha, ſalep, aut ruta, denique electuarium Diaſcordii pro diverſitate ſymptomatum conveniunt; ut ex iis patet, quæ de febre putrida & maligna animadvertit (*i*).

Decoctum corticis ſimarubæ minus adſtringit, quam pulvis in ſubſtantia datus, qui ad ſcrup. j. tertia, vel quarta quavis hora pro-

 pi-

(*i*) De curandis febribus & inflamat. commentar.

pinatur. Nonnullis tamen a pulvere ventriculus gravatur. Forte ideo Barbeirac decoctum N. 31. anteponit, cum ſaburræ ſuſpicio in primis adhuc viis hærentis exiſtit.

Diluentia in dyſenteria maligna melius conducunt, cum tepida hauriuntur.

Magnæ utilitatis in dyſenteria maligna ſunt veſicantia, ſæpe emplaſtrum ex dimidia parta meliloti, & veſicatorii cum ſucceſſu abdomini applicatur.

Quandoque a veſicatoriis diutius ſuppurantibus naſcuntur ulcera, remediis conſolidantibus reſiſtentia: prodeſt tunc, fila carpta ſolutioni alluminis crudi immergere, & ea exſiccata ulceribus applicare, quæ cum eventu quoque pulvere ſubtiliſſimo olibani inſperguntur.

Fomenta, aut cataplaſmata emollientia, quæ in nonnullis dyſenteriæ ſpeciebus ventri admota proſunt, in maligna non conveniunt, ſed eorum loco linteis utendum eſt, quæ infuſo aquoſovinoſo ex ruta, ſcordio, & lavendula immerſa fuerint. Curandum, ut lintea bene exprimantur, nec abdomini appoſita frigefacta relinquantur.

Abſtinendum quoque a clyſmatibus emollientibus, aut evacuantibus; cum pulſus remiſſe, & inæqualiter micat, venterque inflatus eſt, infuſum ſaturatum chamomillæ cum camphora ano injici poteſt.

Ubi a prædictis auxiliis dejectiones alvinæ

non

non minuuntur, ſed pulſus, & vires magis concidunt, ut nullus inflammationis accedentis metus ſuperſit, enemata N. 32. ex decocto radicis tormentillæ, addito gummi arabico, & camphora tentare licuerit.

Anno milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo ſecundo multi ad noſcomium Fratrum miſericordiæ deferebantur dyſenteria affecti, neglectique. In pleriſque ob ſummam debilitatem nullus amplius evacuationibus locus erat: alii, primis viis purgatis, adeo copioſa excrementa dejiciebant, ut remediis laudatis nihil proficientibus mors inſtare videretur, Multis horum ſequens medicamen profuit.

℞. Conſerv. roſar. rubr.
Syrup. myrtill. āā. dr. vj
Pulv. rad. torment. dr. j.
— — ipecac. dr. ß.
Opii. pur. gr. iv.
Miſce exactiſſime.

Sumat ſingulis, aut altera quavis hora drachmam unam.

Hoc ideo uſus remedio ſum, quod fore ſperabam, ut ipecacuanha motum periſtalticum minuat, & opium vomitum prohibeat. Nondum enim eo tempore ipecacuanhæ cum opio connubium ex Geoffroy & Pringle mihi innotuerat.

Nonnulli ſingultu moleſtiſſimo corripiebantur,

tur, qui addito moſcho illico levabantur: Verum, cum exiſtimarem, ob imminutas alvi excretiones ceſſaviſſe ſingultum, a moſcho abſtinui. Sed brevi iterum rediit, qui exhibito rurſus moſcho evanuit.

In dyſenteria, nullis remediis cedente, cum vitium in ultimo ſolum inteſtino ineſt, Hermannus van der Heyde clyſmata frigida cum aceto, ex veſica injecta, commendat: ſed videndum, an non exulceratio in inteſtino recto adſit, cum inde dolor augeatur.

Quod dyſentericos maxime ſymptoma vexat, teneſmus eſt, qui varia poſcit auxilia.

Initio morbi ſæpe minuitur cremore hordei, decocto althææ, aut ſeminis lini ano injecto; ſi progrediente malo mucus pellucidus, tremulus, gelatinæ ſimilis deponitur, rheum in ſubſtantia prodeſt: cum vero una cum alvi fæcibus purulenta excernuntur, aut ab ulcere teneſmus proficiſcitur, præter clyſmata ex lacte & amylo, modica addita terebinthina, præter aquas item ſpadanas cum lacte, ſequentes pilulæ egregie conducunt.

℞. Gumm. arab. unc. ß.
— oliban.
Extr. agrimon. aa. dr. j.
Terebint. coct. vel
Balſam de Mecha dr. ß.

Fiant pilulæ gr. iij. conſperge pulvere liquiritiæ.

Su-

Sumat tres, quater, aut quinquies per diem.

Ad diarrhæam purulentam diriorem compeſcendam torrefactas glandes quercus commendavit Roſenſtein.

Si dolores valde urgent, paregorica poſcuntur; ſed clyſmata ex opio parata circumſpectione egent. Vidi a xx. guttis laudani ob lumborum & inguinum dolores acerbos ante eruptionem catameniorum injectis, anxietatem ſummam & paralyſim levem inferiorum artuum ſucceſſiſſe, licet fomenta & clyſmata emollientia præmiſſa fuerit. In viro tetano laborante a grano opii per clyſma applicato eoſdem eventus animadverti.

Nonnunquam, ſuperato jam morbo, a fæcibus duris teneſmus oritur, ſanguiſque ſtriatus excernitur. Cavendum, ne quum hæc accidunt, morbum rediiſſe quis putet, & adſtringentia in uſum vocet; ſed uncia ſalis amari in libris iv. aquæ ſolvenda, & ſæpius hujus ſolutionis cyathus hauriendus eſt, donec mollior alvus excernatur.

Ubi poſt gravem dyſenteriam pertinax admodum alvi obſtipatio ſupereſt, coalitum, vel excreſcentiam quamdam præcludentem, ut Kleinius monet, ſuſpicari fas eſt.

Qui e dyſenteria convaluerunt, quandoque ciborum appetentia privantnr, flaveſcunt vultu, ac viribus franguntur, his, ſi amarities oris, & oppreſſio ad ſcrobiculum cordis animad-

madvertatur, emeticum: ſecus tinctura rhei aquoſa convenit.

Vitandæ quoque dyſenteriæ morbo expeditis ſunt aeris viciſſitudines, nec fructus horæi, niſi caute admodum, concedendi, ne in malum idem recidant.

Anno 1762. multi, qui e dyſenteria præmature cohibita tympanitici evaſerant, ad Fratrum miſericordiæ noſodochium deportabantur. Hi clyſmatibus ex infuſo menthæ ſaturato, emplaſtro de cumino abdomini appoſito, infuſo item menthæ, ore hauſto, & ſequente mixtura ſatis facile curabantur.

℞. Aq. menth. unc. iv.
Tinct. aquoſ. rhei unc. j.—j ß.
Elixir ſtomach. temp. dr. j.
Elæoſach. menth. iij.
Sumat altera quavis hora unc. j.

In tympanitide vero, alia ex cauſa orta, non tam felicem eventum hæc methodus habuit; verum alia exhibenda fuerunt.

CAPUT XII.

DE ICTERO.

ICterus flavus primum, aut niger eſt iſque majore plerumque cum periculo conjunctus: dein febrilis, vel apyretus: denique continuus, aut periodicus qui ſæpius recurrens nonnunquam in perennam mutatur.

Quandoque e ſpaſimis iræ, hærniæ incarceratæ, colicæ pictonum, denique ab emeticorum, aut purgantium draſticorum vi inductis: ſæpe craſſiori e bile &c. ſæpius e viſcerum abdominalium obſtructione oritur.

Interdum e dyſenteria, præpoſtere ac perverſe curata, extitiſſe morbum regium Berolinenſes obſervarunt.

Naſcitur item e fæcum duritie, ut in gravidis, vel e corticis abuſu. Qui quandoque, dum per inteſtina fertur, in maſſas cogitur indiſſolubiles, nec motu periſtaltico ejiciendas (*a*)

Non-

(*a*) Medical. Obſerv. and Inquiries by a Society of Phyſic. in London. Vol. IV. p. 123.

Nonnunquam facile curatur, nonnunquam brevi tempore mortem adfert: interdum, ac niger cum primis, longiore intervallo, teſte Junkero, ægros tenet. Novi ipſe quempiam, ictero nigro laborantem, qui, neglectis omnibus remediis, per complures annos in urbe inambulans, morboſum corpus circumferebat.

Utplurimum in tympanitidem, non raro quoque in aſcitam abit, ac tum præcipue, cum albam eamque copioſam ægri urinam reddunt, neque reſpirandi difficultas, aut dextri hypochondrii tumor medicamentis levatur.

Nonnunquam febri lenta, quæ ictero ſe adjungit, conſumuntur ægri.

Icterus ad quartanam accedens, vel e capitis vulneribus ortus, mali eſt ominis; vulneribus ortus, mali eſt ominis, ille vero lethalis, qui ex hydrope, aut ſuppuratione hepatis naſcitur.

Alvi fluxu morbus regius ſolvitur; at cum fæces ſpumant, fœtentque ſupra modum, & diverſiſſimis coloribus tinctæ ſunt, haud procul ab interitu ægri abſunt.

Hæmorrhoides fluentes perſæpe ſaluti ſunt ictericus, ſed id propediem viribuſque adhuc firmis fiat, alioquin perniciosa hæmorrhagiæ, iis præcipue, qui ictero nigro affecti ſunt, haberi debent.

Cura pro diverſitate cauſæ, & ſymptomatum differt.

In

In recens natis tinctura rhei, ſapo venetus & enemata proſunt. N. 33.

In gravidis, quæ recte antea valebant, nonnunquam icterus ex ſpaſmis, ſæpius autem e duris, & copioſis, quæ inteſtinum colon occupant, fæcibus ortum debet. Ille antiſpaſmodicis, hic clyſmatibus & medicamentis, alvumleniter ducentibus impugnandus eſt. Verum ubi proximis ante partum menſibus accedit, aut venæ ſectione, aut partu ipſo tollitur.

Ubi icterus, id quod perraro evenit, in febribus intermittentibus per periodos recurrit, rurſumque apyrexiæ tempore evaneſcit, cum is, tum febris ipſa cortice propulſatur.

Ira illis potiſſimum icterum inducit, in quibus, cum valent, copioſior bilis ſecernitur.

His neque ob amaritiem oris emetica, nec ob ſpaſmos opiata præbenda ſunt, ſed diluentia, ſubacida, & ſi alvus conſtipata ſit, tamarindinata, cremor tartari, ac enemata, cum diæta tenui ſanitatem adferunt.

Icterus ex hæmorrhoidibus, aut menſtruis ſuppreſſis ortus, cum ſigna plethoræ apparent, id præcipue poſtulat, ut hirudines apponantur, vel vena incidatur, ſemicupia adplicentur, ſuper calida ſedeatur, ut decocta denique ſolventia ex gramine, taraxaco, tamarindis, & ſale medio exhibeantur. N. 34. Cavendum ab aloe & medicamentis ex ea confectis.

Ubi icterus e craſſiori bile, vel ex obſtructis

ctis viſceribus ortus eſt, a rheo, tamarindis, vel ſalibus mediis curationem auſpicari oportet.

Nimium meticuloſi ſunt, qui omnino ſalium uſum damnant in iis, quibus nervi ſunt mobiliores. Ego præeunte Boerhaavio litteratis ſalia proſpero ſane eventu præbui, tum alias ob cauſas, tum ob hanc præcipue, quod iis ſumtis rarius ſequatur alvi obſtructio, quam alia purgantia poſt ſe relinquere ſolent.

Corpore lenter purgato, ad ſolventia recurrendum eſt, additis iis, quæ alvum molliorem præſtant.

Cum ægri habitu ſunt ſtrictiore; cum pulſus celerior, ſitis major, ructuſque nidore offendentes animadvertuntur, decoctum ex acetoſa, taraxaco, radice graminis, cum ſalibus mediis, aut ſuccus taraxaci recenter expreſſus, vel ejus extractum liquidum cum terra foliata tartari convenit.

Inter decocta ſolventia illud ex ſaponaria paratum cetera antecellit, quod ex foliis recentibus, multoque magis e radicibus paratum, ceu ſapo ſpumas agit, maculasque pingues detergit.

Si lentus admodum humorum motus obſervetur, ægrique e pallido flaveſcant, pilulæ ex ſapone veneto, extractis amaricantibus, gummi ammoniaco, felle taurino, rheo aut maſſa pilularum cochiarum proſunt.

Non nimis magna pilularum doſis una vi-

ce paranda eſt, cum diutius aſſervatæ ita quandoque exſiccentur, ut in corpore non ſolvantur, ſed fere integræ per anum excernantur.

Diuturnus quandoque ſolventium uſus in annoſis viſcerum obſtructionibus requiritur. Nuper virum iisdem, & quidem graviſſimis laborantem integræ ſanitati reſtitui, dum per biennium vernali & æſtivo tempore ſucco taraxaci expreſſo, hyeme pilulis ex gummiferulaceis, & extractis amaricantibus uteretur.

In tumoribus abdominis duriſſimis præter inunctiones ſequens mixtura per longius tempus ſumta nonnunquam mire profuit.

℞. Extract. tarax. liquid
Terr. foliat. tart. āā. unc. ß.
Extr. Conii maculat. Linn. gr. x.
—xx.
Aq. fœnicul. unc. vj.
Syrup. de duab. unc. j.

Sumat omni tri aut quadrihorio duo cochlearia.

Inunctiones, & memorata ſolventia abſque extracto cicutæ voto non responderunt.

Ubi a ſolventibus diutius uſurpatis viſcerum obſtructiones non emendantur, ſed æger debilior redditur, aut corpus extenuatur, ab iis abſtinendum eſt, & præter diætam accommoda-

modatam ea ſolummodo locum habent, quæ alvum apertam ſervant, ſecus præſto hydrops ſuccedit.

In his ægris ſcirrhi viſcerum abdominalium latent, licet tactu, ut e g. in concava hepatis parte reſidentes, non percipiantur. Veros enim ſcirrhos omnium remediorum efficaciam eludere exiſtimo.

Legitur quidem apud Hallerum, quod in virgine ſcirrhus henis duriſſimus puerperio ſolutus fuerit, quæ durities veroſimilius ab inteſtino colo fæcibus induratis diſtento repetenda videtur.

In ictericis, qui hæmorrhoidibus antea laborarunt, ubi nulla plethora, nullus inflammationis metus, ſolventibus dictis quidquam extracti hellebori nigri cum fructu additur.

Cum in ictero fæces colore naturali dejiciuntur, amaricantia cum roborantibus utiliter adhibentur. Præ ceteris eminet tartarus chalybeatus, qui nequaquam, ut cetera martialia, alvum comprimit.

Quamvis, flavedine cutis evaneſcente, morbus quoque ſuperatus videatur, cum tamen excrementa cinerei coloris eijciuntur, aut ſcrobiculus cordis oppreſſus eſt, extractam taraxaci liquidum, aut ſi tempus favet, ſucci herbarum recenter expreſſi, diutius ſumendi ſunt, qui oleo ſuper infuſo, diu in ampullis conſervari poſſunt.

Sunt, quorum ventriculo præcipue jejuno ſuc-

ſucci infeſti eſſe deprehenduntur; at ſi eoſdem juri carnium, addito vitello ovi, immiſceas, ſine moleſtia quandoque ferunt. Salubres quoque ſunt aquæ minerales ſolventes, veluti Egranæ& Carolinæ; ſed corpus ante purgare convenit, ne anxietatibus & flatibus nimium ægri conflictentur. Univerſim tamen aquæ ſoteriæ majus emolumentum præſtant, cum ad ipſos fontes hauriuntur; namque hujus rei cauſa & cœlum mutandum eſt, & itinera ſuſcipienda: tum expediti, remotique a domeſticis curis ægri corpus quoque, dum aquas inter ambulandum bibunt, ſalubrius exercent.

Ubi ſub uſu aquarum mineralium appetitus deficit, corpuſqve languet, deſiſtere ab iis oportet, Boerhaavius author eſt, nocere aquas minerales in laxiore corporis habitu, atonia ventriculi & inteſtinorum.

Pertinaciſſimum icterum, pluribus medicamentis fruſtra oppugnatum diuturno fructuum æſtivorum recentium uſu levavi. Verum ubi ventriculus, & inteſtina admodum laxata, ſanguiſque nimis ſolutus eſt, fructus horæi, uti Tiſſot monet, haud in rem fuerint.

Commendantur a quibusdam in ictero emetica, ſed caute in his ac provide agendum eſt.

Quamvis enim vomituritiones & nauſeæ percipiantur, eæ tamen perſæpe morbi ſymptoma ſunt, neque a ſaburra primas vias obſi-

dente excitantur. Tum vero, cum nullus dolor, nullus inflammationis metus adeſt, neque obſtructio inſignis obſervatur, atque purgantia & ſolventia incaſſum adhibita fuere, tentari emeticum poteſt, ut compacta materies concuſſionibus ſolvatur, & ad faciliorem excretionem idonea efficiatur. Quandoque purgantibus & ſolventibus icterus quidem imminuitur, ſed vires & pulſus ægrorum collabuntur. Hic ſolventibus, & evacuantibus ſuperſedendum eſt, atque ad ſerum lactis vinoſum, vel lenem extracti corticis doſim confugiendum.

Ubi viribus aliquantum confirmatis, alvus dura eſt, levem tincturæ aquoſæ rhei, aut unam alteramve ſalis mirabilis Glauberi drachmam addere mixturæ cum extracto corticis oportet; dein rurſus ad ſolventia transeundum, iiſque tam diu utendum, donec vultui, urinæ, & excrementis conſtet naturalis color, & hypochondria omnino libera, reperiantur.

Neque externa in morbo regio auxilia negligenda ſunt.

Quibus hypochondrium tumeſcit, tactumque paullo immitius, dolet, iis ſemicupia, cataplaſmata, unctiones conducunt.

℞. Spec. emoll. llb. j. ß.
Sapon. venet. unc. iv.
Conii macul. Linn. unc. ij.
Coque in cataplaſma.

Clyſ-

Clyſmata quoque in ictero laudem merentur. Quod ſi fæces argillæ ſimiles dejiciantur, ægerque habitu ſit frigidiore, ſaponem aqua ſolutum injicere convenit, ut bilis vices ſuppleat. Quamquam hæc ſapo haud vocari poſſit, cum alcali deſtituta ſit; tamen experientia teſte lenta ſolvit, inteſtina ſtimulat, & alvum promovet.

℞. Sapon. venet. unc. ß.
Solv. in unc. x. aq. fontis.
Injice.

Cum alvus admodum depreſſa eſt, & excrementa velut glutine obvoluta apparent, enema ex terebinthina, ovi vitello ſubacta, & aqua diluta perſæpe profuit.

Ceterum unctiones, althææ & calendulæ unguento factæ, non minus conducunt; ſi malum pertinacius reſiſtat, commode unguenti neapolitani quidpiam admiſcueris.

℞. Unguent. alth. unc. iij.
— — calend. unc. ij.
— — neapol. dr. j ß.

Ova cruda a quibuſdam in ictero commendata abſque ſucceſſu exhibita fuiſſe memini. Quin imo nonnullis ea exitio fuere, dum alia remedia negligebantur, quibus adhibitis fortaſſe recuperaſſent ſalutem ægri.

Cl. Greding belladonnam ægris adminiſtravit. Dedit mane, & veſperi pilulam.

℞. Extr. belladonn. gr. xxiv.
Pluv. folior. gr. xv.
F. pilulæ ponderis ſemigrani.

Prima poſt quamlibet pilulam ſumtam die inſignis calor corporis, vehementior, crebriorque arteriarum, præſertim temporalium ictus, capitis temulentia & largus ſudor ſubſequebantur, quæ omnia majore fæcum viridium, & urinæ excreta copia diminuebantur; demum rhabarbaro, & ſale amaro morbus penitus ſublatus eſt (*b*).

Elapſis annis bellandonnam in pertinacibus viſcerum abdominalium obſtructionibus tentaveram; paucis profuit, at plures nullum inde levamen percepere.

Quare, niſi in reliquis medicamentis nihil opus ſit, vix adhiberi poteſt; tum vero, & ab hoc deſiſtendum erit, cum appetitus fugit, alvus ſolutior fluit, & corporis languor invaleſcit.

Nunc quædam de ictero periodico notanda occurrunt.

Hic quandoque conſtrictioni ſpaſmodicæ in hy-

(*b*) Adverſ. med. pract. Vol. II. p. 319.

hyſtericis originem debet, ſicet nuper negatum fuerit, icterum a ſpaſmis oriri poſſe. (c) Ipſe anno 1752. ictero ſpaſmodico leviore ex ira laboravi.

Eum adeſſe id argumento eſt: ſi nulla in hypochondriis durities notatur, ſi ægri antea flaveſcentem faciei colorem non exhibebant, ſi copioſam eamque pallidam urinam reddunt; denique ſi facillime irritantur, & ictero motus animi præceſſerunt.

Externe enemata ex carminativis, frictiones abdominis, & unctiones, unguento nervino, carminativo, & balſamo embryonis factæ: interne valeriana, gummiferulacea, aſa fœtida, amaricantia; & ſi nulla obſtructionis ſigna appareant, lenia martialia adhibita medicinam huic morbo faciunt.

Nonnulli ægri, quos mars in ſubſtantia exhibitus male afficit, ejus extractum commode ferunt.

℞. Rad. valer ſylveſt. dr. vj.
Gumm. ammon.
Extr. trifol. fibr.
— mart. ā̄ā. dr. ij.
Aſæ fœt. dr. ß.
F. pil. gr. iij.
Sumat ter. per diem iv—vj.

Cum

(c) An. Eſſay. on the Jaundice &c. by VVilliam Corp. M. D.

Cum alvus rardior eſt, rhei quidpiam adjicere convenit.

Vix locus opiatis eſt, niſi cum paroxyſmo ingruente, exempli gratia, poſt animi motum vehementiorem, ægri ſibi abdomen validius conſtringi querantur.

Tametſi calculi veſicæ felleæ tum quoque, cum nullus icterus aderat, in cadaveribus quandoque reperti fuerint, exiſtimetque vir ſummus Hallerus, morbum regium periodicum redeuntem a calculis progigni vix poſſe, eum tamen præſertim in feminis ab hac cauſa obſervavi. Hæ pondus quoddam, doloremque ſentiunt obtuſum in regione veſicæ felleæ, qui, etſi acutus non ſit, tamen omnia conſtringit, verſus ventriculum ſe extendit, & reſpirare libere ægras non ſinit, tum vomitus accedit, aut irritus vomendi, alvumque dejiciendi conatus. Nonnunquam ſimilia ſymptomata ab amurca bilioſa profecta cum Hoffmanno vidi; quandoque tamen, calculis inferne ſecedentibus prædicta ſymptomata abſque ictero exſtitiſſe memini.

Forte hi calculi, animadvertente Hoffmanno, quandoque in flexibus inteſtini duodeni naſcuntur.

Calculi fellei, uti Cl. Sabatier animadvertit, ſimillimi ſunt bili exſiccatæ: ignem facile concipiunt, leveſque ſunt, adeo, ut aquæ innatent.

Colicas ſæpius redeuntes gignunt, verum,

quod mox memoratus vir tradit, ab iis in inteſtina delatis inflammationes ac choleras ortas eſſe, id nondum mihi obſervare licuit.

Cum plethorici ſunt ægri, vena aperienda eſt, ne ingentibus illis niſibus vaſa rumpantur: at ubi ſpaſmi validiores, pulſus debilis, aut gelidus ſudor obſervantur, ſanguinem mittere haud oportet.

Emetica prope abſunt a periculo, cum vaſa hepatis diſrumpi poſſint, dum ſanguis abdominis in venam portarum maximo impetu fertur.

Conſultius eſt decoctum hordei cum melle propinare, ut facilius vomant ægri.

Profuit in hoc malo decoctum ex taraxaco & radice althææ paratum, addito pauco ſale mirabili vel ſegnette, minori doſi, ſed ſæpius ſumtum.

Cl. Bergius in volvulo, & calculo felleo oleum ricini non ſine inſigni fructu exhibuit. Dum frequentes vomituritiones cum ſingulti urgebant, & alia purgantia valida paſſim fallebant, cochlear unum altera quavis hora ſumere cogebatur æger, antequam pharmacum aliquid effecerit. In gratiam eorum, quibus oleum diſplicuit, idem cum mucilagine gummi arabici vel vitello ovi in emulſionem redegit. Alii, tribus unciis pro doſi datis, in feminis præſertim tenerioribus, alvum motam eſſe obſervarunt; alii ad v—vj. uncias procedere coacti ſunt.

Multis in colica pictonum hoc oleum per mercatorem allatum exhibui, ſed nihilo majoris efficaciæ erat, quam oleum amygdalinum cum manna conſociatum, quod crebrius, ſed majore doſi, ac Tronchin præcipit, optimo effectu dedi.

Nuper tamen aliquoties in urbe oleum ricini ex ſeminibus hic Viennæ expreſſum in cardialgia N. 35. cum vomitu & pertinaci alvi obſtructione cum ſucceſſu propinavi.

Itaque optandum eſſet, ut ricini cultura propagetur, quem in Hungaria vidit Cl. Friburgenſis Profeſſor Mederer, (*d*) cum remedium hoc, guſtu non ingratum, ob pretium majus quo hic venditur, paucis ex re, & uſu eſſe poſſit.

Clyſmata emollientia ſæpius injicienda & cataplaſmata ventri admovenda ſunt. Semicupia vix ferunt inquieti ægri.

Omnibus remediis opium antecedit, tum quod ſummum dolorem mitiget, tum quod ſpaſmos ſopiat, forte ductum cyſticum, aut communem conſtringentes.

Expedit, ſimul decoctum althææ, vel graminis ſaturatum ſæpius haurire.

Extra paroxyſmum ſuccus taraxaci expreſſus,

(*d*) Hungerbyhler Diſſert. de oleo ricini. Friburgi Briſgojæ 1780.

ſus, aut extractum ejus liquidum, cum terra foliata tartari longiſſimo tempore ſumendum, interjecto aquæ Sedlizenſis aut Bilinenſis uſu, ut alvus indies mollior perſiſtat.

Multis hunc in uſum familiaris eſt aqua aerea, quæ arcani nomine ex Bohemia allata venditur, ipſa vero mera ſalis amari in aqua ſolutio eſt, cui exigua ſelenitæ portio admiſcetur, ut lagena, in qua circiter 18. unciæ aquæ inſunt, ſalis unc. ij ß. & dr. j. gypſi contineant (*e*).

Sæpius calculo felleo laborantibus balnei ſulphurei Baadenſis uſus profuit. Plurimum quoque opis attulit equitatio, aut itinera diuturniora inſtituta.

Etſi cum Cl. Cullen ſentiam, haud peculiarem in ſpecifico a VVhitt propoſito vim ad ſolvendos calculos felleos eſſe, nihil tamen obſtat, quominus tentari poſſit. Conſtat duabus partibus ætheris vitrioli, & una olei ſtillatitii terebinthinæ. Dantur guttæ xij—xx. & ultra ſacchari fruſtulo inſtillatæ. Hac miſtura ſumta ſeri lactis clarificati, vel aquæ hordei unc. vj. potantur. Hujus remedii uſus in plures menſes ducendus eſt; & cum aliquanto calefaciat, eodem tempore ptiſanæ refrigerantes, & demulcentes cum ejusdem generis diæta præcipiendæ ſunt.

Qui

(*e*) Hornſtein Diſſert. 1777.

Qui calculis felleis laborant, nec vitam ſedentariam agant; nec alvum obdureſcere ſinant; omniaque evitent, quæ bilem tenaciorem, & craſſiorem reddunt; nec mœſtitiæ locum præbeant, quæ generationi hujus calculi plurimum favet.

CAPUT XIII.

DE

HÆMORROIDIBUS.

In curandis hæmorrhoidibus parum ad ſummam rei facere videtur, utrum eæ ex ſyſtemate venæ portæ, an e vaſis hypogaſtricis, an e venis, aut arteriis fluant.

Aliæ cæcæ ſunt: fluentes aliæ,

Utræque viris ſunt, & matura ætate hominibus, quam juvenibus familiariores.

Experientia conſtat, teneros infantes quandoque hæmorrhoidibus laboraſſe.

Verum huc referri non debet ſanguis, per anum dentitionis tempore fluens, uti aliquoties obſervavi; qui, ubi primum erupere dentes, ſiſtitur. Nonnunquam tamen vel ob majorem ſanguinis profluentis copiam, vel ob ſummam debilitatem, decoctum corticis peruviani feliciter adhibui.

Nunquam hæmorrhoides animadverti, quæ rite ſingulis menſibus, catameniorum inſtar fluxiſſent, licet id accidiſſe certis practicorum obſervatis conſtet.

Cauſæ hæmorrhoidum ſunt plethora, ſeu illa

illa per totum corpus diffuſa ſit, ſive circa hæc ſolum vaſa conſiſtat, orgaſmus ſanguinis, tum corporis exercitiis, tum potibus ſpirituoſis inductus; dein ſanguinis per venam portæ impeditus tranſitus; ut cum viſcera abdominalia obſtructa, aut humoribus ſpiſſioribus atrabilariis referta ſunt; denique ea omnia, quæ vaſa hæmorrhoidalia comprimunt; ut graviditas, fæces duræ aut conſuetudo latrinis diutius inſidendi, aut ea, quæ humores ad vaſa hæmorrhoidalia magis derivant: ut equitatio, abuſus aloes, vel piperis &c. item quæ ſphincterem irritant, ceu calculi veſicæ, ſuppoſitoria, vermes, hirudines intempeſtive adplicitæ; &c.

Inter cauſas hæmorrhoidum recenſeri etiam debet amarorum abuſus, quo, teſte Spielmanno (*a*) inteſtina exſiccantur, alvus obſtruitur, & hæmorrhoides excitantur.

Noſtra ætate homines frequentius Vindobonæ hæmorrhoidibus obnoxii ſunt, etſi moderatius vino utantur, quam avi eorum. An ex abuſu aromatum, condiendis cibis adhibitiorum, an quod rarius corpora exerceant, rhediſque frequentius vehantur?

Hæmorrhoides certis temporibus fluentes, ſalubriores plerumque vagis ſunt. Quibus eæ jam-

(*a*) Mat. med. p. 195.

jam a tenera ætate, præſertim copioſius fluunt, illi raro ſenectutem attingunt, ſed ex hydropo ante, vel ictero intereunt.

Lienoſis & melancholicis proſunt hæmorrhoides teſte Galeno; ſed atrabilariis debilioribus, aut jam cachectis ſæpe exitio ſunt, præcipue ſi majore copia ſanguis axcernatur.

Noxiæ ſunt eæ, quæ febres profligatas ſubſequuntur, cum plerumque e viſceribus obſtructis ortum habeant. Lædunt hæmorrhoides tum illos, apud quos ſupprimuntur, tum eos etiam, quibus abundantius, quam par eſt, fluunt. E ſuppreſſis apoplexiæ, morbi inflammatorii, obſtructiones viſcerum abdominalium, fiſtulæ & gangrænæ vaſorum hæmorrhoidalium oriuntur: aſt ſi prolixius manant, cachexiam & hydropem generant.

Si hæmorrhoides etiam illis, quibus alias rite defluunt, ita quandoque manare deſinunt, ut nulla propterea functio corporis turbetur, nullis natura medicamentis laceſſenda eſt; cum vero calor, cephalalgia, anxietas circa hypochondria, aut lumborum dolor naſcitur, venæ ſectio, lenia e tamarindis, cryſtallis tartari &c. confecta purgantia, & emulſiones nitratæ cum diæta tenui & quiete locum habent.

Cavendum a remediis aloeticis, aliiſque, quæ hæmorrhoidibus aperiendis utiles jactantur, ne inflammatio, aut fiſtulæ ſuccedant.

Ubi vero hypochondria inflata ſunt, & cor-

corporis habitus flaveſcit, vitaque prægreſſa eſt ſedentaria, decoctum e taraxaco, ſaponaria, tamarindis cum terra foliata tartari N. 34. præbere oportet.

Si anni tempeſtas favet, ſuccus taraxaci expreſſus proficuus eſt.

Etſi fructus horæi maturi ad attenuandum ſanguinem craſſiorem in ſyſtemate venæ portarum multum valeant, illis tamen, quorum ventriculi & inteſtinorum compages minus firma eſt, non adeo proſunt, quod uberius ingeſti, flatus concitant, quibus inteſtina tenduntur, venæ comprimuntur, & moleſtiæ hæmorrhoidales augeſcunt. Similibus extracta liquida, ut graminis taraxaci magis commoda ſunt.

Cum hæmorrhoides tument, attrectatæque dolent, cataplaſmatibus emollientibus utendum N. 36. Multis ſequens lenimen attulit.

℞. Micæ panis albi unc. vj
Pulpæ pomor. acido dulc. unc. iij.
Coque cum aqua, donec cataplaſmatis ſpeciem induant; adde.
Acet. litharg. gutt. xv—xx.

Nec cataplaſmata, neque inſeſſiones nimis cal idæ adplicandæ ſunt.

Abſtinendum in ejuſmodi ægris ab adſtringentibus. Novi virum, qui hæmorrhoidibus cæcis maximum ab attactu dolorem cientibus,

la-

laborabat. Hic applicitis cataplaſmatibus lientibus, jam plurimum levatus, ſuadente quo piam acetum cataplaſmati admiſcuit. Verum illico tumentes ſibi venas vehementer conſtringi ſenſit, & acerbis per aliquot dies doloribus conflictatus eſt.

Quidam hæmorrhoides tumentes, frigida lavandas præcipiunt. Quod quidem habere locum initio poteſt, ſed ubi pars affecta, aut inflammata eſt, aut cum tangitur, valde dolet, malum augetur.

Clyſmata fæcibus eliminandis accommodatiſſima ſunt, ſed tres, quatuorve uncias excedere haud debent, ne vaſa comprimantur.

Cavendum, ne ſalia enematibus adjiciantur, ſed ad alvum eluendam, manna iis addita plurimum proficit.

Cum hæmorrhoides inflammatæ ſunt graviterque dolent, conuli e pepone, in ſuppoſitoria conformati, applicitique multum laudantur, ſed eos, ubi tumor & inflammatio major urget, ob doloris acerbitatem non ferunt ægri.

Si dictis adminiculis hæmorrhoidum tumor non emendetur, metuſque ſit ſecuturæ inflammationis; ſanguis hirudinibus, aut lanceola educendus eſt; quod poſtremum præcipue præferri debet, cum tumor ſanguinem grumoſum continet.

Ubi nihil adeſt, quod indicet, ſanguinem edu-

educi oportere, unguentum linariæ cum quarta aut ſexta parte unguenti nutriti adhibitum levat, cui, ſi urgeat dolor, granum opii admiſceri poteſt.

Hæmorrhoidibus cæcis ac tumeſcentibus curandis nihil eſſe æque opportunum aſſerit Ill. de Haen, atque oleum chalybeatum eorum, qui chalybeis inſtrumentis conficiendis victum exercent.

Quandoque hæmorrhoidos interne deſcendunt, & a ſphinctere ani conſtringuntur, unde gravia ſymptomata exſurgunt. Sed hæc infringuntur, cum digito in anum inſerto illæ reponuntur.

Si varices flaccidæ ſunt, abſque ſenſu doloris, vinum rubrum, cui flores balauſtiorum incoquuntur, vel alumen vino rubro ſolutum, externe proficue adhibetur.

Poſtquam nihil his omnibus profectum eſt, exſtirpationem Cel. Schumucker utiliſſime inſtituit, & ligaturæ anteponit, ex qua dolores graviſſimos, conſtrictiones inteſtinorum, & ſpaſmos mortiferos exortos fuiſſe, de Haen vidit. Ego tamen deligationis cum ſucceſſu inſtitutæ memini.

In multis hæmorrhoides, ut verbis Cel. Frank utar, non tam ob ſanguinis, per abdominalem morbum, circulationem impeditam; quam a ſolius tunicæ inteſtinalis intimæ laxitate, & venarum ano vicinarum atonia ſpeciali, a multis cauſis facile extricabili, intu-

tumeſcunt. Hinc ſola ſæpe ſaccorum ejuſmodi tunicæque ano propendentis, & infiltratæ vel calloſæ exſtirpatio inteſtinalem hunc morbum, recte monente Ill. Theden (Neue Bemerkungen und Erfahrungen I. Th. S. 56. 59.) radicitus tollit.

Hæmorrhoidum ſupra modum fluentium indices ſunt fractæ vires, facies palleſcens, pulſus debilis & inæqualis. Raro hic venæſectio conveniens fuerit, cum frequenter hydrops pectoris inde ſequatur.

Hæmorrhagia ex vaſis externis orta, quæ quidem rarius occurrit, bolo armeno, vino rubro ſoluto, & pannis linneis applicato, vel ſpongia aceto imbuta, vel linteis carptis aqua aluminoſa madidis facile ſiſtitur.

Si profundius in recto hæreant vaſa, ſanguinem fundentia, alvo elota, injectiones ex decocto millefolli, vel etiam ex decocto radicis tormentillæ, vel biſtortæ conveniunt.

Commendantur quoque clyſteres, & ſemicupia frigida, ſed hæ, cum ægri exhauſti ſunt & habitus corporis frigidus obſervatur, vix ſuaſerim.

Laudant item nonnulli ſuppoſitoria, ex adſtringentibus v. g. corticibus granatorum parata; ſed hæc ab ægris. cum nimium irritent, vix feruntur, neque adjumento eſſe poſſunt, ſi mali fons profundius latet.

Hæmorrhoidibus plus nimio fluentibus, interne decoctum millefolii (quod in colica hæ-

morrhoidali mirum quantum prodeſt) tentandum; ſi vero hæmorrhagia urgeat, ad decoctum corticis, vel nonnunquam ad alumen confugiendum erit.

Optimos autem effectus in hæmorrhoidibus nimium fluentibus, & hæmorrhagia uteri a vitriolo martis exhibito obſervavi. Laudatur in hæmorrhagia uteri $\frac{1}{8}$ grani ipecacuanhæ ter, quaterve per horam data, ut ſpaſmi minuantur, & hæmorrhagia ſiſtatur. Commendaverat jam ante ipecacuanhæ in cohibendis hæmorrhagiis vim, egregius ceteroquin, ſed in condendis aphoriſmis præcox Baglivius. Quibusdam eam ſalubriter adhibui, ſed in plurimis, cum eventus non præſto votis reſpondiſſet, præcipue hæmorrhagiis cum periculo urgentibus, ad vitriolum martis confugi.

Opium haud congruit, quod humorum orgaſmum, & alvi obſtipationem auget, &, ubi viſcera abdominalia infarcta ſunt, obeſt. Tum ſolum locum habere videtur, cum teneſmus obſervatur a ſtimulo in inteſtinis ortus, qui fluxum ſanguinis ciet, excitumque ſuſtentat.

In chronico hæmorrhoidum fluxu immoderatiore e laxatis viſceribus diuturnum rhei uſum, & lenia martialia parce præbenda Cl. Tralles commendat,

Ubi limatura ferri ſumta alvus nimium præcluditur, præcordiorum anxietates, vel cardialgiæ naſcuntur, Cel. Tralles ſaccharum

cum

cum cremore tartari marti addendum ſuadet.

Quibus vero hæmorrhoides rhabarbaro irritabantur, pilulas ex extracto millefolii cum limatura martis exhibui.

℞. Extr. milleſ. unc j.
Limat. mart. non rubig. dr. ij.
F. pil. gr. iij.
Sumat ter per diem iij—v.

In nimio hæmorrhoidum, inveteratoque fluxu, quem cachexia comitabatur, hydropis metum adferens, continuatum balnei Pyrvvartenſis uſum admirabiles prorſus ſucceſſus habuiſſe memini.

Cum vaſa veſicæ cum hæmorrhoidalibus nonnunquam communicent, hæmorrhoidum loco mictus cruentus exoritur, cui, ſi ægri ceterum recte valeant, nihil obmovendum, ſtimulantia ſolum, aromatica, ſpirituoſa ac diuretica fugienda ſunt. Ubi vero dolor & ardor pubis obſervabitur, & pulſus plenus, duruſque tangitur, tum vena incidenda eſt, & emulſiones ac medicamenta leniter alvum moventia veluti ex tamarindis, & manna propinanda.

Ardor inter mingendum gummi arabico aqua diluto, mixtura oleoſa N. 37. aut decocto ſalep N. 38. mitigatur.

Novi, adſtringentibus imprudenter exhibi-

tis, inflammationem, & ſuppurationem lethiferam ſucceſſiſſe.

Huc referenda ſequens curatio videtur. Monachus quiſpiam, ante complures annos ſæpe hæmorrhoidum fluxu abſque incommodo laborans, cum æſtuarite ſyrio, iter inſtitueret, vinumque largius biberet, repente mictu cruento afficiebatur; qui & inſeſſibus auctus, & variis pharmacis datis exaſperatus eſt. Demum æger meam opem imploravit. Huic præcepi, ut ſellæ pertuſæ, quæ ligneo operculo concavo tecta erat, ita inſideret, ut vapor aquæ calidæ ſuppoſitus, per foramen tenue, in operculo ligneo apertum, anoque reſpondens, eo tantum perducere, Una juſſi lintea, aquæ glaciali immerſa, regioni pubis applicari; quo facto cum poſt biduum mictus ſanguinis ſileret, & vaſa hæmorrhoidalia intumeſcerent, his lanceola apertis, integra ſanitas rediit.

Cum hæmorrhoidum vi ſuppreſſa urina eſt, non modo diuretica omnia relinquenda, ſed ne moderatus quidem nitri uſus tutus eſſe videtur. Proſunt quidem diluentia ac demulcentia, ut decoctum althææ interne ſumtum, & balnea; ſemicupia, cliſmata, aut fomenta emollientia exhibita, ſed ſæpe cum hæc expectationem omnem fallerent, hirudines, perinæo appoſitæ, levamento fuerunt.

Qui hæmorrhoidibus laborarunt, cavere debent a diæta ſicca, & alimentis aromaticis,

mul-

multas fæces aut flatus generantibus, cum quandoque a ſolis diuturnis flatulentis affectibus hæmorrhoides naſcantur.

Cavendum etiam, ne tranſpiratio ſupprimatur, namque frigore incaute admiſſo inſultus hæmorrhoidales redire ſolent.

Vitanda deinde alvi obſtipatio, ad quam prohibendam plurimum conferunt lenes Sedifienſis aut Bilinenſis aquæ doſes ſæpius ſumtæ: neque ſequendi ſunt illi, qui magnopere metuunt, ne ani fiſtulas ſalia progignant.

Minus ad hunc finem conducit rheum, quo diutius ſumto flatuum incommoda vix tollenda, & alvi obſtructionem clariſſimi mecum viri obſervarunt.

Monendi ſunt, qui hæmorrhoidibus vexantur, ne anum charta bibula extergant, ſed ſpongia utantur aqua frigidiuſcula madida.

Maximum equitatio hæmorrhoidibus levamen adfert, ſed cum hæ dolent, ferre illam ægri nequeunt: aut certe metuendum, ne inflammatio oriatur.

Qui hæmorrhoidibus fluentibus quondam obnoxii, poſtea iiſdem liberati fuere, modicis egent venæ ſectionibus, lenibuſque purgantibus, ne alia mala ſuccedant.

CAPUT XIV.

DE

ARTHRITIDE.

INter arthritidem & podagram, ut Ill. van Svvieten docet, hoc intereſt, quod hæc, etſi, cum inveteravit, plures ſimul, alioſque ex aliis articulos occupet, principio tamen pedes ſolum petat; quod nil tale opinantibus ingruat, nec diuturni eſſe primi ejus impetus ſoleant. Arthritis vero febri continua inchoat, torquetque diutius, at plerumque non redit, complures enim, qui gravius hoc morbo laboravere, per omnem deinceps vitam immunes ab eo fuerunt.

Dividitur, in febrilem, & non febrilem: recentem, & confirmatam: veram & ſpuriam.

In vera dolorem ſequitur tumor: in ſpuria tumor, dolorque una accedunt.

Arthritis acuta ſæpe in chronicam abit.

Haud juvat diſceptare, in ligamentiſne & articulorum capſulis, ut Boerhaavio & Meadio viſum: an, ut Hallerus cenſet, in ipſa cute,

cute, vel in nervis cuti ſubjectis arthritidis ſedes figenda ſit.

Multum arthritis cum rheumatiſmo convenit, iisdemque pene fontibus utraque derivatur; veluti e dyſenteriis, tranſpiratione, aut ſanguineis fluxibus ſuppreſſis, ſcabie retroacta, abuſu ſpirituoſorum, fonticulis, & ulceribus chronicis coalitis, venenis ſaturnalibus, vaporibus mercurii aut arſenicis.

Eodem fere modo uterque morbus ſolvitur, ut ſudoribus, urina mucoſa, fluxu alvi, furunculis, puſtulis, ulceribus, aliiſque exanthematibus.

Hæmorrhoides fluentes licet morbum non tollant, eum tamen leniunt.

Forte ab arthritide rheumatiſmus hoc maxime differt, quod hic nec hæreditarius ſit, nec contagione contrahatur, neque omnem membri, vel articuli mobilitatem tollat.

Arthritis conjuncta cum febre, quæ aere humido, frigido frequentius occurrit, eandem, quam rheumatiſmus, medicinam poſcit (*a*).

Cavendum, ne febris ob ſolos lancinantes artuum v. g. crurum dolores pro arthritica, vel rheumatica habeatur, cum hi dolores ſæpe

---

(*a*) Commentat. mea da curandis febribus & inflammationibus C. XXIV. p. 415.

pe ſaburræ in abdomine hærenti originem debeant, quod nexum nervorum abdominalium conſideranti facile patet. Hæ febres inſtitutis largioribus venæ ſectionibus, datis diaphoreticis, & neglectis evacuantibus longæ aut periculoſæ evadunt.

Urina turbida cum ſedimento mucoſo, aut furforaceo arthritidem febrilem levat. Verum ubi ægri nimiam pallidi & aquoſi lotii copiam eum virium detrimento mittunt, decocto corticis confirmandi ſunt; atque ubi hoc nihil proficitur, ad comphoram, & veſicantia confugiendum eſt.

In eo, quem de febribus vulgaveram, tractatu nimiam videri dixeram nitri doſin a Broklesby præſcriptam. Id poſtea experimento Cl. Nicolai comprobatum fuit, qui, cum drachmam nitri dimidiam ſingulis horis aliquoties chmam nitri dimidiam ſingulis horis aliquoties ſumpſiſſet, frigus quoddam veluti glaciale in ventriculo ſenſit, continuatique nitri uſu appetitum imminui, & ventriculum debilitari expertus eſt (*b*).

In arthritide non febrili potiſſimum magneſia nitri, aut ſale amaro purgandum eſt corpus, dein in morbi cauſam inveſtigandum. Ubi a ſcabie retroacta malum oritur, flores ſul-

(*b*) Recept und Rurarten P. 582.

ſulphuris, ſpiritus fuliginis, decoctum ſarſaparillæ vel antimonialia pro diverſitate ſymptomatum, & ſubjecti locum habent. In arthritide, quæ ex atra bile enata eſt, efficaciſſimi ſunt ſucci expreſſi herbarum N. 39. ex taraxaco, acetoſa, beccabunga. Si acidum in corpore prædominetur, acetoſæ loco naſturtium aquaticum admiſcere oportet. Incipiendum a minori doſi e. g. ab unciis tribus, tum ad quatuor & quinque nycthemero progrediendum, ſi id ventriculus patitur.

Addito aurantiorum ſucco major expreſſis ſuccis gratia conciliatur, & eos facilius ventriculus fert. At hos, ſero lactis dilutos, propinari nolim, quod vires ventriculi hac admixtione potiſſimum deprimantur.

Inutiles videntur conſervæ, quæ tertia, aut quarta quavis hora ad drachmam unam aut alteram præbentur, cum æger vix tres, quatuorve ſucci drachmas intra diem ingerat.

Dum arthritis ab acido nata eſt, ſapo venetus largiore copia cum amaricantibus exhibendus eſt; ſanguineis tamen nocet ſapo.

Sapo hiſpanicus parum a veneto differre videtur: ſufficit in uſum medicum ſaponem ex bono oleo paratum adhibere; rejiciendus vero ex ſebo rancido vetuſto confectus, qui odore & ſapore ingrato facile dignoſcitur.

Si ſapo loco alcali ex borace paretur, una hujus pars, duas olei preſſi in ſaponem pulcher-

cherrimum, aqua facile ſolubilem, teſte Spielmann, vertit, quin borax decomponatur (c).

Vir 30. & aliquot annos natus ſummis doloribus lumbaribus & iſchiaticis corripiebatur, Nihil externa remedia, nihil demulcentia, aut paregorica ipſa profuerunt; demum recordabar ægrum longiſſimo tempore ſpiritu vitrioli diluto uſum fuiſſe, hinc ſequentem mixturam tentavi.

℞. Olei amygd. unc. j ß.
Syrup. alth. unc. ij.
Vitell. ovor. q. s.
diu ſimul tritis & ſubactis adde
Aq. comm. unc. x.
Sal. tartar. dr. ß.

Hoc medicamento binis vicibus abſumto, dolores immanes tollebantur.

Ubi ex tranſpiratione ſuppreſſa arthritis abſque pulſo pleno & forti exſtitit, tum, ſi levius malum eſt, mixtura Hoffmanniana, pulvis Dovveri, N. 40. & infuſum florum ſambuci: ſi gravius, camphora, veſicantia, decocta ſudorifera locum habent.

Oritur & arthritis a chloroſi, & menſtruis ſup-

(c) Bergius M. M. T. I. p. 15.

ſuppreſſis, quæ frictionibus, ſaponaceis, amaricantibus, myrrha, quandoque aloeticis, & balneis ſulphureis curanda eſt.

Nonnullis pulchre proſunt aquæ minerales, quæ ferrum. & ſal amarum continent.

In arthritide non febrili infuſum chamædryos juvit; vidi tamen aliquos, quorum ventriculus inde male afficiebatur.

Egregium hujus morbi remedium aconiti extractum expertus ſum. Incipitur a dimidio grano: at ſi neceſſitas urget, ad tria, quatuorve aſcenditur, quæ tertia, vel quarta quavis hora exhibentur. Si pulſus præterea debilis, & pallidior urina obſervetur, feliciter aconito camphora jungitur.

In arthritide diuturniore egregiæ efficaciæ ſunt flores ſulphuris cum antimonio, poſt quos decoctum bardanæ largiter hauritur.

℞. Flor. ſulph. dr. vj.
Antim. crud. dr. ij.
Sacch. unc. j.
F. pulvis.

Sumat bis ter per diem drachmam dimidiam.
Delicatioribus parari inde rotulæ poſſunt.

℞. Flor. ſulph. dr. vj.
Antim. dr. ij.
Sacch. candidiſſ. unc. j ß.

F. pulvis ſubtiliſſimus. Formentur cum ſyrupo kermes rotulæ drachmæ dimidiæ.

Su-

Sumat ter aut quater per diem drachmam unam.

Præferuntur flores ſulphuri crudo, cum hoc quandoque teneſmum, & tormina excitet, ſi ei aliæ mineræ admixtæ ſint.

Aegris pallido habitu, & imprimis frigido, quos arthritis iterato corripuit, ſæpius hæ pilulæ profuere.

℞. Flor. ſulph. unc. j.
Reſin. Guajac. unc. ß.
Antim. crud. dr. j ß.
F. pilulæ gr. iij.
Sumat ter per diem 4—6.

Nullum in arthritide chronica decocto ſarſaparillæ, & antimonii præſtantius remedium animadverti.

℞. Sarſaparill. unc. iv.
Antim. in petia ligat. dr. vj.

Coque in lib. xj aquæ, ad dimidii conſumtienem.

Adde
Liquirit. unc. j.
Sem. aniſ. dr. ij.
Infunde per octavam horæ partem.
Colaturæ exhibeatur.

Doſis

Doſis ingredientium & decocti bibendi pro diverſitate ægrorum, & morbi pertinacia variat.

Quidam exiguam his remediis efficaciam tribuent propterea, quod antimonium, ſulphure adhucdum addito, iners evadat. Sed an non ex hac commixtione tertium quoddam corpus, agendi, & efficiendi vi præditum, exſurgere poteſt?

Boerhaavius nullum ab antimonii decocto fructum exſpectat, cum illud humoribus noſtris non ſolvatur; ſed equos antimonii uſu pingueſcere novimus.

Præterea tam a pulveribus, quam decocto cum antimonio ſecundiſſimos ſucceſſus in noſocomio vidimus. Ut reliqua taceam virum tractandum habui, qui arſenico ſumto duriſſimis doloribus arthriticis, & febre lenta vexabatur, cui in manuum æque ac pedum digitis tophi naſcebantur, capilli omnes fluebant. Eum ego lacticiniis, pulveribus ex ſulphure & antimonio, & decocto ſarſaparillæ per annum continuato, interpoſito balneorum dulcium uſu, integræ valetudini recens reſtitui.

Sub internum antimonii uſum ab acidis abſtinendum eſt, ne parte regulina in ventriculo ſoluta, vomitus & tormina naſcantur.

Monendi ſunt ægri, ut remediis ſudoriferis ſumtis corpus probe contra injurias aeris muniant, ne ab humoribus ſub cute ſtagnantibus oedema vel alia mala ſubſequantur.

Mer-

Mercurialia præcipiente Monroo, minus idonea ſunt arthritidi, niſi hæc a malo Celtico originem trahat, de quo infra.

Videndum, ne ob unam hanc cauſam, quod noctu dolores ingraveſcunt (namque & arthriticis accidere hoc perſæpe ſolet) pro venereo malum habeatur. Sex abhinc annis ætate provectiore femina, quæ nunquam venereo ſymptomate affecta erat, graviſſimis doloribus arthriticis, noctu ingraveſcentibus conflictabatur. Qui accerſebatur, medicus mercurium primum dulcem, tum ſublimatum exhibuit, unde dolores artuum intolerabiles, febricula lenta & fœda pedum ac naſi ulcera conſequebantur. Poſt hæc vocatus ego flores ſulphuris, & decoctum ſarſaparillæ cum lacte ſuaſi, queis ſumtis medicaminibus ſymptomata decreſcebant; verum cum tardius curatio procederet antimonium addidi: ex quo brevi ægra penitus convaluit.

Narcotica pertinaciorem arthritidem reddunt.

In arthritide febrili, quamvis venæ ſectio præmittatur, opiata nocent. Raulinus poſt primas ſtatim phlebotomias veſpere narcotica in rheumatiſmo ſuaſit, ſed hæc curandi methodus, ut Ill. van Svvieten obſervat, haud e ſententia ceſſit. (*d*) In valde ſenſibilibus, ubi

(*d*) T. V. p. 668.

ubi metuendum, ne ob vehementiam doloris convellantur, opium, ſi febris abſit, tentari poteſt.

A nonnullis oleum terebinthinæ in arthritide commendatur.

℞. Olei terebinth. dr. ij.
Mellis unc. j.

Sumat mane, & veſpere, quantum duo cochlearia coffeæ capiunt.

Profuit hoc quidem, teſtante (*e*) Hetz, in affectionibus coxæ ſine febri, at non in reliquis arthriticis doloribus. Neque ſenſum doloris in affecta parte inde ortum, nec vim remedii diaphoreticam vir ſupramemoratus obſervavit.

Superata arthritide, cum magna ægros debilitas afficit, aut ſudoribus corpus diffluit, decoctum corticis peruviani frictioneſque conveniunt.

Varia in arthritide commendantur externa adjumenta. Sic in pertinaciſſimis lumborum doloribus ſeptem vel octo cucurbitæ, non ſcarificatæ, loco affecto, vel circa eum applicitæ ſæpius profuere.

Contra dolorem iſchiaticum jam olim repe-

(*e*) Briefe an Aerzt II. ſammlung.

petitum veſicatoriorum uſum ad partem dolentem commendaveram, (*f*) nunc id accuratius Cotunnius dilucidavit.

Quidam frigida applicari volunt, ſed cavere ab his tyrones jubet Piquerius, (*g*) quod ea malum ad alias perſæpe partes transferant, & convulſionem non raro efficiant, celeriter necantem.

Ceterum ægros, alioquin recte valentes, abſente febre, cum dolore iſchiatico premerentur, qui diaphoreticis exhibitis, & calidis applicatis pertinaciter reſiſtebat, frigidiſſimis fomentis levatos ſæpius vidi.

Si acerbiores inde dolores acceſſere, relictis frigidis ad fomenta tepida denuo redii.

A cataplaſmate ex ſapone, arnica, & cicuta egregios effectus in arthritide, rheumatiſmo, imo in pleuritide animadvertimus, quæ tempore humido, frigido occurrebat. N. 41.

Laudatur quoque moxa, qua olim Auguſtæ Vindelicorum ſecundo eventu uſi ſunt. Ea lanugo eſt artemiſiæ, quæ ficta in conos incenditur, nt leniter deflagret; nec magnum dolorem teſtante Purmanno & van Svvieten affert. Cutis antea mundanda, pilique radendi ſunt.

No-

(*f*) Εντομα noxia, utilia. Friburgi Briſgojæ 1751.
(*g*) T. I. p. 105.

Nocet tamen, ubi pars rubet, & inflammata eſt, in doloribus vero profundis ad diſſipandos humores frigidos, & ſeroſos valere poterit: quamquam cum Olao Borrichio exiſtimem, inuſtionem artemiſia factam haud majore, quam ipſa veſicantia, vi ad medendum malo pollere.

Arthritide fugata, partibus debilioribus, præcipue oedematoſis, corroborandis vinacea ſub forma balnei ſicci vel cataplaſmatis commendantur; ſed ea ex uvis dulcibus, non vero acribus expreſſa eſſe oportet.

Ut reditus morbi prohibeatur, in iis præcipue, qui aeris viciſſitudinibus expoſiti ſunt, diuturnus balnei ſulphurei, veluti Baadenſis, uſus neceſſarius eſt.

Balneum, quod Frauenbaad vocant efficaciſſimum eſt, & plus ſulphuris, quam reliqua teſtante Braun (*h*) continet.

Juvant quoque balnea hæc ſulphurea in paralyſi poſt arthritidem remanente.

Similibus quandoque profuit electriſatio, præcipue ubi ſudor validus, calor inſolitus, & commotio in parte affecta cum levamine totius corporis brevi ſubſequebatur.

Mirabar perſæpe, pauperes quoſdam, qui ſuſtinendis in balneo paralyticis victam exercent,

(*h*) Tranſact. philoſ. 1670.

cent, non raro ducentis per annum lavacris ſine noxa uti.

Qui arthritis, & rheumaticis affectibus obnoxii ſunt, ingruente autumno, corpus denſioribus veſtibus munire debent; tunc enim animadvertente Celſo (*i*) fere meridianis temporibus calor eſt, nocturnis atque matutinis, ſimulque veſpertinis frigus. Præcepit id jam Hippocrates, licet in calida Græcia degeret.

Plures rarius arthritide vexebantur, ubi ſubuculam laneam nudo corpori applicatam geſtabant.

Quibuſdam balnea frigida morbum prævertendo profuerunt, nonnullos tamen inde pejus affectos vidi, & noviſſimis obſervatis conſtat, quod licet incolæ ſeptentrionalis Americæ infantes ſæpius frigidæ aquæ immergant; multi tamen adultorum ex morbis inflammatoriis pereunt per viciſſitudines aeris contractis (*k*).

CA-

(*i*) L. II. C. I.
(K) Hiſtoire de Découvertes faites par divers ſavans Voyageurs &c.

CAPUT XV.
DE
PODAGRA.

MUlti, velut Cullen (*a*), podagram a largiore acidorum, & aceſcentium uſu repetunt; cui ſententiæ van Svvieten non omnino adſtipulatur, quamvis det eam a vinis acidis nonnunquam oriri poſſe.

Ill. Liuneus ruſticos in Svecia a podagra immunes vivere exiſtimat, quod vino non utuntur, ſed cereviſiam hauriunt. At ruſtici noſtri, & plebeii toties vino acido abutentes podagra vix corripiuntur. Teſtatur quoque vir ſuperlaudatus, nullas podagricis moleſtias a frugibus cujuſcunque generis creatas fuiſſe, quamquam eæ in acidum abeant.

Veroſimilius eſt, morbum hunc a victu pleniſſimo, neglectis corporis exercitationibus, nimio veneris uſu, & immoderata mentis intenſione naſci. Certe fatuos raro podagra vexat.

Quod

(*a*) p. 217.

Quod tamen ad ſuperiores mali cauſas adtinet, fateor, noſſe me fratres duos, podagrico patre genitos, quorum alter, etſi ſobrie viveret, peſſime hoc morbo cruciabatur: alter omnibus aeris injuriis expoſitus, veneri, & baccho ultra modum indulgens, nunquam podagra laboravit.

Morbus non caret ſuſpicione contagionis; id quod canes cum podagricis dormientes, vel pedes eorum lambientes confirmant.

Raro feminæ hac ægritudine corripiuntur; rarius e viris macilenti.

Juvenes longe facilius, quam ſenes, curantur, ſed vix grandævi fiunt.

Si dolores conſtantes ſint, longiorem id ſenibus ætatem præſagit.

Qui multum vel ſudant, vel mingunt, raro podagra torquentur.

Sudor morbum levat; is tamen, qui ſævien te dolore anxius exprimitur, teſte Kleinio non juvat.

Nullam Nieuhoff fidem meretur, qui, poſtquam Japoniam aliquoties adfuiſſet, affirmare non dubitat, eam gentem ob frequentiorem Theæ uſum nullo arthritico morbo affligi, cum Kaempſerus adeo methodum deſcribat, qua uſi Japones, arthriticas & podagricas partes corporis moxa inurant.

Arthritici tandem hydropici aut apoplectici intereunt.

Temperent ſibi a venere ſenes podagrici; novit

novit enim Cl. Ludvvig quoſdam, qui, cum arthritici matrimonium inivissent, immoderato veneris uſu graviores morbos, brevique lethales inſultus experti ſint.

Cum nulla ſit podagræ hucuſque reperta medicina, pauca admodum ejus tractandæ præcepta occurrunt.

Sanguis rariſſime mittendus eſt; quamvis inflatæ ſint venæ, pulſuſque plenior tangatur.

In ſanguineis tamen, quibus vires conſtabant, dolorem, hirudinibus loco podagrico admotis, illico profligatum fuiſſe memini.

Ubi lautior vita præceſſit, & lingua ſordida, majorque calor deprehenditur, mixtura e ſalibus mediis, & roob ſambuci aliquoties purgare corpus oportet, quamquam Sydenhamus & leniorum catharcticorum uſum damnet.

Sudorifera ſub initium morbi cumprimis nocent ſanguineis, a fortiore ſudore arthritici dolores non raro intolerabiles fiunt, & ſudoriferis extra paroxyſmum datis quandoque invita natura validiſſimi paroxyſmi excitantur.

Opiata haud conveniunt, niſi tam faciles irritatu ſint ægri, ut convulſio metuatur, vel ubi violentia paroxyſmorum remiſit, & morbus identidem recrudeſcens noctes præ dolore inſomnes reddit, præſertim ubi ægri ætate provecti, & podagra ſæpius afflicti fuerunt.

Optime panno laneo pars affecta tegitur. A topicis repellentibus & anodynis applicitis metaſtaſes lethales: ab acribus inunctis rigor, immobilitas, aut inflammatio partium: ab emollientibus nimia relaxatio producitur. Itaque tumor diutius durat, & morbus eo celerius revertitur.

Immerſis in frigidam pedibus primum arthritis teſte Heiſtero (*b*) acceſſit: dein graviſſima mala, morſque ipſa conſecuta ſunt.

Finitis paroxyſmis, cum tumor articulorum remanet, frictiones aptæ fuerint.

Nodi & tophi nondum inveterati cedunt quandoque lixivio alcalino, ita temperato, ne partem rodat.

Laudatur in podagra quaſſia; ſed multiplici experientia doctus ſum, tantundem in morbis præſtare gentianam, quantum quaſſiam exoticum illud, & majoris pretii remedium.

Interdum alium profuiſſe fertur, ſed id cum Cl. Spielmann inefficax reperi.

Nec diuturnus decantatæ olim pareiræ pravæ uſus podagricis profuit. Immortalis Boerhaavius (*c*) de hoc remedio ita ſcribit: Pareira prava parum efficit, multum laudatur.

Cur?

(*b*) De aquæ laudibus nimium ſuſpectis. Helmſtadii 1745.
(*c*) Epiſt. ad Baſſandum Franciſci I. Archiatrum p. 166.

Cur? Rara eſt: commendatur a medicis nugacibus, qui arte vacui ſemper quærunt quid, quo dato ultimum feciſſe, nihilque omiſiſſe videntur.

Multum quoque celebratus eſt pulvis Ducis Portlandiæ, qui partibus æqualibus radicis ariſtolochiæ, gentianæ, ſummitatum chamædryos, & chamæpytios conſtabat. Doſis erat drachma una, matutino tempore ſumenda. Ariſtolochiæ longæ radix podagram quidem lenit, ſed vitam pleriſque utentium minuit, ut Boerhaavius obſervat, (*d*) Cælius Aurelianus podagricos, amaris abuſos, apoplexia exſtinctos vidit, & Cl. Cullen e centum, qui pulvere ducis Portlandiæ uſi fuerunt, intra unum alterumve annum nonaginta ac inprimis apoplecticos obiiſſe teſtatur.

Cum multi exiſtiment, eandem podagræ, & calculi materiem eſſe, cum alter alteri morbus ſæpius aut jungatur, aut ſuccedat, aquam calcis commendarunt. Sed facto periculo res præter ſpem evenit.

Paucos ante annos reſina guajaci, in taffia ſoluta, tanquam ſpecificum quoddam deprædicabatur. Præbetur inde ſingulis diebus mane cochlear unum, jejuno ventriculo, tum bibitur juſculum lactis. Verum præterquam quod

(*d*) Epiſt. ad Baſſand. p. 71.

quod junioribus, & ſanguineis ſpirituoſa non conveniant, nonnullis graviſſima etiam mala a prædicti pharmaci uſu creata ſunt.

Fortaſſis vita frugalis, ut recte Cl. Grunnerus animadvertit, & corporis motus, ab Emerigon, qui prædictum remedium publici juris fecit, commendatus plus profuere, quam laudatum jam a ſæculis guajacum.

Taffiæ ſpiritus vini rectificatus poteſt ſubſtitui.

Complures tractavi podagricos, nodis affectos, qui cum remediis uſi eſſent mox referendis, per plures annos interdum, aut nullo omnino paroxyſmo, aut lenibus certe, innoxiiſque inſultibus corripiebantur.

Calidioris temperiei ægris vernali & autumnali tempore per duas tres ſeptimanas indies unciam unam, aut alteram roob ſambuci exhibui, altero tempore, exceptis æſtivis menſibus, quotidie gr. xv—xxv. florum ſulphuris porrexi; podagricis frigidioribus pulveres ex ſulphure, & antimonio propinavi, illis vero, qui tumidulo & paſtaceo corporis habitu præditi erant, pilulas ex reſina guajaci floribus ſulphuris, & antimonio ſuaſi, præterea ſtrigili inſtituendas frictiones commendavi.

Damnat quidem Cl. VVarner flores ſulphuris in arthritide, quod primas vias relaxent, ſed nunquam inde malum effectum expertus ſum.

Nec

Nec timendum eſt ab antimonio exhibito, ut Tronchin voluit, colicam pictonum ſuccedere, contrarium enim cum expertiſſimo Strack obſervavi.

Materies podagrica, cum regreſſa eſt, periculi plena generat ſymptomata. Si ventriculum petit, anxietates, cardialgiam, & vomitus: ſi pulmonem, catarrhum ſuffocativum, aut aſthma: ſi caput, apoplexiam, aut paralyſin progignit.

Extant exempla podagricorum, qui cum acidum liquidum, aquoſum, viredeſcens, atque adeo acre evomuiſſent, ut fortiſſimi mineralis acidi acrimoniam æquaret malo ſuo liberati fuere. Nihiloſecius haud quemquam fore reor, qui, ſi tuendæ valetudinis artem vel a limine ſalutavit, emeticum præbeat in podagra retrogreſſa. Imo etſi ructus, & anxietates circa præcordia obſerventur, a purgantibus, quibus nil tutius noſſe ſe Lieutaud aſſerit, hic abſtinendum eſt, niſi forte inſignis ingluvies præceſſiſſet. Ceteroquin ad ſpirituoſa, camphoram, moſchum, vinum Tokainum, hiſpanicum recurrere oportet.

Pedibus, antea affectis, picem burgundicam, aut veſicantia applicare convenit.

Si repulſa podagra ventriculum petat, vel acerbi dolores vexent eos, qui ultra modum ſenſiles fuerint, opium, ſed caute ac moderate dandum eſt.

In catarrho ſuffocativo ſenum, cum regreſ-

ſa podagra eſt, veſicantia ad femora, vel inter ſcapulas appoſita, tum gummi ammoniacum, ſpiritus ſalis ammoniaci, & camphora interne locum habent.

In cardialgia ſcutum ſtomachicum aromaticum epigaſtrio applicare decet.

Si inter paroxyſmum podagricum diarrhœa oritur, & æger ceterum recte valeat, relinquenda eſt, ſin vero vires imminuantur, aut alia mala ſymptomata obſerventur, illico compeſcenda eſt, cum ſubito necet.

Merito diæta tenuior in podagra commendatur, cum conſtet, quoſdam, qui amiſſis opibus ad ſummam egeſtatem adacti, tenui victu utebantur, immunes a morbo fuiſſe: eoſdem, cum lautius poſtea, & mollius corpus curarent, rurſus podagræ obnoxios eſſe factos. Verum tamen conſuetudinis univerſim, ætatis, & virium habenda eſt ratio.

Podagricis veteranis, paroxyſmo aliquantum imminuto, vinum non ſine ſecundis ſucceſſibus indulſi. Neque in aliis tamen victus tenuior illico in meliorem convertendus eſt, cum ſæpe paroxyſmus hac ratione acceleretur.

Diæta lactea vix commendanda videtur cum lac, uti Hallerus (*e*) docet, adultos debilitet,

(*e*) T. II. P. II. p. 143.

tet, iis vero, qui vino largius utuntur, aut debili ſunt, laxaque fibra, minus opportunum eſſe conſtet. Eandem Ill. Zimmermann (*f*) negat convenire poſſe ægris, qui aut ſpaſmis obnoxii, aut infirmo ſunt ventriculo.

Quandoque dolores diæta lactea ad tempus minuuntur, ſed iidem mox vehementiores redeunt, pedumque debilitatem inducunt, toto vitæ tempore duraturam. Quare in junioribus ſolum, aut iis, qui paucis paroxyſmis infeſtati fuerint, tentari poterit.

Quidam podagricis eſum piſcium commendant, ſed plures novi Carthuſianos ſeviſſima podagra vexatos, quamquam ex ordinis inſtituto perpetuo carnibus abſtinerent.

Legendus eſt de podagra Celeberrimus Cullen.

CA-

(*f*) P. Von der Erfahrung p. 264.

CAPUT XVI.

DE MORBIS VENEREIS.

Quæ ſæpius redit gonorrhœa, plerumque doloris minus, at plus in curando difficultatis habet.

Quo propius malum veſicæ collo reſidet, eo pejus habendum eſt: cum vero in proſtata, ac cum primis in veſiculis ſeminalibus hæret, frequenter omnem curationem reſpuit.

Cum gravior dolor, aut febris urget, venæ ſectio, cataplaſmata, fotus emollientes, remedia demulcentia, ut decoctum althææ cum pauco nitro, & emulſa conveniunt.

Anno 1753. quo tempore nondum antiphlogiſtica methodo noſtri utebantur, gonorrhoeam admodum dolentem ſanavi decocto althææ cum nitro, tanta copia exhibito, ut intra 24. horas decocti libras octo cum nitri ſemuncia hauriret æger, brevique convaleſceret.

Caute tamen nitrum præbere decet; ſi enim majore, ut a me factum erat, copia propine-

netur, aut demulcentibus non ſatis diluatur, irritare, mictumque cruentum ciere valet, uti Cl. Tode obſervavit. Quare, ſi magna ſtranguriæ vis, vel ingens inter mingendum dolor animadvertitur, nitro prorſus abſtinendum, & ſolis demulcentibus, ut radice ſalep, althææ, gummi arabico utendum eſt.

Poſſunt lenia evacuantia, velut aqua angelicæ interponi, non ut multum purgetur corpus, ſed ut laxior alvus perſtet. Mercurialia tamen, aut fortiora, ut ſcammonium, non expediunt; vitanda item ſpirituoſa & ſtimulantia; quin etiam major corporis motus.

Iis, qui in hoc gonorrhoeæ ſtatu verſantur, graviſſima e balſamicis mala enata vidi.

Ubi vero gonorrhoeæ magis inveteratæ juncta eſt urethræ exulceratio, interdum mercurialia requiruntur; imo, cum internis remediis morbus reſiſtit, injectiones mucilaginoſæ cum lenioribus mercurialibus locum habent.

Cum ægris debilibus, aut valdæ irritabilibus copioſa materia limpida non ſine acuto dolore, pulſuque frequenti effluit, corticem cum aut ſine opio pro ſymptomatum diverſitate Cl. Schvvediaur commendat; quin & nonnunquam opium, cum clyſmatibus emollientibus, præcipit, ut frequentes ægrorum & cum dolore conjunctæ erectiones impediantur.

Sollicite indagandum, an nihil omnino inflam-

flammationis ſubſit; quæ, ſi adeſſet, cortex haud omni periculo vacaret.

Fortaſſe ægris, adeo irritabilibus tutius foret decoctum ſalep, aut emulſio cum laudano interne data, quam clyſmata cum opio injecta.

Ad frequentiores erectiones mitigandas emulſio camphorata laudatur. Forte ad hunc ſcopum ſola emulſio largius ſumta ſufficit.

Multis ad perfectam curationem neceſſum eſſe videtur, ut in albam mutetur materia ex urethra effluens, quæ tamen interdum ad finem curæ uſque flaveſcens perſeverat.

Gonorrhœa laborantibus, ſi nullus urinæ ardor, nullus in urethra calor, vel in erigendo dolor ſentiatur: ſi fluxus materiæ minuatur, eaque craſſior evadat, pilulæ ex gummi arabico, maſtiche cum modica terebinthina cocta, aut balſamo copaivæ N. 42. opportunæ erunt.

Si gonorrhœa, quæ e relaxatione ortum habet, perduret, cujus rei indicium id præbet, ſi, cum vel urethra premitur, vel ſtylus introducitur, aut ultimæ poſt mictum lotii guttæ exprimuntur, omnis dolor abſit, pilulæ ſuperiores, addito extracto tormentillæ, vel pulveres ex extracto martis, & tormentillæ parati proſunt.

His nihil proficientibus ad injectiones adſtringentes; ut ad decoctum corticis vel tormentillæ tranſire licet.

Si candelæ applicantur, in principio nec mole craſſiores ſint, nec longo tempore relinquantur.

Damnandæ ſunt injectiones ſaturninæ. Novi complures, quibus eæ atrociſſimos abdominis, artuumque cruciatus excitarunt. Atque cum hos medicis pro doloribus, e lue venerea ortis, haberent, infauſto conſilio mercurialia maxima doſi porrigebant; unde factum; ut ægri demum inſanabilibus nervorum morbis implicarentur, aut phthiſi conſumpti interirent.

Eſt quoque gonorrhœa ſicca, ubi parietes urethræ velut concreſcere incipiunt, & dolor inter mingendum intolerabilis percipitur; hic hi conſtricta uretrha, ejuſque muco expreſſo mitigatur, & injectionibus emollientibus, ac mucilaginoſis utendum eſt.

Gave malum, urina penitus ſuppreſſa; quod, ſi a reſiduo tumore glandularum urethræ, antea inflammatarum, & poſtea diſcuſſarum ſit ortum, candela, aut chorda immiſſa, mechanica quadam ratione juvatur. Eodem modo adplicitæ tum quoque conveniunt, cum canalis a plicis, vel craſſitie membrananarum urethræ coanguſtatur, non raro tamen litus mercuriales, loco ægro externe adhibiti curationem accelerant.

Quidam in gonorrhœa inveterata laudant interne tincturam cantharidum, aut injectiones ex oleo terebinthinæ. Hi novam inflamma-

mationem excitare velle videntur, ut malum radicitus evellant; verum ejuſmodi ſtimulantia, ac præcipue tinctura cantharidum, quamvis cauta manu exhibita, nonunquam ſtranguriam, dolores pergrandes, atque graviſſima mala pepereruut.

In phymoſi, quæ balneis, fomentis emollientibus, aut diſcutientibus; item præputio, carptis linteis aut ſpongia impleto, ſanatur, rariſſime inciſio lateris neceſſaria eſt; neque, dum fit, malum ſæpe aufert. Itaque graviore in caſu, vel in phymoſi ſcirroſa circumciſionem potius inſtituere oportet.

Condylomata potiſſimum in immundioribus ſpectantur. Minora, vel fungoſa aquæ calcis, aut alumini cedunt.

Si veruccoſæ ſint naturæ plus aluminis, vel ſolutionem hydrargyri in acido nitri, aut mercurii ſublimati applicationem poſcunt: majora ſæpe cultro auferre oportet.

In ablatis, quæ crebrius recreſcunt, decoctum radicis tormentillæ vel biſtortæ applicare convenit.

Pulvis ſabinæ condylomatibus inſperſus vix memorabilis eſt efficaciæ.

In bubonibus, cum vires exorbitant, minuendæ eæ ſunt, locumque habet curatio antiphlogiſtica: bono effectu mixtura ex ſalibus mediis & roob ſambuci corpus leniter purgatur: cum vero pulſus eſt debilis, cum vix febris percipitur, neque æger quoſdam fere dolores

lores ſentit, alimenta majora copia concedenda ſunt; quin & cortex & vinum rubrum viribus erigendis conveniunt.

Si circumferentiæ bubonis non inflammati, induratæ & quaſi calloſæ ſint, optimo ſucceſſu bis de die iv. aut v. gr. calomelis cum ſaliva ſubacti iiſdem infricantur, & emplaſtrum ex cicuta cum gummi ammoniaco imponitur. Idem locum habet, dum bubone, poſt ſuppurationem factam, aperto durities in circumferentia major perſtat.

Quantum fieri poteſt cavendum, ne bubones incidantur, aut lapis cauſticus iis admoveatur; qui enim ſponte ſua aperiuntur, citius multo ac felicius coaleſcunt.

Videndum quoque, ne aperti bubones filis carptis, aut turundis obturentur, hac enim compreſſione & margines calloſi efficiuntur, & ulcera malignæ ſpeciei generantur.

Cum e bubone ulceroſo materies effluit ichoroſa, ſimulque vires dejiciuntur, nocent mercurialia; at nutrientia, decoctum corticis cum lacte, vel decoctum ex antimonio, & ſarſaparilla proſunt.

Ex numeroſiſſimis venereis, qui per annum & dimidium in Noſocomio generali degebant, duo ſolummodo bubone gangrænoſo laborabant.

In hoc ſtatu cortex peruvianus & camphora aceto antiſeptico ſoluta, tum interne, tum externe, tempeſtive adhibenda ſunt.

In teſticulis venereis præter balnea emollientia, vapores, & repetita clyſmata, etiam cataplaſmata emollientia genitalibus cum fructu adplicantur; ubi tamen ſuſpenſorio utendum eſt. Raro inunctiones locales conveniunt, niſi chorda ſpermatica admodum intumeat.

Cum teſticuli induruere, neque remediis ullis cedunt, quidam gonorrhœæ inoculationem commendant. Verum hæc in ſtatu inflammationis, & teſte adhuc dolente peſſime noceret.

Novi duos, qui duriſſimis teſticulis præditi erant. Hi antea gonorrhœa laborarunt, quæ balſamicis remediis, & adſtringentibus ſuppreſſa fuit. Cum eam denuo contraxiſſent, emollientibus & debita gonorrhœæ curatione, tum mercurialibus, non ore ſolum ſumtis, ſed externe etiam applicitis, penitus convaluere.

Adverſus ulcera venerea, præcipue faucium, in cachecticis corporibus, cum tenuem atque acrem ichorem continebant, ſequens pulvis bis, ter quaterve per diem ſumtus profuit.

℞. Extr. gratiol.
Pulv. fœnic.
Lapid. cancror. āā. gr. v—viij.

Hoc remedium plerumque per ſalivæ & urinæ vias agit, rarius purgat, rariſſime ſudorem pellit; quod ſi fiat, de cephalalgia potiſſimum conqueruntur ægri.

In

In morbis venereis cutaneis, in ſcabie, quin & herpete pertinaciſſimo infuſum ſcordii ſaturatum ad lib j. ter quater imo ſæpius de die ſumtum cum balneis mire juvat: quandoque in ſcabie venerea pulvis ſcordi adjumento eſt, ſed tardius infuſo agit.

In cancris venereis lardaceis, & non lardaceis efficaciſſimum erat ſequens remedium.

℞. Succ. cicut. unc. ij.
Calomel. dr. j ß.

Sæpius de die, cum ſiccatum fuerit, linteis carptis adplicetur; hyemis tempore extractum cicutæ ſubrogari in ſucci locum poteſt, ſed tardior tum curatio erit.

Cavendum quoque in cancris venereis, ne intempeſtive ſaturnina adhibeantur. Vidi ipſemet a balneis penis in gonorrhœa, ubi ſaturnina magna copia admiſcebantur, membrum ſenſu omni atque erigendi potentia privatum fuiſſe, quin dolores etiam inguinum, perinæi, & artuum acceſſiſſe, qui ægrum ſæve admodum, & complures annos torquerent.

Præter decocta, cataplaſmata, & balnea emollientia flores ſulphuris interne adhibiti maximo levamini fuere.

Neque tamen hinc arguero, ſaturnina omnia, externe adplicita, obeſſe; imo ea in malis quibuſdam cutaneis præclaram opem præſtant, ſed circumſpectione opus eſt.

Ad luem ipſam ſanandam, imo etiam ad alia ſymptomata tollenda frictio mercurialis ſæpe requiritur, quam balnea præcedere debent, niſi nimium viribus deficiantur ægri.

Videndum, an ſebum recens ſit; tum in frigidiore loco unguentum ſervandum, & abſque terebinthina parandum eſt, ut cutis puſtulæ præcaveantur, id quod facilius obtinetur, cum e butyro cacao conficitur unguentum.

Vitanda eſt ſalivatio.

Eam camphora, unguento neapolitano addita, non impedit.

Scorbuticis vix, aut certe non ſine maxima circumſpectione mercurialia conveniunt.

Salivatione incipiente, quoniam in ore ulcuſcula naſci ſolent, cavendum, ne ea pro ſiphiliticis habeantur, uſuſque mercurii continuetur.

Salivationem exorientem ſupprimunt balnea tepida, diæta tenuis, potus mucilaginoſus, clyſmata, & lenia evacuantia; ſed caute ultimis utendum, ne vis mercurii omnis in inteſtina irruat, & diarrhœam colliquativam ſuſcitet, qua juvenem, nobili ortum proſapia, brevi e medio ſublatum vidit Boerhaavius.

Cavendum, ne ægri nimis frigide tractentur, nam ſæpe hac de cauſa, vel ex aere nocturno incautius admiſſo humores nimia vi inteſtina feruntur.

Quod cum fit, clyſmata emollientia, decocta

cta demulcentia, ut ſalep, vel mixtura cum gummi arabico, & opiata præbenda ſunt.

In nimia ſalivatione ſulphur interne adhibitum, & camphora proſunt: & ſi ductus ſalivæ nimium relaxati ſint, neque os nimiopere doleat, gargariſma ex decocto tormentillæ peropportunum fuerit; ſi vero corpus ex ſalivatione nimium fractum debilitatumque ſit, lenia martialia congruunt.

Videndum, ne ægris debilioribus diæta nimium tenuis adminiſtretur.

Cum ægri inter frictiones valde debilitantur, aut multum ſudant, cortice peruviano egent.

Qui vero, vel negotiis, vel aliis cauſis impediti, frictionibus uti nequeunt, iis mercurius gummoſus Plenckii commendandus eſt.

Quandoque gummi arabici plus, quam Cl. Auctor præcipiat, addendum erit.

Habet id commodi hoc remedium, ut a ventriculo plerumque facilius feratur. Quod ſi ſalivationem cieat, eadem obſervare oportebit, quæ paullo ante diximus.

Sæpe frictiones non proſunt: alii eas ferre nequeunt, ſed mercurio interne cum levamine utuntur: nonnullos contra mercurius interne ſumtus lædit, ſed iis frictiones opportunæ ſunt.

In ægris, qui nervos admodum irritabiles habent, vel hæmoptoe laborarunt, cautiſſima manu mercurialia danda ſunt, in venereis

aneuriſmate ſimul affectis ea plane interdicit Oosterdykſchacht, cum mercurii abuſus quandoque aneuriſmata efficiat.

Plures lue venerea affecti, ac pro deſperatis habiti, cum aliquoties frictionibus mercurialibus, debite inſtitutis, extra Noſocomium abſque fructu uſi eſſent, aqud nos abhibitis aliis auxiliis ſanabantur.

In tophis, & carie præter inunctiones mercuriales, ſi iiſdem ægri non antea uſi fuerunt, æthiops antimonialis, interpoſitis purgantibus, & largo potu ſarſaparillæ ſecundæ decoctionis inſignem opem attulit.

Aethiops antimonialis, cujus efficaciam in tinea capitis, ſcrophulis, ſtrumis & ſcabie expertus eſt Cel. Baldingere (*a*) etiam in doloribus artuum vehementibus, & fluore albo malæ notæ ter, quaterve die ſumtum juvit. Addi tamen plus ſulphuris debet, quam Huxhamus præcepit.

℞. Flor. ſulph. partes ij.
Antimon. crud. in tenerrimum pulverem contuſi part. iij.
Mercur. viv. part. iv.

Miſceantur exactiſſime longo & aſſiduo tritu.

Ten-

(*a*) Hiſt. med. mercur. & mercurialium. P. I. p. 47.

Tentatæ etiam fuere pilulæ e mercurio vivo & reſina guajaci confectæ, ſed non eadem, qua æthiops, virtute pollent.

Decoctum ligni juniperi cum antimonio paratum N. 43. bubonibus induratis, teſticulis, iiſque, qui ſcrophuloſis ſimul affectionibus laborabant, ſalubre fuit.

Omnium præſtantiſſimos effectus a decocto ex antimonio & ſarſaparilla vidimus.

Rutty (*b*) affirmat, decocta lignorum præferenda eſſe, cum malum in oſſibus hæret, quod eorum actio ad oſſa uſque pertingat.

Lazarus Riverius luem cum exoſtoſibus decocto guajaci & antimonii curavit. Henricus III. Galliarum rex ſudore, decoctis lignorum excitato, abſque hydrargyro ſanatus fuit.

Famoſus Udalricus de Hutten novem annis lue torquebatur, undecies abſque effectu ſalivationi ſubmiſſus, decocto guajaci curabatur.

Cel. Fordyce decoctum ſarſaparillæ commendat tum, cum oſſa ſquammoſa præcipue læſa ſunt, vultque frictiones mercuriales prius adhiberi; idem in ſcabie venerea, aut quoties ægri ante mercurio vel abſque debita methodo, vel ſine fructu uſi fuere, ſalutare eſſe merito contendit.

Citius, faciliuſque agit apud eos prædictum de-

(*b*) p. 37.

decoctum, quibus antea mercurius propinabatur; quamvis plures quoque ſanaverim, nullo ſeu interne, ſeu externe adhibito mercurio.

Idem remedium in tophis, ſcabie venerea, præcipue in doloribus oſteocopis maximam utilitatem adfert. Tum vero lecti calore ſudor exſpectandus, & primæ antea viæ expurgandæ ſunt. Sumitur pondere lib ij—iij. quater per diem.

Decoctum ſarſaparillæ ex priore decoctione reſiduæ potui ſervire poteſt.

In valde emaciatis decocta ſudorifera minus conveniunt.

Lenia purgantia cum mercurio dulci inter decocti uſum optimo ſucceſſu propinantur; ſemper tamen virium, ſymptomatum, & morbi vehementiæ ratio habenda eſt.

Miram quoque vim in phthiſi & tabe venerea debellanda exſeruit decoctum ex antimonio & ſarſparilla paratum. Verum a minore doſi v. g. unc. ij. incipiendum, quæ altera, aut tertia quavis hora ſumatur. Nonnunquam tamen vel hæc quoque portio, quamvis exigua, pectoris oppreſſionem inducit, quæ, niſi leni facta venæſectione, & exhibito ſimul lacte tollatur, ulteriorem prædicti decocti uſum vetat.

Si ægri viribus ſint valde fractis, corticem peruvianum præbere, atque lac etiam, nutriendi cauſa, addere oportet.

Nonnulli in phthiſi venerea lac capræ commen-

mendant, cui frictiones mercuriales factæ ſint. Verum ſæpius a frictionibus ejuſmodi capræ fauces tumeſcere ſolent, quare alimenta reſpuit, & ad lactandum inepta efficitur.

Pthiſicis, & ſcorbuticis venerea labe infectis infuſum malti pulchre prodeſt.

Dexterrimus, & in curandis morbis venereis multum verſatus Noſocomii generalis chirurgus Zeller obſervavit, ſanationem in malo celtico affectis, quorum pupilla valde dilatata eſt, tardius procedere. In ejuſmodi ægris lingua utplurimum impura eſt, neque antivenerea proſunt ante, quam ſolventibus, & leniter evacuantibus corpus ſæpius purgetur.

Sollicite quoque in id inquirendum eſt, an non alius cum lue morbus conjunctus ſit; perſæpe enim omnis medicinæ vis ac efficacia lui opponitur, ea vero ſymptomata, que ſuam originem alteri morbo debent, negliguntur; quo fit ut in deterius ruant ægri.

Quidam, in curanda lue venerea, mercurium ſublimatum corroſivum, ſpiritu frumenti ſolutum, laudant, quidam eum rejiciunt.

Abrahamus Gordon (*c*) egregiam ſe ejus opem ac vim vidiſſe teſtatur. Noſocomii ad S. Marcum quondam phyſicus Locher, jam fato functus, retulit, omnes fere, qui lue vene-

ne-

(*c*) Medical obſervations and inquiries. V. I. 1758. p. 369.

nerea affecti erant, mercurio ſublimato corroſivo ſanatos fuiſſe; verum acta ſuecica nos docent, ſublimatum pluribus quidem exhibitum fuiſſe, ſed uni, alterive ſolum profuiſſe, multos denuo in idem malum recidiſſe, alios omnino levatos non fuiſſe, immo malo hypochondriaco, pectoris pravis affectionibus, vomituque vehementi correptos, etſi aqua cinamomi, camphora &c. adderentur.

Pariſini funeſtos effectus poſt uſum ſublimati internum viderunt (*d*).

VVaten teſtatur (*e*) dolores nocturnos, exoſtoſes, & cutis eruptiones minui quidem hoc medicamine, ſed paullo poſt recrudeſcere.

Ruſſi, (*f*) qui ceteroquin mercurii ſublimati uſum commendant, inſinuant tamen, eum abſque balneo non profuiſſe. Simul decoctum ſarſaparillæ celebrant, cum nonnulli mortui fuerint, quibus ſudor non exprimeretur.

Novi equidem paucos, quibus ſublimatus auxilio fuit; plurimis tamen nocuit, & contractiones membrorum, nervorum inſanabiles morbos, hæmoptyſes, & phthiſes lethales ex ejus

(*d*) Memoires de l'Academie Royale de Chirurgie T. IV. a Paris 1768.

(*e*) Obſerv. pract. de lue ven.

(*f*) Hetersburger Journal. May. 1780. p. 321.

ejus uſu provenire vidi. Forte in hominibus robuſtis, aut iis, qui paſtaceo ſunt habitu, quandoque locum habere poſſet, at in ægris valde irritabilibus, vel debili pectore prædictis, in tuſſi item ſicca, & hæmorrhagiis merito ejus uſum damnat Ill. Baro Storck (g).

In Noſocomio generali mercurii ſublimati uſus interno meo conſilio, ductuque exolevit.

Improvide lactantibus exhibetur causticum hoc ac violens remedium, quod teneræ puſillorum fabricæ omnino non convenire videtur. Timendum etiam, ne infantes copioſiore ſalivæ ſecretione, quæ frequenter inde ſequitur, ſuffocentur.

Periculoſius iſto remedium eſſe ſublimatus videtur, cum mica panis in pilulas formatus, quem expertiſſimus de Mertens ſiniſtros plane exitus habuiſſe vidit, quapropter illud tanquam pernicioſum remedium rejicit.

Forte interdum minus infauſtos affectus præſtitit, cum obſervante Baldinger (*h*) pilulæ ſerius, interdum non ſolutæ, vomitu ejiciantur.

A pilulis keiſérianis, quæ virtutem ſuam omnem mercurio debent, ſoluto in aceto concen-

---

(*g*) T. II. p. 263.
(*h*) P. II. p. 34.

centratiſſimo, colicas graviſſimas, hypercatarſes, & febres lentas enatas obſervavi.

Laudatur quoque in lue venerea Lobelia longiflora in decocto, ſed caute adhibendam eſſe Ill. Murray (*i*) præcipit. Ego, cum nulla ejus copia Viennæ fuerit, nihil quidquam de virtute hujus remedii aſſerere poſſum.

Cl. Budenſis Profeſſor VViteri, literis Viennam miſſis retulerat, morbos venereos in Hungariæ confinibus a mulieribus ope radicibus Aſtragali exſcapi ſanari. Itaque Ill. B. de Storck, cui plurima in re medica debemus, quam humaniſſime a me petiit, ut hujus medicamenti uſum in Noſocomio generali tentarem, cui petitioni ut ſatisfaceremus, quantocyus exhibuimus, & ſequentia obſervavimus.

Cum nullá doſis, neque methodus ſumendi medicamenti determinata eſſet, formula ſum uſus.

℞. Rad. aſtragali exſcapi unc. ß.
Coque in xv. unc. aquæ, donec Lib. j. ſuperſit.
Sumat æger tepide mane, ac veſperi.

Decoctum illud ſatis gratum ſaporem præſe-

(*i*) p. 516.

ſefert, atque ad infuſum liquiritiæ prope accedit.

Cum hujus radicis copiam tantam, quanta ad plura capienda experimenta neceſſaria foret, non obtinuiſſem, en ſequentes quatuor obſervationes.

Femina, 48. annos nata, cum arthritide, & tribus tophis, quorum unus exulceratus erat, caput obſidentibus ad Noſocomium 26. Julii 1785. deportabatur. Præmiſſo purgante, decocta aſtragali uſa, prima hebdomade 6.-7 vicibus in die purgabatur: altera & tertia ſeptimana minuebantur alvi excretiones, at mictus frequentior, cum copioſo ſudore nocturno, qui ad integram uſque ſanationem perduraverat, ſucceſſit. Dolores arthritici brevi fugabantur; tophus vero exulceratus ſimplici medela externa curabatur quartæ ab adventu hebdomadæ ſpatio: reliqui duo, nulla extrinſecus adhibita ope, prima Septembris omnino evanuere, & ægra jam incolumis e noſocomio exiit.

Altera 20. annos nata, tophis dolentibus non paucis affecta, partu paullo ante edito, 28. Octobris in Noſocochium deferebatur. Hæc primis quatuor diebus nullam ex uſu decocti mutationem ſenſit, at dein per ſex dies purgatione frequenti, cui cephalalgia conjuncta erat, corripiebatur; purgationibus poſtea & vehemens ſudor nocturnus, & mictus copioſus ſupervenit, quin & alternantes ventriculi

culi dolores acceſsere. Demum ægra 5. Decembris ſana ad ſuos rediit.

Femina item, 50. annos nata, quæ herpete, ulcere venereo, & rheumatico dolore affecta erat, 6. Octobris uſum dicti antea remedii inchoavit. Hæc primis octo diebus aliquoties in dies purgabatur; dein lotium colore naturali, magna copia excrevit, denique 10. Novembris Noſocomium reliquit, ceterum penitus perſanata, ſi genu excipias, quod parum mole actum, ſed indolens remanſerat.

Denique juvenis 21. annorum 7. Octobris Noſocochium adierat, qui bubonibus duobus induratis, ſed admodum inæqualibus laboraverat. Poſtquam decocto aſtragali uti cœpit, primis quinque noctibus vehementer ſudavit; ſudorem mictus copioſiſſimus excepit, ægerque 30. Octobris ſanitati reſtitutus eſt.

Nullus iſtorum ægrorum, quantum ſciſcitando expiſcari licuit, mercurialibus antea remediis uſus fuerat.

Eo, quo hæc ſcribo, tempore duo venerei radice aſtragali, denuo mihi tranſmiſsa, cum ſucceſsu fruuntur.

FOR-

FORMULÆ.

Nro. 1.

℞. Aq. commun. unc. x.
Arcan. dupl.
Acet. vini aa unc. ß.
Nitr. pur. dr. j.
Roob ſamb. unc. ij.

Nro. 2.

℞. Camph. gumm. arab. ſubact. gr. j.
Nitr. pur. gr. v.
Sacchar. ſcrup. j.
M. F. Pulvis.

Nro. 3.

℞. Sal. amar. dr. vj.
ſolve in iv. unc. aquæ.
Pro clyſmate.

Nro. 4.

℞. Tartar. emet. gr. iv.
Aq. commun. unc. iv.
Pro clyſmate.

Nro. 5.

℞. Gumm. ammon. vitello ovi
ſoluti dr. ij.
Extract. enul. ſcrup. ij.
Aq. hyſsop. unc. viij.
Oxymell. ſcillit.
Syrup. de hyſsop. aa. unc. j ß.

Nro.

Nro. 6.

℞. Aq. rub. idæi unc. ix.
Succ. citri.
Sal. mirab. Glauber. ana dr. vj.
Syrup. rub. idæi unc. ij.

Nro. 7.

℞. Cort. peruv. ruditer tuſi dr. x.
coque per horam in aqua communi ad colaturam lib. j.
D. pro clyſmate.
Injiciantur iv. unciæ pro doſi.

Nro. 8.

℞. Camph. gr. xv.
Pulv. gumm. arab. dr. j.
miſtis & in mortario vitreo diu tritis, adde
Aq. meliſs. unc. iv.
Syrup. kermes unc. ß.

Nro. 9.

℞. Folior. aurant. unc. j. dr. vj.
in aqua comm. unc. xx. decoque per 2. vel 3. horas vaſe clauſo,
Colaturæ adde
Vini rubr. unc. x.
Sacch. q. ſ. ad gratiam.

℞. Folior. aurant. unc. j.
infunde aquæ fervidæ lib. jß.
bull. per momentum, ſtent in leni digeſtione per 8. horas
Collaturam exhibe.

Nro.

Nro. 10.

℞. Rad. valer ſylveſt. dr. vj.
Gumm. galban.
—— ſagap. aa. dr. j ß.
Aſæ fœtid. dr. j.
F. pilulæ gr. iij.

Nro. 11.

℞. Cort. peruv. unc. j.
coque per horam in aqua communi adde
Flor. verbaſc. unc. ß.
Rad. liquirit. dr. vj.
infunde per octavam horæ partem
Colaturæ unc. xiv.
adde
Syrup. papav. alb. unc. j.

Nro. 12.

℞. Etract. trifol. fibrin. dr. vj.
Gummi ammon. dr. ij.
Rhei elect. dr. j.
F. l. a. pilulæ gr. ij.

Nro. 13.

℞. Kermes miner. gr. j.
Sacch. alb. ſcrup. j.
Extract. liquirit. gr. iv.
M. F. Pulvis.

Nro. 14.

℞. Gumm. ammon. aceto ſcill.
ſoluti dr. ij.
Aq. hyſſop. unc. vj.
Syrup. hyſsop. unc. j ß.

Nro. 15.

℞. Flor. ſulphur. dr. j.
Gumm. arab.
—— tragac. ana dr. j ß.
Extract. liquirit.
Sacchar. ana dr. ij.
Kermes miner. gr. ij.—iv.
M. F. Pulvis.

Nro. 16.

℞. Rad. ſymphyth.
Herb. agrimon.
— Urtic. minor. ana unc. j.
coque per quartam horæ partem in aqua.
Colaturæ unc. xiv. adde.
Syrup. papav. rhœad. unc. j.

Nro. 17.

℞. Alum. crud. gr. iij—vi.
Gumm. arab. gr. viij.
Sacch. ſcrup. j.
M. F. Pulvis.

Nro. 18.

℞. Aq. flor. rhœad. unc. viij.
Gumm. arab. unc. ß.
Alum. dr. ß.
Syrup. diacod. unc. j.

Nro. 19.

℞. Rad. polygal. amar. unc. ij.
coque per quartam horæ partem in lib.
j ß. aquæ adde.
Rad. liquirit. dr. vj.

in-

infunde per octavam horæ partem.
Colaturam exhibe.

Nro. 20.

℞. Lichen. island. unc. j.
coque per j ß. hor. in aqua comm. adde.
Rad. liquirit. dr. iij.
infunde per j ß. horæ partem.
Colaturam unc. xiv. exhibe.

Nro. 21.

℞. Stipit. dulcamar. unc. ij.
Sciſs. & leviter tus. infunde ſ. q. aq. fervent. per j ß. hor.
dein momento ebull.
Colatur. lib. ij. adde.
Oxymell. ſcill.
Syrup. hyſsop. āā unc. j.

Nro. 22.

℞. Still. maritim. leviter ſiccat. unc. j. huic adfunde
Vini boni unc. xvj.
ſtet infuſio hæc per horas xxiv. in loco moderate calido, vaſe tecto.
Colatum coquatur cum duplo ſaccari una ebullitione in ſyrupi conſiſtentiam.

℞. Acet. ſcillit. partem unam ſacch. alb. partes duas, facta unica ebullitione remove ab igne.

Nro. 23.

℞. Scill. recent. unc. ß.
Cort. cinnam. unc. j.
infunde in lib. ij. vini boni auſtriaci.

Nro. 24.

℞. Cort. peruv. dr. vj.
Limat. mart. non rubiginos.
Theriac. diateſsar. āa dr. ij.
Syrup. de cinnam. q. ſ. ut fiat electuarium molle.

Nro. 25.

℞. Cort. peruv. unc. j.
Herb. trifol. fibrin. dr. vj.
Limat. mart. non rubiginos.
Cort. cinnamom. āa dr. ij.
F. cum lib. ij. vini auſtriaci generoſi vinum medicatum.

Nro. 26.

℞. Herb. Major.
— Rut.
Flor. lavend. āa unc. ij.
infunde vino rubro hungarico per 20. hor.
Colatura lib. ij. cum aqua calcis commiſceatur.

Nro. 27.

℞. Tinct. mart. aperitiv. Glauber. unc. iv.; in his ſolve
Extract. helleb. nigr. dr. ij.

Nro. 28.

℞. Malti in molendina fracti lib. ß.
coque ſ. q. aquæ per $\frac{1}{4}$ horæ.
Colaturæ reſriger. lib. iv.
D. U.

Nro. 29.

℞. Aq. meliſs. unc. viij.
Succ. terr. catech. dr. iij.
Camphor. gumm. arab. ſolut. gr. viij.
Syrup. kermes. unc. j.

Nro. 30.

℞. Rad. ſerpent. unc. j.
affunde deſuper aquæ fervidæ lib. jß.
ſtent per xij. hor. in loco moderate calido infuſa.
Colaturæ adde
Sacch. unc. ß.

Nro. 31.

℞. Cort. ſimarub. dr. ij.
Coq. in lib. ij. aquæ ad tertiæ partis conſumtionem.

Nro. 32.

℞. Rad. torment. unc. ß.
coque per ½ horam in aqua communi.
Colaturæ lib. j., adde
Gumm. arab. unc. ß.
Camphora. gr. viij.
Inijciantur 4. unciæ pro una vice.

Nro. 33.

℞. Aq. fœnic. dr. vj.
Tinctur. rhei aquoſ. dr. ij.
Sapon. venet. vitelio ovi ſubacti gr. xvj.
Syrup. de cichoreo unc. ß.

℞. Aq. commun. unc. j.
Sapon. gr. x--xv.

Mell.

Mell. dr. j.
M.

Nro. 34.

℞. Rad. taraxac. cum toto unc. iij.
Tamarind. unc. ij.
coque $\frac{1}{4}$ horæ in aqua.
Colaturæ lib. jß., adde
Sal. mirab. Glaub. dr. vj.
Syrup. de duab. q. ſ. ad gratiam.

Nro. 35.

℞. Olei. ricini unc. iij.
Syrup. alth. unc. ij.
Vitell. ovor. q. ſ.
diu tritis, & ſubactis adde
Aq. commun. unc. x.

Nro. 36.

℞. Specier. emoll. lib. ß.
Coque cum ſ. q. aquæ in cataplaſma.

Nro. 37.

℞. Aq. font. lib. j.
Syrup. alth.
Gumm. arab. āā dr. iij.
℞. Olei amygd.
Syrup. alth. āā unc. ij.
Gumm. arab. dr. ij.
Aqu. comm. unc. x.

Nro. 38.

℞. Rad. ſalep. dr. jß.
coque per $\frac{1}{4}$ horæ in aqua.
Colaturæ lib. jß. adde
Syrup. alth. unc. jß.

℞. Ra-

℞. Radic. ſatyr. in pulverem redacti unc. ß.
ſolve in x. unc. aquæ calidæ, adde
Syrup. de ſymphyt. unc. j.

Nro. 39.

℞. Taraxac. cum toto partes iij.
Acetoſ.) recentium āā part. j.
Beccabung.)
exprimatur ſuccus ad unc. iv., adde
Succ. aurant. unc. ß.

Nro. 40.

℞. Nitr. pur.
Tartar. vitriol. āā unc. iv.
Pulverata & miſta injiciantur ſucceſſive
in crucibulum candens, & fluat maſſa
per $\frac{1}{4}$ horam.
Maſſæ huic refrigeratæ, & pulveratæ adde
Opii pur.
Rad. ipecacuanh.
—— liquirit. āā unc. j.
M. F. Pulvis ſubtiliſſimus.

Nro. 41.

℞. Farin. fabar. lib. ß.
Sapon. venet. unc. iv.
Herb. cicut.
—— arnic. āā unc. jß.
c. ſ. q. aq. fontis in cataplaſma.

Nro. 42.

℞. Gumm. arab. unc. ß.
Maſtic. dr. ij.
Extract. torment. dr. j.
F. cum terebinthina cocta pilulæ gr. iij.

Nro.

Nro. 43.

℞. Antimon. in petia ligat. dr. vj.
Lign. junip. lib. ß.
coque in lib. xj. aquæ ad dimidii remanentiam; adde
Rad. liquirit. unc. j.

Cum nonnullæ ex his formulis ad gratiam majorem conciliandam ejus ſint pretii, ut facile pauperibus propinari non poſſint; proxime pharmacopœam in uſum Noſocomii generalis editurus ſum.

FINIS.

INV. 2236